

Statistikaamet
Statistical Office of Estonia

SISSETULEK JA ELAMISTINGIMUSED
INCOME AND LIVING CONDITIONS

Tallinn 2005

Kogumik käsitleb elanike aastasissetulekut, vaesust, elamistingimusi, tervist ja turvatunnet.

Koostanud Statistikaameti sotsiaalstatistika osakond (Mari Toomse, tel 625 9218; Anna Bileva, Piia-Piret Eomois, Elsa Leiten, Merle Paats, Marin Randoja).

The yearbook provides data on the annual income, poverty, living conditions, health and feeling of security of population.

Compiled by the Social Statistics Department of the Statistical Office of Estonia (Mari Toomse, tel +372 625 9218; Anna Bileva, Piia-Piret Eomois, Elsa Leiten, Merle Paats, Marin Randoja).

Märkide seletus

Explanation of symbols

- () väheusaldusväärsed andmed (põhinevad valimi 20–39 isikul)
unreliable data (based on 20–39 persons of the sample)
- ... andmed ei ole usaldusväärsed (põhinevad valimi vähem kui 20 isikul)
extremely unreliable data (based on less than 20 persons of the sample)
- .. mõiste pole rakendatav
category not applicable

Kirjastanud

Statistikaamet, Endla 15, 15174 Tallinn,
analüüsi ja väljaannete talitus, telefon 625 9247
Toimetanud Sven Maanso
Inglise keel: Elina Härasing
Küljendus: Uku Nurges

Trükkinud

Ofset OÜ, Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn
November 2005

Published

*by the Statistical Office of Estonia, 15 Endla Str, 15174 Tallinn,
Analysis and Publications Service, telephone +372 625 9247
Edited by Sven Maanso
English by Elina Härasing
Layout by Uku Nurges*

Printed by

*Ofset Ltd, 25 Paldiski Rd, 10612 Tallinn
November 2005*

ISBN 9985-74-347-4

© Statistikaamet, 2005

© Kaanefoto / Cover photograph: Bulls Press

Käesoleva väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source

Saateks

Viieteistkümne viimase aasta jooksul on Euroopa Liit lakanud olemast pelgalt majandusühendus ning omandanud aina enam sotsiaalset dimensiooni. Selle olulisim väljendus viimastel aastatel on olnud otsus rakendada avatud koordineerimismeetodid sotsiaalpoliitika valdkonnas ja seada ühised eesmärgid sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks. Selleks et jälgida, kui edukad on liikmesriigid nende üldiste eesmärkide täitmisel, on vaja ühtset alust ja ühtseid kriteeriume.

Suur samm ühtsele mõõdupuule lähemale oli sotsiaalse tõrjutuse statistiliste indikaatorite süsteemi loomine. See näitajate süsteem on tuntud Laekeni indikaatorite nime all. Et saada riikide vahel täielikult võrreldavaid näitajaid, ei piisa aga ainult nende arvutamise reeglites kokkuleppimisest: ka andmed, mida nende leidmiseks kasutatakse, peavad olema kogutud samadest põhimõtetest lähtudes. Kuni viimaste aastateni selline andmeallikas puudus ja liikmes- ning kandidaatriigid kasutasid oma andmeallikaid. 2003. aastal võeti vastu määrus, mis kehtestas ühtse sissetulekute ja elamistingimuste statistikasüsteemi (*EU-SILC*), mis kohustab kõiki liikmesriike koguma sotsiaalse tõrjutuse mõõtmiseks vajalikke andmeid samade põhimõtete alusel.

Eestis algasid tööd *EU-SILC*-i rakendamiseks juba 2001. aastal. Pärast põhjalikku testimist ja pilootuuringuid oli Statistikaamet 2004. aastal valmis algust tegema täiesti uue uuringuga, mis hakkas kandma Eesti sotsiaaluuringu nime. Oleme siin uute Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas esirinnas, sest kõik ülejäänud 2004. aastal liitunud riigid alustasid uuringut aasta hiljem.

Statistikaameti ja kogu Eesti seisukohalt on sotsiaaluuring mitmes mõttes uudne ja eriline. Esiteks on see Statistikaametile esmakordne paneeluuringu kogemus. Statistikaamõistena tähendab paneeluuring seda, et samu inimesi küsitletakse mitmel aastal järjest. See võimaldab leida isikutasandi muutust iseloomustavaid näitajaid, mis ei ole teistsuguste uuringute põhjal võimalik.

Teiseks kogutakse sotsiaaluuringuga esimest korda andmeid aastasissetuleku kohta. Seni leiti aastasissetulek leibkonna eelarve uuringust pärinevate kuusissetuleku andmete põhjal. Mõõdetud ühe kuu sissetulek ei pruugi olla leibkonna aastasissetuleku taseme suhtes esinduslik. Seetõttu on aastasissetulek rahvusvaheliselt enam kasutamist ja soovitamist leidnud eelkõige elatustaseme ja heaolu näitajate arvutamisel.

Sotsiaaluuring ja leibkonna eelarve uuringus lähtutakse sissetuleku mõõtmisel paljuski erinevast meetodikast. Peale aasta- ja kuusissetuleku erinevuse on oluline silmas pidada erinevusi sissetuleku definitsioonis ehk selles, mida loetakse sissetulekuks ja mida mitte, uuringu disainis, tarbimiskaalude kasutamises, millest tuleb pikemalt juttu sissetuleku peatükis, jne. Leibkonna eelarve uuring on fokuseeritud eelkõige leibkonna kulutuste ja selle kaudu tarbimise mõõtmisele. Kulutusi ja leibkonna toimetulekut vaadatakse lähtudes kuusissetulekust, mis on vaadeldaval ajavahemikul kasutada olevaks ressursiks. Sotsiaaluuring ei mõõda lühiajalisi protsesse, vaid on keskendunud eelkõige sellistele pikaajalistele nähtustele nagu vaesus ja sotsiaalne tõrjutus. Sellest johtuvalt ei ole mõistlik erinevate uuringute sissetulekuid võrrelda. Tarbijal tuleb andmete kasutamisel lähtuda eesmärgist, mida soovitakse mõõta, ja sellest lähtuvalt kasutada kas kuu- või aastasissetulekut.

See kogumik märgib esimest sammu Statistikaameti üleminekul kuusissetuleku asemel aastasissetuleku kasutamisele. Meie motivatsioon on andmete võrreldavus teiste Euroopa Liidu riikidega ja soov rakendada rahvusvaheliselt aktsepteeritud põhimõtteid tootmaks täpset ja usaldusväärset statistikat. Selles kogumikus avaldame sotsiaaluuringu tulemusi esimest korda. Peale sissetuleku ja sellega seotud vaesuse leiavad käsitlemist mõnevõrra "kergemad", kuid niisama huvitavad teemad, nagu Eesti elanike tervis, arstiabi kättesaadavus ja turvatunne.

Täname kõiki, kes on selle kogumiku ilmumisele kaasa aidanud, ja soovime lugejatele põnevaid hetki statistikamaailmas!

Mari Toomse,
juhtivstatistik

Sisukord

Sissetulek. P.-P. Eomois.....	7
Tuludetsiilid ja -kvintiilid.....	7
Sissetuleku erinevused piirkonniti.....	9
Sissetulek leibkonna koosseisu järgi.....	11
Vaesus. P.-P. Eomois.....	14
Elamistingimused. M. Paats.....	17
Rahva tervis. M. Toomse.....	22
Arstiabi kättesaadavus. M. Toomse.....	27
Kuritegevus ja turvalisus. M. Toomse.....	30
Lastehoid ja huvitegevus. M. Paats.....	33

Tabelid

1. Aasta ekvivalentnetosissetulek kvintiili ja detšiili järgi, 2003.....	55
2. Elanikkond kvintiilidesse kuulumise järgi, 2003.....	56
3. Keskmine aasta ekvivalentnetosissetulek leibkonnapea soo järgi, 2003.....	58
4. Keskmine aasta ekvivalentnetosissetulek leibkonnapea haridustaseme järgi, 2003.....	60
5. Keskmine aasta ekvivalentnetosissetulek piirkonna järgi, 2003.....	61
6. Aasta ekvivalentnetosissetulek peamise tuluallika järgi, 2003.....	62
7. Leibkonna netosissetulek ja toimetulek, 2004.....	63
8. Erilise luksusega elada võimaldav netokuusissetulek liikme kohta leibkonna hinnangul, 2004... ..	64
9. Vaesusrisiki määr pärast siirdeid piirkonna järgi, 2003.....	65
10. Vaesusrisiki määr enne siirdeid (v.a pensionid) piirkonna järgi, 2003.....	65
11. Vaesusrisiki määr enne siirdeid (k.a pensionid) piirkonna järgi, 2003.....	65
12. Vaesusrisiki määr vanuserühma ja soo järgi, 2003.....	65
13. Vaesusrisiki määr sissetuleku viiteperioodi peamise hõiveseisundi ja soo järgi, 16-aastased ja vanemad, 2003.....	66
14. Vaesusrisiki määr eluruumi omandisuhte ja soo järgi, 2003.....	66
15. Vaesusriski määr vanuse ja soo järgi, 2003.....	66
16. Vaesusrisiki määr hariduse ja soo järgi, 16-aastased ja vanemad, 2003.....	66
17. Vaesusrisiki määr leibkonnapea vanuse, soo, hariduse ja rahvuse järgi, 2003.....	67
18. Allpool vaesusrisiki piiri elavad inimesed, 2003.....	67
19. Allpool vaesusrisiki piiri elavad inimesed vanuserühma ja soo järgi, 2003.....	67
20. Allpool vaesusrisiki piiri elavad 16-aastased ja vanemad sissetuleku viiteperioodi peamise hõiveseisundi ja soo järgi, 2003.....	67
21. Elamistingimused ja tervis, 2004.....	68
22. Elamistingimused ja pikaajaline krooniline haigus, 2004.....	69
23. Elanike tervis peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	70
24. Pikaajalise (kroonilise) haiguse esinemine peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	71
25. Piiratud igapäevategevus terviseprobleemide tõttu peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	72
26. Perearsti abi kättesaadavus peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	73
27. Eriarsti abi kättesaadavus peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	74
28. Hambaarsti abi kättesaadavus peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	75
29. Perearsti abi kättesaadavuse probleemide põhjused peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	76
30. Eriarsti abi kättesaadavuse probleemide põhjused peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	76
31. Hambaarsti abi kättesaadavuse probleemide põhjused peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004.....	77
32. Leibkonnaliikmete elamistingimused ja sissetulek, 2004.....	77
33. Leibkonnaliikmete hügieeni võimalused ja sissetulek, 2004.....	78
34. Leibkonnaliikmete eluruumiga seotud probleemid ja sissetulek, 2004.....	78
35. Leibkonna eluruumi kogukulu aastas, 2003.....	79
36. Leibkonna rahaliste võimaluste sõltuvus eluruumi kogukuludest, 2004.....	80
37. 16-aastaste ja vanemate kokkupuuted kuritegevuse ja/või vägivallega 12 viimase kuu jooksul, 2004.....	81

38. 16-aastaste ja vanemate hinnang turvalisusele tänavatel, 2004	82
39. 16-aastaste ja vanemate hinnang turvalisusele avalikes kohtades ja kodus, 2004	83
40. 16-aastaste ja vanemate turvameetmete kasutamine, 2004.....	84
41. 16-aastaste ja vanemate turvameetmed, 2004.....	85
Metoodika	86
Mõisted	93

Contents

<i>Income. P.-P. Eomois</i>	36
<i>Income deciles and quintiles</i>	36
<i>Income differences by regions</i>	37
<i>Income by structure of household</i>	38
<i>Poverty. P.-P. Eomois</i>	40
<i>Living conditions. M. Paats</i>	42
<i>Population health. M. Toomse</i>	45
<i>Access to health care. M. Toomse</i>	48
<i>Crime and security. M. Toomse</i>	51
<i>Childcare and children's attendance at hobby groups. M. Paats</i>	53
<i>Tables</i>	
1. <i>Equalised yearly disposable income by quintiles and deciles, 2003</i>	55
2. <i>Population by quintiles, 2003</i>	56
3. <i>Mean equalised yearly disposable income by gender of head of the household, 2003</i>	58
4. <i>Mean equalised yearly disposable income by level of education of head of the household, 2003</i>	60
5. <i>Mean equalised yearly disposable income by region, 2003</i>	61
6. <i>Equalised yearly disposable income by main source of income, 2003</i>	62
7. <i>Household disposable income and subsistence, 2004</i>	63
8. <i>Household's assessment of monthly disposable income per household member needed to live without excessive luxury, 2004</i>	64
9. <i>At-risk-of-poverty rate after transfers by region, 2003</i>	65
10. <i>At-risk-of-poverty rate before transfers (excl. pensions) by region, 2003</i>	65
11. <i>At-risk-of-poverty rate before transfers (incl. pensions) by region, 2003</i>	65
12. <i>At-risk-of-poverty rate by age group and gender, 2003</i>	65
13. <i>At-risk-of-poverty rate by main labour status during income reference period and by gender, people aged 16 and older, 2003</i>	66
14. <i>At-risk-of-poverty rate by tenure status of the dwelling and by gender, 2003</i>	66
15. <i>Relative median at-risk-of-poverty gap by age and gender, 2003</i>	66
16. <i>At-risk-of-poverty rate by education and gender, population aged 16 and older, 2003</i>	66
17. <i>At-risk-of-poverty rate by age, gender, education and ethnic nationality of head of the household, 2003</i>	67
18. <i>People living below the at-risk-of-poverty threshold, 2003</i>	67
19. <i>People living below the at-risk-of-poverty threshold by age group and gender, 2003</i>	67
20. <i>People aged 16 and older living below at-risk-of-poverty threshold by main labour status during income reference period and by gender, 2003</i>	67
21. <i>Living conditions and general assessment of health, 2004</i>	68
22. <i>Living conditions and long-term (chronic) illness, 2004</i>	69
23. <i>State of health of population by main social-demographic characteristics, 2004</i>	70
24. <i>Occurrence of long-term (chronic) illness by main social-demographic characteristics, 2004</i>	71
25. <i>Limitations of everyday activities due to health problems by main social-demographic characteristics, 2004</i>	72
26. <i>Accessibility of help or consultation of general practitioner by main social-demographic characteristics, 2004</i>	73
27. <i>Accessibility of help or consultation of specialised doctor by main social-demographic characteristics, 2004</i>	74

28. Accessibility of help or consultation of dentist by main social-demographic characteristics, 2004	75
29. Reasons of problems with access to general practitioner by main social-demographic characteristics, 2004	76
30. Reasons of problems with access to specialised doctor by main social-demographic characteristics, 2004	76
31. Reasons of problems with access to dentist by main social-demographic characteristics, 2004	77
32. Living conditions and income of household members, 2004	77
33. Possibilities of hygiene and income of household members, 2004	78
34. Problems of household members concerning the dwelling and income, 2004	78
35. Total yearly housing cost, 2003.....	79
36. The dependence of financial possibilities on total housing cost, 2004.....	80
37. Persons aged 16 or over by experiences with crime and/or violence in the last 12 months, 2004.....	81
38. Persons aged 16 or over by assessment to the safety on the streets, 2004	82
39. Persons aged 16 or over by assessment to the safety in public places and at home, 2004.....	83
40. Persons aged 16 or over by usage of the security measures, 2004.....	84
41. Persons aged 16 or over by the security measures of inhabitants, 2004.....	85
<i>Methodology</i>	95
<i>Definitions</i>	103

SISSETULEK

Sissetulek selle kogumiku tähenduses hõlmab tulu palgatööst, ettevõtlusest, maa ja muu vara rendist, teistelt leibkondadelt saadud regulaarseid makseid (näiteks elatis) ning sotsiaalseid siirdeid (vanaduspension, lapsetoetus jm), omanditulu ja tulumaksu tagastust. Saadud summast arvatakse maha tulumaksu juurdemaksed, teistele leibkondadele tehtud regulaarsed maksed ning varalt makstav maks (peamiselt maamaks). Kasutatud on aasta netosissetulekut, mis tähendab, et tulust on varem maha arvatud tulumaks, sotsiaalmaks jm maksud. Leibkonnaliikmete sissetulek liidetakse, et leida leibkonna kogu sissetulek, mis seejärel suhestatakse leibkonna liikmete arvu.

Ekvivalentsissetulek

Keskmise sissetuleku saamiseks leibkonna liikme kohta tuleb võtta arvesse, et osa sissetulekust kulutatakse kogu leibkonna peale, osa aga kulutatakse iga leibkonnaliikme peale eraldi sõltuvalt tema vanusest. Näiteks tähendab see, et ühe kaheliikmelise leibkonna kulutused kokku on väiksemad, kui nende samade liikmete kulutuste summa juhul, kui mõlemad isikud elaksid üksinda, sest neil on võimalik mitmeid kaupu ühiselt tarbida (näiteks auto, mööbel, kodumasinad) ning kuna mitmed kaubad on suuremas koguses ostes odavamad. Leibkondade sellise "säästuefektiga" arvestamiseks tuleb leibkonnaliikme sissetuleku leidmisel kasutada tarbimis- ehk ekvivalentsuskaale. Sissetuleku all mõeldakse niisiis ekvivalentsissetulekut, mis on defineeritud kui leibkonna kogu netosissetuleku ja tema ekvivalentsuuruse jagatis. Leibkonna ekvivalentsuurus annab igale leibkonnaliikmele kaalu vastavalt tema vanusele. Selles kogumikus on kasutatud Eurostati ametlikult soovitatud modifitseeritud OECD-tarbimiskaale, mis annavad esimesele täiskasvanud liikmele kaalu 1,0, igale järgmisele täiskasvanud liikmele 0,5 ning kõigile 13-aastastele ja noorematele lastele 0,3. Näiteks kahe täiskasvanu ja kahe lapsega leibkonna ekvivalentsuurus on $1+0,5+0,3+0,3=2,1$. Oletame, et selle leibkonna netosissetulek on aastas 120 000 krooni. Kui leibkonna "säästuefekt" mitte eeldada ja jagada sissetulek liikmete arvuga (ehk teisisõnu kasutada tarbimiskaale 1:1:1), on selle leibkonna iga liikme aasta sissetulekuks 30 000 krooni. Kui aga kasutada tarbimiskaale, on tarbimisühiku sissetulek ($120\ 000 / 2,1$) 57 143 krooni.

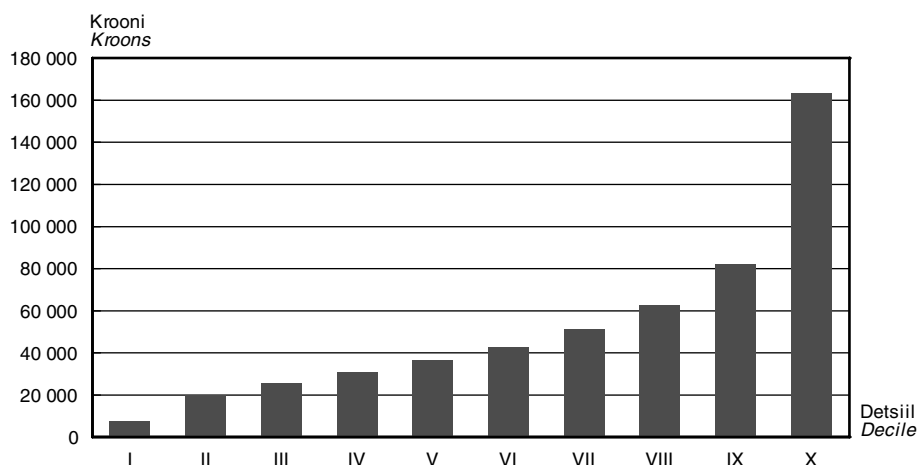
Sellise võrdsustatud leibkonna mudeli kasutamine vähendab leibkondade koosseisu erinevuste mõju leibkonna vaesuse määramisel. Kogu järgnevas tekstis on sissetulekust rääkides peetud silmas ekvivalentsissetulekut.

Leibkonna keskmine aastasissetulek oli 2003. aastal 49 820 krooni tarbimisühiku kohta. Sissetuleku mediaan oli 35 419 krooni.

Tuludetsiilid ja -kvintiilid

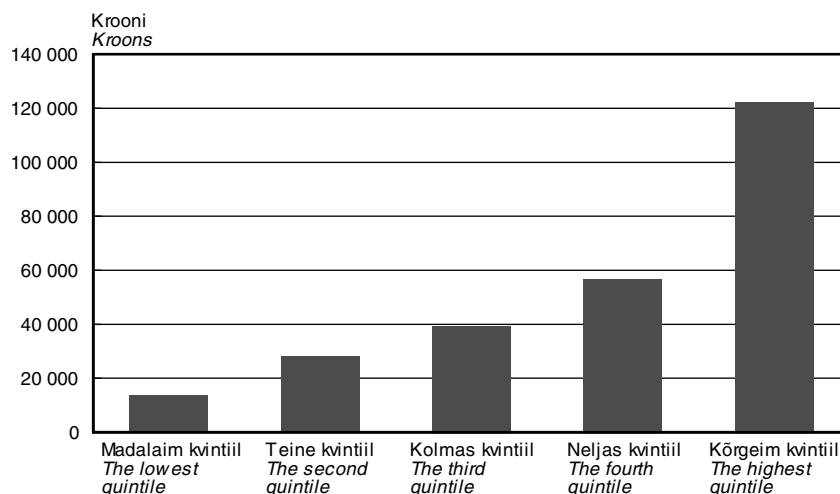
Sissetuleku jaotumist ühiskonnas peegeldavad tuludetsiilid ja -kvintiilid. Nende leidmiseks jagatakse tarbimisühiku kohta teenitud keskmine sissetulek kümneks või viieks võrdseks osaks, mida nimetakse vastavalt detšiilideks või kvintiilideks. Esimene detšiil hõlmab inimesi ühe kümnendiku väikseima sissetulekuga ning viimane detšiil kümnendiku kõrgeima sissetulekuga. Sarnaselt hõlmab esimene kvintiil viiendikku madalaima sissetulekuga inimesi ja viimane viiendiku kõigist nendest leibkonnaliikmetest, kelle sissetulek on suurim. Aastal 2003 oli keskmine ekvivalentsissetulek kõrgeimas detšiilis 162 426 krooni ja madalaimas 7005 krooni aastas. Kümnendasse detšiili kuuluvate inimeste sissetulek hõlmas kõikide inimeste kogusissetulekust 32%, mis on peaaegu sama, kui esimesse kuude detšiili kuuluvate inimeste sissetulek kokku (31%).

Diagramm 1 **Keskmine ekvivalentnetosissetulek detšiili järgi, 2003**
Diagram 1 *Average equalised disposable income by decile, 2003*

Kuna detšiilipõhine analüüs toob esile ka ebatüüpiliselt madala ja ebatüüpiliselt kõrge sissetuleku, on mõistlik kasutada kvintiilipõhist jaotust, vähendamaks juhuslikku viga hinnangutes. 2003. aastal oli aasta keskmine ekvivalentsissetulek madalaimas kvintiilis 13 084 ja kõrgemais kvintiilis 121 905 krooni.

Diagramm 2 **Keskmine ekvivalentnetosissetulek kvintiili järgi, 2003**
Diagram 2 *Average equalised disposable income by quintile, 2003*

Rahvastikurühmade kvintiilidesse jaotumine

Vaesuse põhjuste mõistmiseks on oluline uurida esimesse kvintiili kuuluvate inimeste tausta. Pisut enam kui pool madalaimat keskmist ekvivalentsissetulekut saavatest inimestest (51%) elas linnas, peamiselt Lõuna-Eestis. Madalaima sissetulekuga inimeste osatähtsus oli suur ka Kirde-Eestis (26%). Kõige väiksem esimesse kvintiili kuuluvate inimeste osatähtsus oli Põhja-Eestis. Seda saab seletada asjaoluga, et aastal 2003 oli palgastatistika andmetel keskmine palk kõrgeim Põhja-Eestis ja Tallinnas. Et palgatööst saadavat sissetulekut peetakse üheks põhilisimaks vaesusest pääsemise viisiks, tuleks arvestada sedagi, et töajõus osalemise määr oli Eesti töajõu-uuringu (ETU) andmetel Põhja-Eestis kõrgeim.

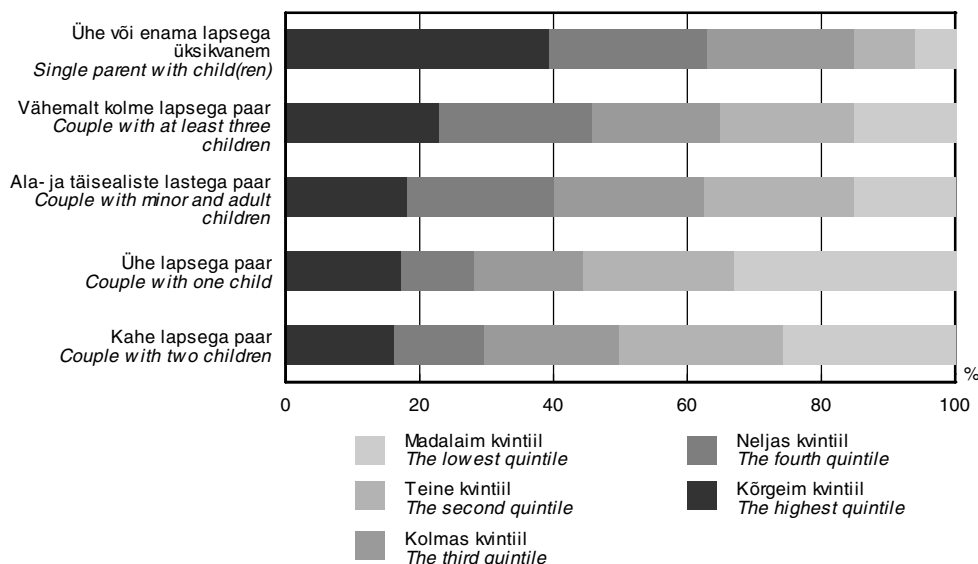
Samuti on oluline, et rohkem kui pool (51%) töötutest kuulus madalaima ekvivalentsissetulekuga kvintiili. Ka suur osa ettevõtjatest (38%) ja majanduslikult mitteaktiivsetest inimestest (30%) kuulus esimesse kvintiili. Peale nende kuulus esimesse kvintiili 17% pensionäridest. Asjaolu, et vanaduspensionil olivad kuuluvad pigem teise (36%) ja kolmandasse (28%) kvintiili, viitab sellele, et pensionide keskmine suurus välistab enamasti küll kõige madalaima sissetulekuga isikute hulka langemise, kuid ei ole ometi

piisav riigi keskmisele tasemele jõudmiseks. Illustreerimaks veel kord asjaolu, et stabiilne töötasu aitab vähendada vaesust, tuleb rõhutada, et palgatöötajatest kuulus esimesse kvintiili üksnes 8%.

Kuigi rahvusel ei ole kvintiilipõhises jaotuses väga suurt tähtsust, on siiski näha mõningast tendentsi. Eestlased kuuluvad pigem kõrgema sissetulekuga kvintiilidesse ja mitte-eestlased madalama sissetulekuga kvintiilidesse.

Leibkonnatüübist lähtuva jaotuse järgi kuulus esimesse kvintiili 40% kõikidest üksikvanemaga leibkondade liikmetest, 32% kõikidest üksi elavatest inimestest, kes olid nooremad kui 65 aastat, ja 23% liikmetest leibkondades, mille moodustab vähemalt kolme lapsega paar. Asjaolu, et esimeses kvintiilis oli 7% isikutest, kes kuulusid paari, mille mõlemad liikmed olid üle 65-aastased, ja 20% samas vanuses üksi elavatest inimestest, näitab selgelt, et ühe leibkonnaliikme pension ei ole sageli piisavalt suur, et katta kõiki tehtavaid kulutusi.

Diagramm 3 **Leibkonnad kvintiili järgi, 2003**
Diagram 3 *Households by quintiles, 2003*

Sissetuleku erinevused piirkonniti

Maal ja linnas elavate leibkondade sissetuleku vahel on märkimisväärne erinevus. 2003. aastal oli maal elavate leibkondade keskmine ekvivalentsissetulek 42 995 krooni, mis on 8582 krooni võrra väiksem linnas elavate leibkondade keskmisest aastast ekvivalentsissetulekust. Linnas elavate leibkondade sissetulek oli lähedane riigi keskmisele ekvivalentsissetulekule — 52 598 krooni aastas. Aastal 2003 oli ETU andmetel tööl käivate inimeste osatähtsus 15–74-aastaste hulgas 58% linnas ja 53% maal. Vaadates lähemalt sissetulekute peamisi allikaid, võib märgata, et linnas on ekvivalentsissetulek kõrgem kui maal sõltumata sellest, milline on leibkonna peamine sissetuleku allikas.

Et vaid 29% leibkondadest elab maal, mõjutab keskmist sissetulekut rohkem linnas elavate leibkondade sissetulek.

Sissetulek maakondades

Maakondade keskmine aasta ekvivalentsissetulek varieerus 34 720 kroonist Jõgevamaal 63 636 kroonini Harjumaa. Erinevus kõrgeima keskmise sissetulekuga Harju maakonna ja järgmise keskmise sissetulekuga Pärnu maakonna (51 239 krooni aastas) vahel on suhteliselt suur. Et Tallinn, mis on tegutsemiskohaks 43%-le kõikidest äriregistris registreeritud äriühingutest ja organisatsioonidest, kuulub Harju maakonna alla, on selge, et selle piirkonna keskmine sissetulek on kõrgeim. Kõikides teistes maakondades jääb keskmine ekvivalentsissetulek alla üldise keskmise. Selle üks põhjus on ka asjaolu, et suur osa (38%) Eesti elanikest elab Harju maakonnas.

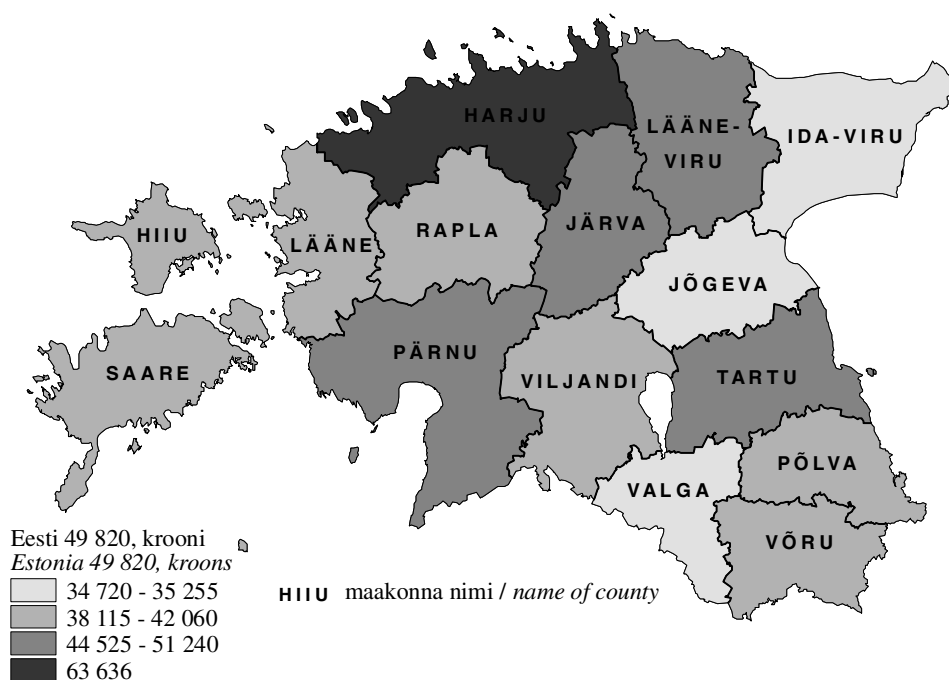
Jõgeva maakonnas elavad leibkonnad said ligi 50% võrra väiksemat sissetulekut kui Harju maakonnas elavad. Selle üks põhjusi on Jõgevamaa väga kõrge töötuse määr (16%). Ka keskmine netopalk jäi Jõgevamaal 2003. aastal alla Eesti keskmise.

Leibkonnad, kelle peamine sissetulekuallikas oli töine tegevus, said kõrgeimat ekvivalent-sissetulekut Harju ning madalaimat Ida-Viru maakonnas. Viimane on mõjutatud Ida-Virumaa väga kõrgest töötuse määrast — 18%. Muudest allikatest peamist sissetulekut saavate leibkondade ekvivalentsissetulek oli suurim Lääne ning väikseim Lääne-Viru maakonnas.

Teemakaart 1
Thematic map 1

Leibkonna aasta keskmine ekvivalentnetosissetulek maakondades, 2003

Average annual equalised disposable income of a household by counties, 2003

Sissetuleku erinevused piirkonniti

Kuna enamikus maakondades elab vähem kui 5% rahvastikust, on otstarbekas grupeerida maakonnad sissetuleku uurimiseks viide piirkonda. Et Põhja-Eesti piirkonna moodustab Harju maakond, on keskmine ekvivalentsissetulek selles piirkonnas ka suurim.

Rahvuse järgi keskmiste sissetulekute vahel eri piirkondades kuigi suuri erinevusi polnud. Suurim vahe eestlaste leibkondade ekvivalentsissetuleku ja ainult mitte-eestlastest koosnevate leibkondade ekvivalentsissetuleku vahel oli Põhja-Eestis, kus sissetulek oli vastavalt 73 380 ja 50 597 krooni. Niisiis hõlmas mitte-eestlastest leibkondade keskmine ekvivalentsissetulek eesti leibkondade keskmisest ekvivalentsissetulekust 70%.

Enamikus piirkondades said väikseimat ekvivalentsissetulekut paarid, mille üks liikmetest oli vanem kui 65-aastane, ja üksikvanema leibkonnad. Suurim keskmine ekvivalent-sissetulek oli leibkondadel, mille moodustas paar, kus vähemalt üks liige oli alla 65-aastane, ja paar, kes kasvatas üht last.

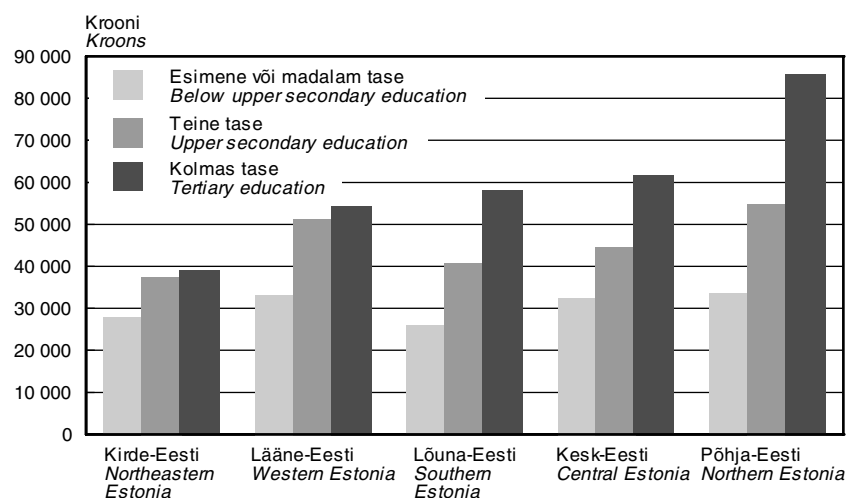
Uurides lähemalt ekvivalentsissetuleku sõltuvust leibkonnapea soost, võib öelda, et kõikides piirkondades on ekvivalentsissetulek suurem leibkondades, kus leibkonnapea on mees. Suurim erinevus oli Põhja-Eestis, kus meessoost leibkonnapeaga leibkonnad said 1,6 korda rohkem sissetulekut (keskmiselt 78 978 krooni aastas) kui naissoost leibkonnapeaga leibkonnad. Leibkonnapea soost tingitud erinevused ekvivalentsissetulekus on linnas mõnevõrra suuremad kui maal.

Oluline on vaadata sissetuleku erinevusi piirkondades ka leibkonnapea haridustaseme järgi. Ekvivalentsissetuleku erinevused leibkondades, kus leibkonnapeal on põhiharidus või

sellest madalam haridustase (rahvusvahelise ühtse haridusliigituse *ISCED* järgi esimene või madalam tase), ja leibkondades, kus leibkonnapea on kolmanda haridustasemega, olid linnas pisut suuremad kui maal. Piirkonna järgi oli erinevus suurim Põhja-Eestis. Ekvivalentsissetulek leibkondade puhul, kus leibkonnapeal oli kõrg- või keskeriharidus pärast keskhariiduse omandamist (*ISCED* järgi kolmas haridustase), oli 2,6 korda suurem kui nendes leibkondades, kus leibkonnapeal oli madalaim haridustase (vastavalt 85 469 ja 33 197 krooni). Erinevus oli väikseim Kirde-Eestis, kus aasta ekvivalentsissetulek oli kõrgeima haridustasemega leibkondades 38 670 krooni ja madalaima haridustasemega leibkondades 27 503 krooni.

Diagramm 4 **Ekvivalentnetosissetuleku erinevused piirkondades leibkonnapea hariduse järgi, 2003**

Diagram 4 *Differences of equalised disposable income in regions by educational level of head of the household, 2003*

Sissetulek leibkonna koosseisu järgi

Sissetulekute jaotumise uurimine lähtuvalt leibkonna suuruselt on mõnevõrra problemaatiline. Sama suurusega leibkondades võivad olla väga erineva staatusega inimesed, näiteks töötajad, töötud, lapsed või pensionärid. Sellest lähtuvalt võib sama suurusega leibkondade sissetulek oluliselt erineda. Niisiis on mõistlik uurida leibkondi tüübi, mitte suuruse järgi.

Leibkondi võib sõltuvalt koosseisust jaotada kümneks tüübiks: alla 65-aastane üksik inimene; vanem kui 65-aastane üksik inimene; paar, kellest vähemalt üks on noorem kui 65-aastane; üle 65-aastane paar; lapsega/lastega üksikvanem; ühe lapsega paar; kahe lapsega paar; kolme või enama lapsega paar ja alaealiste ning täiskasvanud lastega paar. Nendesse tüüpidesse mittekuuluvad leibkonnad loetakse muudeks leibkondadeks.

Sissetulek ja leibkonnatüüp

2003. aastal erines keskmine ekvivalentsissetulek kõige suuremat sissetulekut saava leibkonnatüübi ja kõige väiksemat sissetulekut saava leibkonnatüübi vahel 2,4 korda. Kõige suurem oli keskmine ekvivalentsissetulek leibkondades, mille moodustas ühe lapsega paar (69 756 krooni aastas), ning leibkondades, mille moodustas paar, kellest vähemalt üks liige oli alla 65-aastane (69 169 krooni aastas). Leibkondades, mis koosnesid vaid ühest 65-aastasest või vanemast inimesest, oli keskmine ekvivalentsissetulek riigi keskmisest vaid 56% ehk 28 844 krooni aastas.

Üksikvanemaga leibkondade keskmine ekvivalentsissetulek (32 624 krooni aastas) jäi selgelt alla riigi keskmisele. Tasub ka märkida, et üksikvanemate leibkonnapeadest töötas 73% ning majanduslikult mitteaktiivseid oli 19%.

Ühelt poolt võimaldab lapse täisealiseks saamine küll vanematel pöörata rohkem tähelepanu töötamisele, kuid samas jätkavad paljud täiskasvanud lapsed õpinguid ega saa ise regulaarset sissetulekut. Seetõttu jäi sissetulek tarbimishüliku kohta ala- ja täisealiste lastega paari leibkonnas alla riigi keskmise (49 219 krooni aastas).

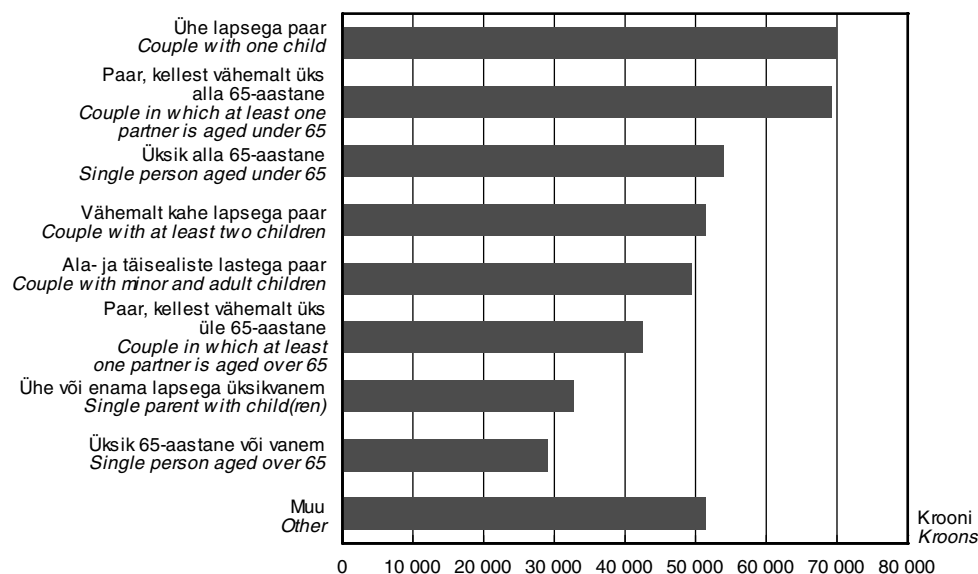
Leibkondades, kus on alaealiste lastega paar, langeb keskmine sissetulek tarbimisühiku kohta laste arvu suurenedes. Ühe lapsega paari leibkondades oli keskmine ekvivalentsissetulek 1,4 korda suurem kui riigi keskmine. Kahe alaealise lapsega paari leibkondade keskmine sissetulek (53 726 krooni inimese kohta) oli vaid veidi üle riigi keskmise. Kolme või enama lapsega paari leibkondade keskmine ekvivalentsissetulek (44 560 krooni inimese kohta) oli juba selgelt alla riigi keskmise. Leibkondade jaotuse uurimine näitab, et kolme või enama lapsega paari leibkondi oli vaid 2,2% leibkondade koguarvust, ühe ja kahe lapsega paari leibkondi oli vastavalt 8,7% ja 6,2%.

Võrreldes ühe liikmega leibkondi, on näha, et ühest alla 65-aastasest inimesest koosnevad leibkonnad teenisid keskmiselt 53 853 krooni aastas, mis oli 1,9 korda suurem kui 65-aastasest või vanemast inimesest koosneva leibkonna keskmine sissetulek. On selge, et viimastest enamik on pensionärid, aga tuleks ära märkida, et kuigi üksi elavate alla 65-aastaste hulgas oli 55% töötajaid, oli nende hulgas ka 10% töötuid ja 24% pensionäre. Samasugune sissetulekute tendents tuleb välja ka võrreldes leibkondi, mis koosnevad paarist, kellest üks on noorem kui 65 aastat, ning paarist, kus mõlemad liikmed on üle 65-aastased.

Et sissetuleku all on mõeldud ekvivalentsissetulekut, hõlmab leibkonna ühiskulude osatähtsus sissetulekus inimese kohta ühe liikmega leibkondades suurema osa kui kahe liikmega leibkondades. Niisiis on selge, et leibkonnaliikmete saadud sama suure sissetuleku puhul on kahe liikmega leibkonna sissetulek tarbimisühiku kohta suurem kui ühe liikmega leibkonnal.

Diagramm 5
Diagram 5

Keskmine ekvivalentnetosissetulek leibkonnatüübi järgi, 2003
Average equalised disposable income by type of the household, 2003

Sissetulek ja leibkonnapea haridus

Uurides sissetulekut erinevates leibkonnatüüpides leibkonnapea haridustaseme järgi, on näha, et põhihariduse või madalama haridusega leibkonnapeaga leibkondades keskmine sissetulek tarbimisühiku kohta leibkonnatüübiti palju ei erine, püsides umbes 25 000 krooni ringis aastas. Kahest täiskasvanust koosnevates leibkondades on ekvivalentsissetulek siiski selgelt kõrgem, ulatudes 35 000 kroonini.

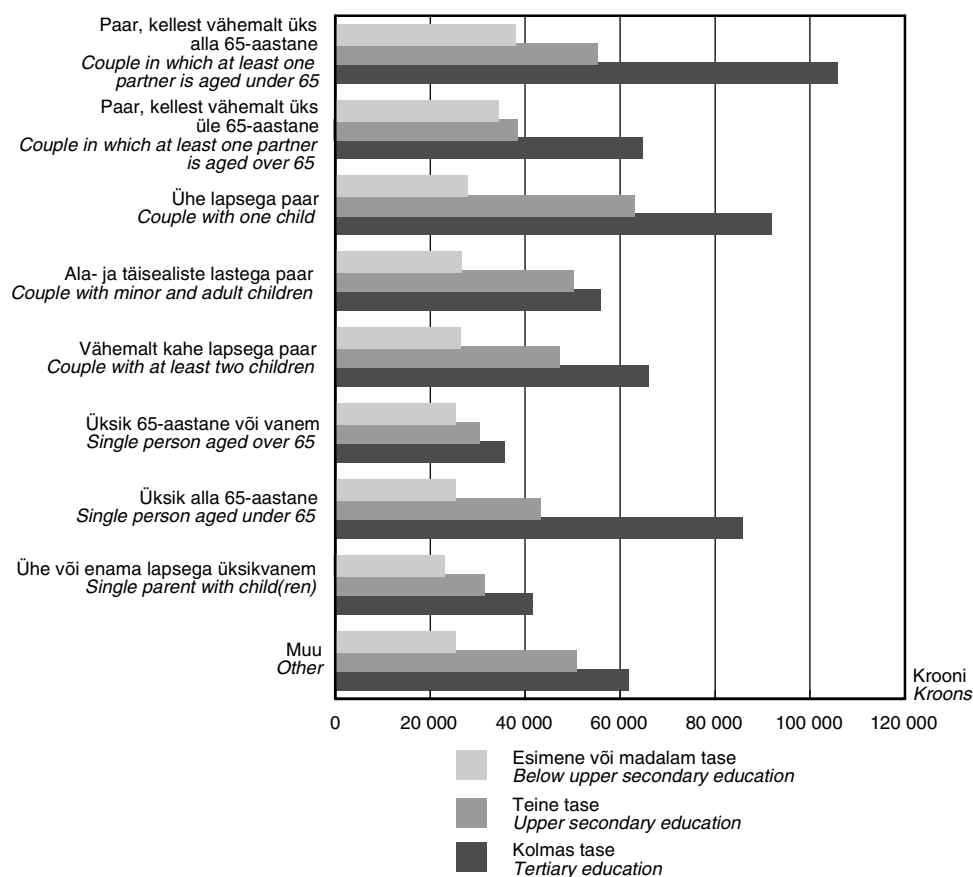
Põhiharidusest kõrgema haridusega leibkonnapeaga leibkondade sissetulek erineb leibkonnatüüpide vahel selgemalt. Nii esimese kui ka teise haridustasemega leibkonnapea leibkondade hulgast on kõige suurem keskmine ekvivalentsissetulek leibkondades, mis koosnevad paarist, kus vähemalt üks liige on noorem kui 65 aastat, või ühe lapsega paarist. Väikseim ekvivalentsissetulek on üksi elaval inimesel, kes on vanem kui 65 aastat (teise haridustaseme puhul 30 011 krooni ja kolmanda taseme puhul 35 456 krooni aastas). Ühest üle 64-aastasest põhihariduse või madalama haridusega isikust koosneva leibkonna keskmine sissetulek on 25 124 krooni. Sellest lähtuvalt võib öelda, et pensionil oleva inimese haridustase ei mõjuta sissetulekut kuigivõrd.

Madalaima ja kõrgeima haridustaseme võrdluses on kõige suurem sissetuleku erinevus üksi elavate nooremate kui 65-aastaste inimeste seas. Seda tüüpi kolmanda taseme haridusega leibkonnapeaga leibkonnad saavad 3,4 korda suuremat ekvivalentsissetulekut kui esimese või madalama tasemega leibkonnapeaga leibkonnad (vastavalt 85 515 ja 25 027 krooni aastas).

Diagramm 6
Diagram 6

Keskmine ekvivalentnetosissetulek leibkonnapea hariduse järgi, 2003

Average equalised disposable income by educational level of head of the household, 2003

Kõrgeima haridustasemega ja meessoost leibkonnapeaga leibkonna ekvivalentsissetulek on 1,8 korda suurem kui sama haridusega naissoost leibkonnapeaga leibkonna ekvivalentsissetulek. Leibkondades, kus leibkonnapea on esimese või teise haridustasemega mees, on sissetulek tarbimisühiku kohta 1,3 korda suurem kui naissoost leibkonnapeaga leibkonna puhul. Kõige suurem on sissetuleku erinevus nende leibkondade hulgas, mis koosnevad paarist, kellest vähemalt üks liige on alla 65-aastane. Seda tüüpi leibkondade hulgas oli meessoost leibkonnapeaga leibkondades sissetulek tarbimisühiku kohta 78 823 krooni aastas, naissoost leibkonnapeaga leibkondades aga 52 685 krooni.

VAESUS

Vaesust võib defineerida kui võimetust saavutada elementaarne elatustase ebapiisavate aineliste ressursside tõttu. Vaesust mõõdetakse sissetuleku jaotuse põhjal ilma igasuguste seosteta muude vaesust mõjutavate teguritega, nagu haridus, kulutused jms.

Euroopas kõige enam kasutatud ja Eurostati soovitatud meetodika põhjal nimetatakse vaeseks neid inimesi, kelle ekvivalentsissetulek jääb alla 60% riigi mediaansissetulekust. Seda piiri nimetatakse vaesusriski piiriks.

Eestis oli 2003. aastal vaesusriski piir 23 303 krooni. See tähendab, et inimesed, kelle aasta ekvivalentsissetulek oli väiksem kui 23 303 krooni, loeti vaeste hulka kuuluvaks. 2003. aastal pidi 22% Eesti elanikest toime tulema mediaansissetulekust madalama sissetulekuga.

Peamiste vaesust süvendavate põhjuste väljaselgitamiseks ja sotsiaaltoetuste poliitika parandamiseks on oluline uurida vaesusriskis elavate inimeste tausta.

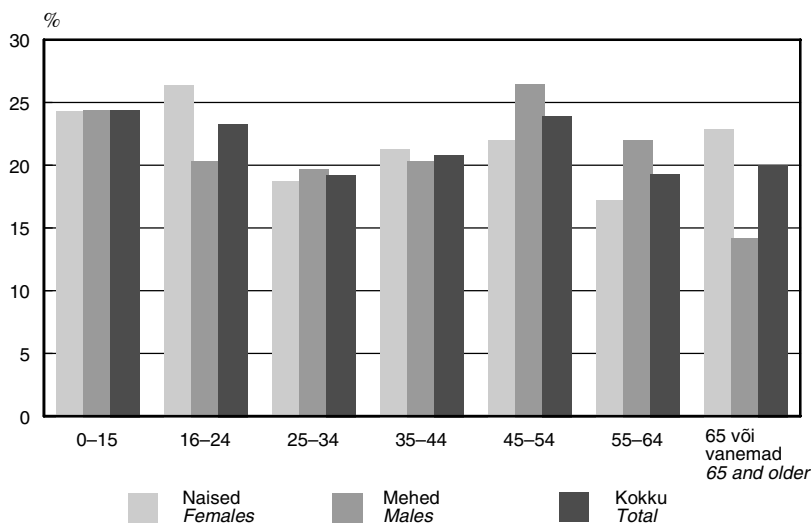
Vaesus ja vanus

Aastal 2003 olid suhteliselt kõige halvemas olukorras 0–15-aastased ja 45–54-aastased elanikud. Vaesusriski määr oli mõlema vanuserühma puhul 24%. Vaadates samal ajal ka soolist jaotust, on näha, et mõneti veelgi halvemas olukorras on 16–24-aastased naised. Nendest sai 26% ekvivalentsissetulekut, mis jäi alla vaesusriski piiri. Et selles vanuses inimesed enamasti õpivad, ei pruugi neil olla kindlat sissetulekut ning nad peavad hakkama saama teiste leibkonnaliikmete rahalise abiga. Järelikult on loomulik, et enamik 16–24-aastastest (65%) luges ennast majanduslikult mitteaktiivseks. Kuigi 19% selles vanuses elanikest töötas, oli töötavate naiste osatähtsus ainult 13%. Meeste seas oli vaesusriski määr kõrgeim 45–54-aastaste puhul (26%).

Diagramm 7
Diagram 7

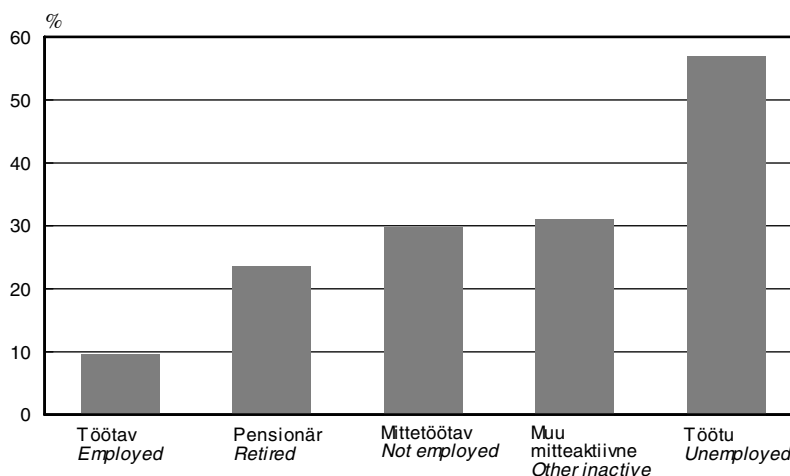
Vaesusriski määr vanuserühma ja soo järgi, 2003

At-risk-of-poverty rate by age group and gender, 2003

See, et töökoht ja niisiis ka kindel sissetulek on olulisimaid viise vaesusest pääseda, leiab kinnitust asjaolus, et vaesusriski määr on töötavate inimeste hulgas väiksem (9%). Järelikult ei ole üllatav, et enam kui pooltel töötutel (57%) oli sissetulek alla vaesusriski piiri. Vaadates töötut rahvastikku lähemalt, võib näha, et suhteliselt suur osa (30%) neist olid 45–54-aastased ning 41% töötutest olid mitte-estlased. Pensionäride hulgas elas vaesusriskis 23%, kusjuures soolised erinevused ei olnud märkimisväärsed. Muudest majanduslikult mitteaktiivsetest 31% sai ekvivalentsissetulekut, mis jäi alla vaesusriski piiri, kusjuures sooline erinevus oli üsna suur. Meeste puhul oli vaesusriski piir 25%, naiste puhul aga 34%. Tuleb märkida ka seda, et 13% majanduslikult mitteaktiivsetest naistest elas üksikvanema leibkonnas.

Diagramm 8 **Vaesusriski määr peamise hõiveseisundi järgi, 2003**
Diagram 8 *At-risk-of-poverty rate by main labour status, 2003*

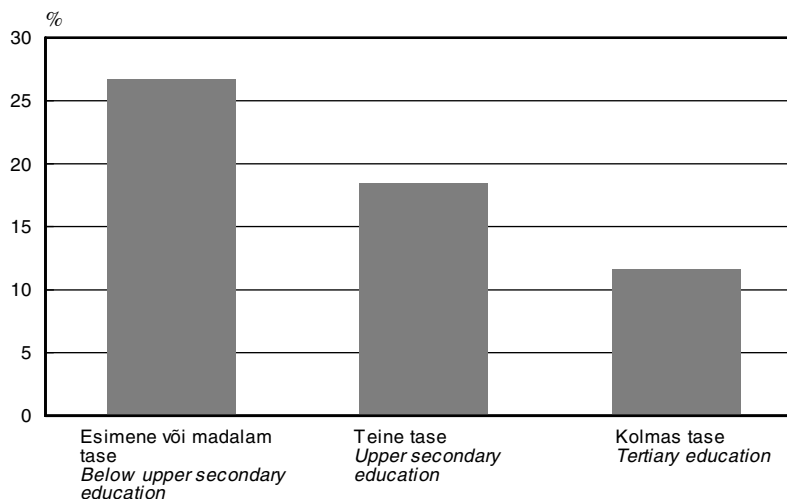

Vaadates vaesusriski määra eluruumi omandisuhte järgi, selgub, et vaesusriskis elavate inimeste osatähtsus on rentnike hulgas peaaegu kaks korda suurem kui omanike või eluruumi tasuta kasutajate hulgas, vastavalt 40% ja 21%.

Vaesus ja haridus

Oluline tegur hästiasustatud töö saamisel on haridustase. 16-aastaste ja vanemate vaesusriski määr oli kõrgeim põhihariduse või madalama haridustasemega elanike hulgas (27%). Vaesusriskis elava rahvastiku osatähtsus teise ja kolmanda haridustasemega inimeste hulgas oli juba Eesti keskmisest näitajast madalam. Teise taseme haridusega inimeste hulgas oli vaesusriski määr 18% ja kolmanda taseme haridusega inimeste hulgas 12%. Hea haridus ei pruugi küll tagada häid majanduslikke tingimusi, kuid vähendab oluliselt tõenäosust langeda vaesusriski.

Diagramm 9 **Vaesusriski määr hariduse järgi, 2003**
Diagram 9 *At-risk-of-poverty rate by education, 2003*

Leibkonnatüübi järgi on suhteliselt kõige halvemas olukorras üksikvanema leibkonnad. 41% nende liikmetest peab toime tulema ekvivalentsissetulekuga, mis on allpool vaesusriski piiri. Ka ühe liikmega leibkonnad on üsna halvast olukorras: 34% alla 65-aastastest ja 30% 65-aastastest ja vanematest loeti vaeste hulka kuuluvaks. On üsna loomulik, et enamik üksi elavatest üle 65-aastastest (93%) on pensionärid, samuti on alla 65-aastastest üksi elavatest 24% pensionärid. Tuleb märkida ka seda, et 16%-l üksikvanema leibkondadel on leibkonnapea mitteaktiivne ja 91%-l on leibkonnapea naine. Ka ühe liikmega leibkonnad koosnevad enamasti naistest. Naisleibkondade osatähtsus on alla 65-aastaste seas 59% ja vähemalt 65-aastaste hulgas 79%.

Sotsiaalsiirete mõju

Et aidata inimestel toime tulla, jagavad riik ja kohalikud omavalitsused abivajajatele mitmesuguseid sotsiaaltoetusi. Veendumaks, kas sellised siirded õigustavad ennast ja saamaks teada, kuidas nende jagamist parandada, tuleks toetusi uurida sissetulekute kontekstis.

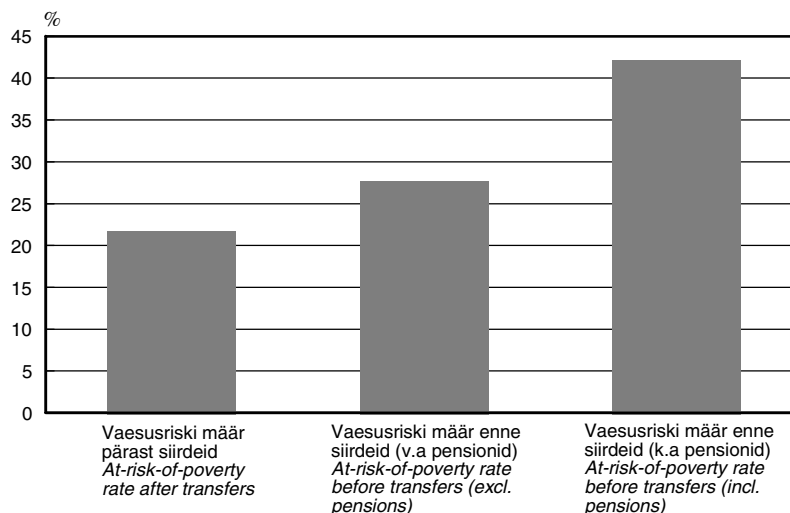
Üks võimalik viis mõõta abirahade efektiivsust on uurida sissetulekuid enne sotsiaaltoetusi. Jättes vaesusriski piiri muutumatuks, saab vaadata kaht erinevat vaesusriski määra: vaesusriski määr enne sotsiaalsiirdeid, aga pärast pensione, ning vaesusriski määr enne kõiki sotsiaalsiirdeid (ka enne pensionide juurdearvestamist).

Jättes sissetulekust välja muud sotsiaalsiirded peale pensionide, kasvab alla vaesusriski piiri elavate inimeste osatähtsus 6 protsendipunkti võrra, 28%-ni. Jättes sissetulekust välja kõik sotsiaalsiirded (k.a pensionid), kasvab vaesusriski määr 20 protsendipunkti võrra, 42%-ni. Niisiis langeb kõikide sotsiaalsete siirete tõttu vaesusriski määr 0,48 korda, pensionide mõju on muude siirete mõjust enam kui kaks korda suurem.

Diagramm 10
Diagram 10

Siirete mõju vaesusriski määrale, 2003

Effect of transfers on at-risk-of-poverty rate, 2003

Piirkondlikult oli pensionide mõju kõige suurem Põhja-Eestis. Tänu pensionidele langes vaesusriski määr 0,42 korda, 31%-st 18%-ni. Teised siirded olid efektiivseimad Kesk- ja Lõuna-Eestis, alandades vaesusriski määra 0,2 korda.

Ilma sotsiaalsete siireteta elaksid üle poole Kirde- ja Lõuna-Eesti elanikest vaesusriskis, vastavalt 54% ja 51%.

Vaesuse sügavus

Et saada selgemat pilti ebavõrdsusest ühiskonnas, tuleb vaadata ka vaesuse sügavust. Vaesusriski süvik leitakse kui erinevus vaesusriski piiri ja vaesusriskis elavate inimeste mediaansissetuleku vahel ning seda väljendatakse protsendina vaesusriski piirist. Näitaja mõeldab, kui kaugel on vaesusriski piirist vaesusriskis olevate inimeste sissetulek ehk kui vaesed on vaesed. 2003. aastal oli vaesusriski süvik 32%. Niisiis hõlmas pooltel allpool vaesusriski piiri elavatel inimestel ekvivalentsissetulek vaesusriski piirist alla 68% ehk nende ekvivalentsissetulek jäi aastas alla 15 846 krooni.

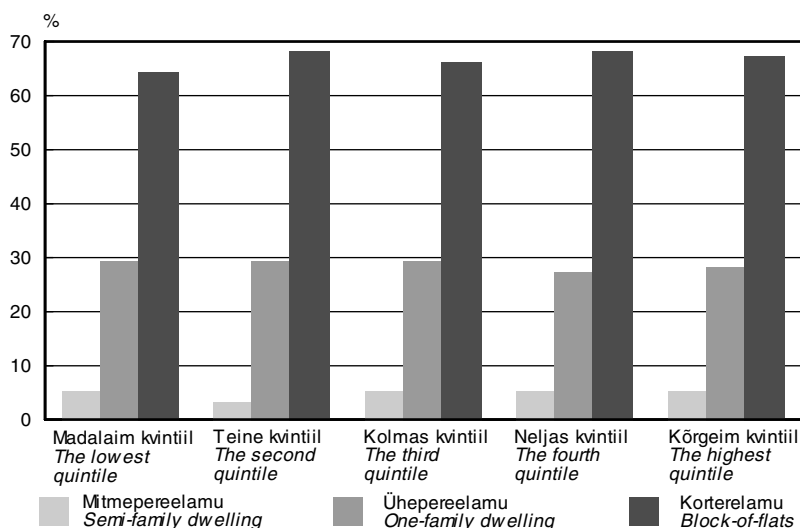
Vaesusriski süvik oli suurim 16–24-aastaste seas — 45%. See tähendab, et pooltel selles vanuses inimestel, kes elasid vaesusriskis, oli aasta ekvivalentsissetulek alla 12 817 krooni. Madalaim vaesusriski süvik oli 65-aastaste ja vanemate inimeste seas — 14%.

ELAMISTINGIMUSED

Elamistingimuste all mõeldakse eelkõige eluaset ning seda ümbritsevat infrastruktuuri. Eluaseme olukorda iseloomustavad mugavuste olemasolu ning ruumikus, eluaset ümbritsevat keskkonda turvalisus ning tervist mõjutavad tegurid: kärarikkus, rohelus, saastatus jms. Leibkonna elamistingimused on tihedas seoses üldise toimetulekuga ning mõjutavad ühtlasi oluliselt ka üldist eluolu.

Eesti iseseisvumisele eelnenud perioodil keskendus elamuehitus eelkõige suurtele kortermajadele. Kuuekümnendate aastate keskpaigast kuni üheksakümnendate aastate alguseni ehitati ehitisregistri andmetel peamiselt kortermaju. Eramud (ühepere-, kahepere- ja ridaelamud) hõlmasid ehitatud elamute arvest alla kümne protsendi. See on ka peamine põhjus, miks enam kui kaks kolmandikku Eesti leibkondadest elab korterelamus. Kortereelamuid ehitati peamiselt linna, seetõttu elavad linnaleibkonnad paljukorterilises elamus kaks korda sagedamini kui maaleibkonnad. Et linnaleibkondade keskmine sissetulek on suurem kui maaleibkondadel, kuid maaleibkonnad elavad sagedamini eramus, ei mõjuta sissetuleku suurus oluliselt leibkonna eluaseme tüüpi. Nii elab peaaegu kolmandik (29%) väiksema sissetulekuga elanikest (madalaim kvintiil) eramus, samal ajal kui kõrgeimasse kvintiili kuuluvatest elanikest elab eramus 28%.

Diagramm 11 **Eluaseme tüüp sõltuvalt sissetulekust, 2004**
Diagram 11 *Type of dwelling by income, 2004*

Eluaseme tüüp

Kui suur osa eramatust (72%) on ehitatud enne 1970. aastat, siis paljukorteriliste elamute ehitusaasta jääb peamiselt ajavahemikku 1960–1990 (75% neist). Sealjuures on maaleibkondade elamud ehitatud varasematel aastatel: nii on 56% maaleibkondade elamatust ehitatud enne 1970. aastat, samas kui linnaleibkondade elamute seas on sel ajal ehitatud 47%.

Kui eluaseme tüüp ei sõltunud sissetulekust, siis vaadates eluaseme tüüpi ja ehitusaastat ning elanike kuuluvust tulukvintiili, peab märkima, et madalaimasse tulukvintiili kuuluva isiku eramu on ehitatud märksa varem kui kõrgeimasse kvintiili kuuluva isiku eramu. Nii on madalama tulukvintiili leibkonnaliikme eramu ehitatud sagedamini enne aastat 1970. Neljandikul kõrgeimasse tulukvintiili kuuluvatest leibkonnaliikmetest on eramu ehitatud aastal 1991 või hiljem.

Igapäevased hügieenivõimalused (veeklosett ja vann või dušš) on olemas enam kui 60%-l Eesti elanikest sõltumata sissetuleku grupist. Kuid suurema sissetulekuga leibkondade liikmete seas on veekloseti ja vanni või dušiga eluruumis elavaid enam. Sauna olemasolu eluruumis ei sõltu leibkonna sissetulekust. Omaette sauna on võimalik kasutada kõigist leibkonnaliikmetest peaaegu neljandikul.

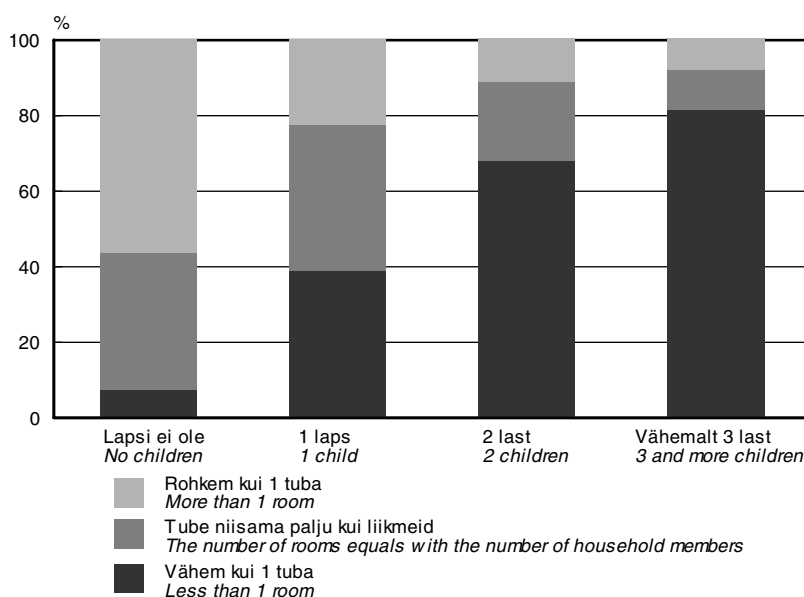
Vaadates igapäevaseid hügieenivõimalusi ja laste olemasolu leibkonnas, saab märkida, et lastega leibkonnad elavad pisut paremates tingimustes kui lasteta. Lastega leibkondadel on veeklosett, vann või dušš või saun sagedamini. Samuti elavad nad lasteta leibkondadega võrreldes keskmiselt uuemas eluruumis.

Võrreldes eluruumi ruumikust ja laste arvu leibkonnas, tuleb tõdeda, et laste lisandumisel leibkonda eluruumi kitsikus suureneb. Lasteta leibkondadest on enam kui pooltel (56%) liikme kohta üle ühe toa ning enam kui kolmandikul (36%) on tube niisama palju kui liikmeid. Ühe lapsega leibkondadest on enam kui tuba liikme kohta viiendikul (22%) ning kahe lapsega leibkondadest peaaegu igal kümnendal (10%).

Diagramm 12
Diagram 12

Tubasid liikme kohta leibkonna laste arvu järgi, 2004

Number of rooms per household member by number of children in the household, 2004

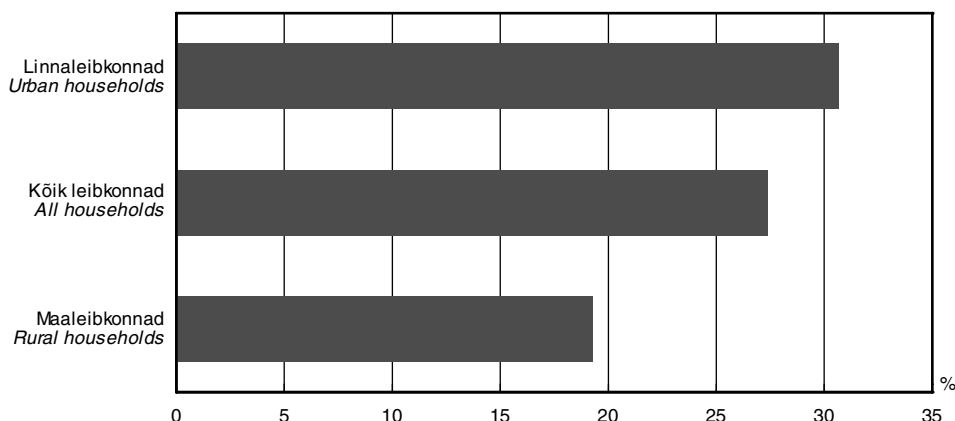
Eluruumi seisund

Elamistingimustest rääkides on oluline leibkonna hinnang oma eluruumi seisundile. Suurima probleemina nimetatakse pehkinud aknaraame või pehkinud põrandat (23% leibkondadest). 15% leibkondadest tunneb muret eluruumi rõskete seinte, põranda või vundamendi pärast. Igale kümnendale leibkonnale (9%) teeb muret liiga hämar eluruum. 8%-l leibkondadest laseb läbi eluruumi lagi. Kõik need probleemid ilmnevad mõistagi peamiselt vanemate majade puhul, samuti nimetavad neid probleeme sagedamini maal elavad leibkonnad.

Väiksema sissetulekuga leibkondade peamine probleem on nagu kõikide leibkondade puhulgi pehkinud aknaraamid või põrand (kolmandikul madalaimasse tulukvintili kuuluvatel leibkonnaliikmetel). Viiendik väiksema sissetulekuga leibkondadest nimetab probleemiks rõsked seinu, põrandat või vundamenti.

Heade elamistingimuste oluline osa materiaalse keskkonna kõrval on eluaseme ümbruskonna turvalisus. Kuritegevus, vägivald või vandalism eluaseme läheduses on leibkondade hinnangul suurimaid probleeme ning seda olenemata leibkonna sissetulekust. Nii hindab enam kui neljandik (27%) leibkondadest eluaseme lähedust ebaturvaliseks, sealjuures peab seda probleemiks peaaegu kolmandik (31%) linnas ning viiendik (19%) maal elavatest leibkondadest.

Diagramm 13 **Turvalisuse probleemid eluaseme läheduses linnas ja maal, 2004**
Diagram 13 *Problems with safety in the vicinity of the dwelling in urban and rural areas, 2004*

Probleemid eluruumi ümbruses

Lastega leibkondade hinnangul on nende eluaseme läheduses kuritegevust, vägivalda või vandalismi natuke rohkem kui lasteta leibkondade hinnangul.

Ebaturvaline ümbruskond on probleemiks neljandikule madalaima ja peaaegu kolmandikule kõrgeima tulukvintiiliga leibkonnaliikmetest.

Elamistingimuste hindamisel on oluline ka eluaseme ümbruskonna saastatus ning kärarikkus. Peaaegu kolmandik Eesti leibkondadest peab probleemiks eluaseme lähedal liigset müra: müra kõrvalkorterist, trepikojast, veetorustikust ning samuti tänavamüra. 15% leibkondade hinnangul on probleem eluruumi kostev lennuki- või raudteemüra. Samuti häirivad peaaegu kolmandikku leibkondadest eluaseme läheduses olev maanteetolm ja sõidukite heitgaasid.

Suits ja tolm ning ebaseadlik lõhn tehastest, samuti jäätmete või kanalisatsiooni lõhn on probleemiks igale kümnendale madalamasse tulukvintiili kuuluva leibkonna liikmele.

Kõik eespool nimetatud probleemid on linnas elavate leibkondade hinnangul märksa suuremad kui maal elavate leibkondade hinnangul. Kui linnaleibkondadest peab kõrvalkorterist, trepikojast või veetorustikust kostvat müra probleemiks 36%, siis maaleibkondadest 22% ehk viiendik. Samuti on linnaleibkondade seas enam neid (37%), kellele on probleemiks tänav- või maanteemüra (maaleibkondadest 26%). Kui lennuki- või raudteemüra on probleem 14%-le linnaleibkondadest, siis maaleibkondadest igale kümnendale (10%).

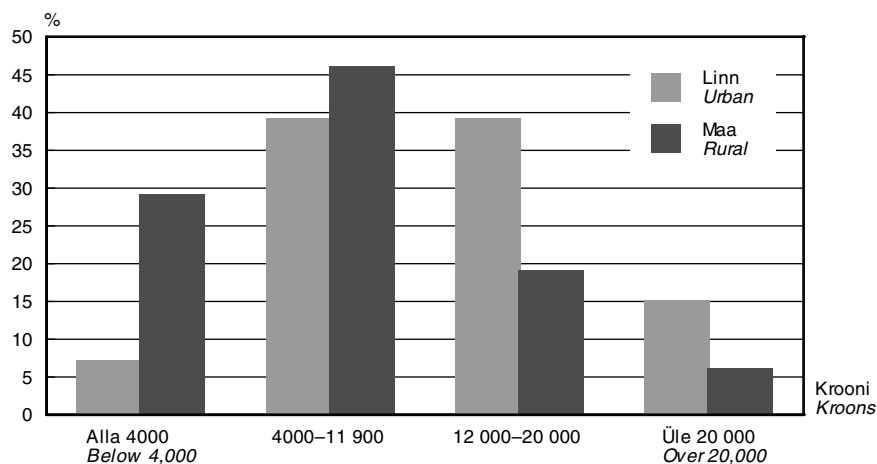
Eluaseme läheduses oleva müra ja saastega seonduvad probleemid on mõjutatud leibkonna elamu tüübist. Nii on tänav- või maanteemüra probleem neljandikule (24%) eramus, kuid 38%-le korterelamus elavatele leibkondadele.

Eluruumi kogukulud

Eluruumi kogukuludele (kommunaalmaksud, teenustasud, rentnike üürisummad, omanike eluasemelaenu tagasimaksud) kulutas 2003. aastal peaaegu pool (45%) leibkondadest aastas 12 000 krooni või rohkem. Alla 4000 krooni kulutas eluasemele 13% ja 4000–12 000 krooni 41% leibkondadest. Eluruumi kulud on oluliselt suuremad linnas. Linnaleibkondadest kulutas enam kui pool (54%) eluasemele aastas 12 000 krooni või rohkem, samas tegi maaleibkondadest nii suuri eluasemekulutusi vaid neljandik (25%). Kui 29% maaleibkondadest kulutas eluasemele aastas alla 4000 krooni, siis linnaleibkondadest neli korda vähem (vaid 7%).

Eluruumi kogukulud ja leibkonna sissetulek on tihedas seoses: väiksema sissetulekuga leibkonnad kulutavad eluasemele aastas vähem. Sealjuures ei ole eluaseme kogukuludesse arvestatud eluasemesse tehtud investeeringuid, samuti pole arvesse võetud võlgu jäädud kulused. Selline erinevus on ilmselt põhjustatud asjaolust, et parema mugavusastmega ja kvaliteediga eluaseme ülalpidamise kulud on suuremad. Samuti on eluasemekulude hulka arvestatud eluasemelaenu tagasimaksud ning ilmselt on suurema sissetulekuga leibkondadel eluasemelaene enam. Kui madalamasse tulukvintiili kuuluvatest leibkondadest kulutavad enam kui kaks kolmandikku eluasemele aastas alla 12 000 krooni, siis kõrgeimasse tulukvintiili kuuluvatest leibkondadest on nii väikeste kuludega vähem kui kolmandik. Peaaegu 70% kõrgeimasse tulukvintiili kuuluvatest leibkondadest kulutab eluasemele aastas enam kui 12 000 krooni.

Diagramm 14 **Eluruumi kulud aastas sõltuvalt leibkonna elukohast, 2003**
Diagram 14 *Total housing cost per year by place of residence of the household, 2003*

Samuti elavad suuremate eluasemekuludega eluruumis need leibkonnad, kus leibkonnapea on kõrgeima haridustasemega või töötav. Kolmanda haridustasemega leibkonnapeaga leibkondadest on eluasemekulud aastas suuremad kui 12 000 krooni enam kui 60%-l. Esimese või sellest madalama haridustasemega leibkonnapeaga leibkondadest kulutab neljandik eluasemele aastas alla 4000 ning pool 4000 kuni 12 000 krooni.

Kogukuludest tingitud piirangud

Eluruumikulud piiravad leibkonna rahalisi võimalusi enam, kui nad ületavad aastas 12 000 krooni piiri. Kui need kulud jäävad aastas alla 4000 krooni, piiravad need peaaegu viiendiku leibkondade rahalisi võimalusi (19%). Kolmandiku leibkondade rahalisi võimalusi eluruumi kulud ei piira.

Kuigi madalaimasse tulukvintiili kuuluvad leibkonnad kulutasid eluasemele vähem, on eluasemekulud osutunud neile just rohkem rahalisi võimalusi piiravaks kui kõrgemasse tulukvintiili kuuluvatel leibkondadel. Madalaimasse tulukvintiili kuuluvatest leibkondadest peaaegu pool hindab eluasemekulusid rahalisi võimalusi väga piiravaks, 41%-l piiravad need rahalisi võimalusi mõningal määral ning iga kümnes sellise sissetulekuga leibkond arvab, et eluasemekulud ei piira nende leibkonna rahalisi võimalusi üldse. Kõrgemasse tulukvintiili kuuluvatest leibkondadest hindab enam kui iga kümnes eluasemekulusid väga piiravaks ning enam kui pool mõningal määral piiravaks. Nendest vähem kui kolmandiku hinnangul ei piira eluasemekulud rahalisi võimalusi üldse.

Diagramm 15 **Eluruumi kogukulu leibkonna tulukvintiili järgi, 2003**
Diagram 15 *Total housing cost by household income quintile, 2003*
(krooni — kroons)

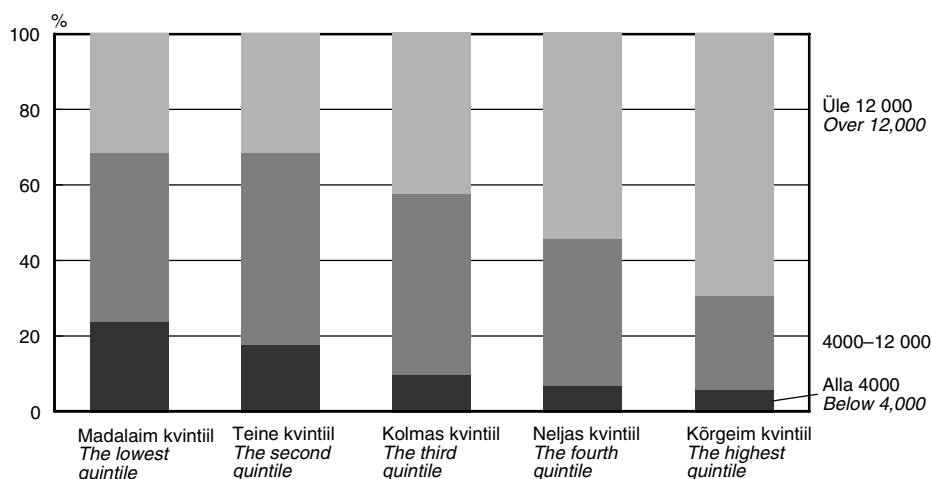
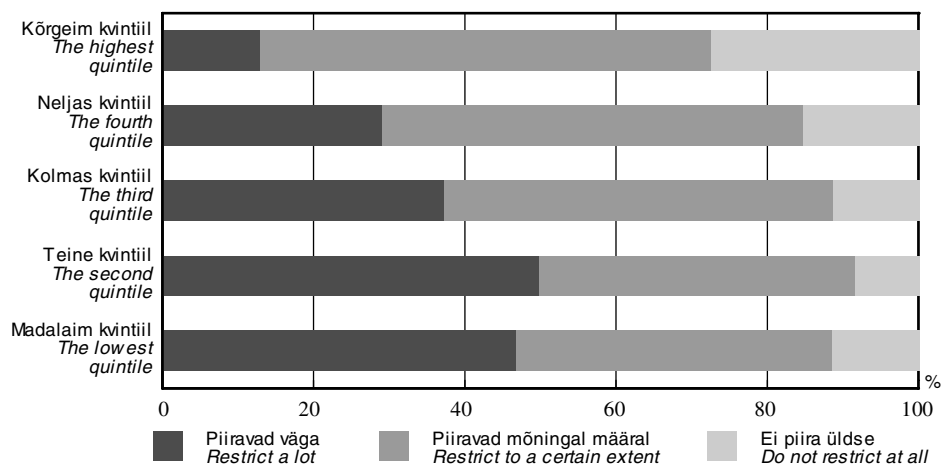

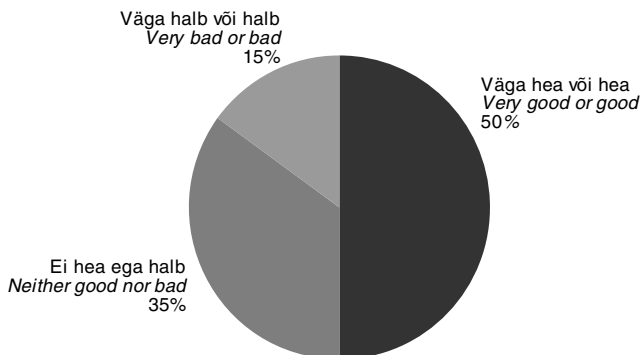
Diagramm 16 **Eluruumi kogukuludest tingitud piirangud leibkonna tulukvintili järgi, 2003**
Diagram 16 *Restrictions caused by total housing cost by household income quintile, 2003*

RAHVA TERVIS

Selles peatükis on tähelepanu keskmes Eesti rahvastiku terviseseisund 2004. aastal. Esmalt käsitletakse vastanute hinnangut oma tervisele, seejärel analüüsitakse objektiivsemaid näitajaid.

Diagramm 17 **16-aastased ja vanemad oma tervisele antud hinnangu järgi, 2004**
Diagram 17 *Population aged 16 or older by self-assessed health, 2004*

Üldhinnangud tervisele

2004. aastal pidas 50% Eesti 16-aastastest ja vanematest elanikest oma tervist kas heaks või väga heaks (diagramm 17). 35% ei hinnanud tervist ei heaks ega halvaks ning ülejäänud 15% pidas terviseseisundit halvaks või väga halvaks. Need suhtarvud viitavad ainult mitte-institutsionaliseeritud rahvastikule, jättes seetõttu muu hulgas kõrvale need inimesed, kes viibivad püsivalt haiglas või hooldekodus ning kelle tervis ei ole niisiis tõenäoliselt hea. Järelikult on hea tervisega inimeste osatähtsus kogu elanike hulgas ilmselt veidi väiksem. Ekstreemseid hinnanguid tervisele üldiselt välditakse: *hea* ja *halb* on märksa levinumad tervise kohta kasutatavad märksõnad kui *väga hea* või *väga halb*.

Tervisele hea hinnangu andmine on seotud pikaajaliste haiguste puudumisega, kuigi samas pole need kaks näitajat siiski täiesti kattuvad. 41% Eesti rahvastikust kannatab kroonilise või pikaajalise tervisehäire all. Kui peaaegu kõigil halva tervisega isikutel oli mõni pikaajaline haigus, siis ka 11%-l neist, kes hindasid tervist heaks, oli krooniline tervisehäire. Selle põhjuseks on kroonilise haiguse definitsioon, mis hõlmab ka kergemakujulisi, kuid kauakestvaid tervisehäireid, nagu näiteks heinapalavik, mis ei pruugi üldist tervisehinnangut kuigi võrd mõjutada. Nende isikute osatähtsus rahvastikus, kelle igapäevategevus on terviseprobleemide tõttu piiratud, on väiksem. 2004. aastal olid igapäevased toimingud mõne haiguse tõttu piiratud ühel kolmandikul 16-aastastest ja vanematest elanikest. Neist omakorda kolmandikul olid tervisest tingitud takistused suured ja kahel kolmandikul kergemad.

Halb tervis ei ole ühiskonnagruppide vahel võrdselt jagunenud — hõivatud ja kõrgema haridustasemega isikud peavad oma tervist üldjuhul paremaks. Kõige halvemaks hindavad tervist oodatult pensionärid. 2004. aastal kirjeldas 42% neist terviseseisundit kas halva või väga halvana. Järgnevad muud mitteaktiivsed, kellest 17% andis oma tervisele negatiivse hinnangu. Selle grupi keskmisest halvema terviseolukorra põhjuseks on asjaolu, et siia rühma kuuluvad töövõimetuspensionärid. Majanduslikult aktiivsete hulgas oli töötute tervis halvem kui hõivatutel: halva tervisega oli neist vastavalt 8% ja 4%. Samuti on töötutel sagedamini mõni pikaajaline haigus ning tervisest tingitud piirangud igapäevaelus.

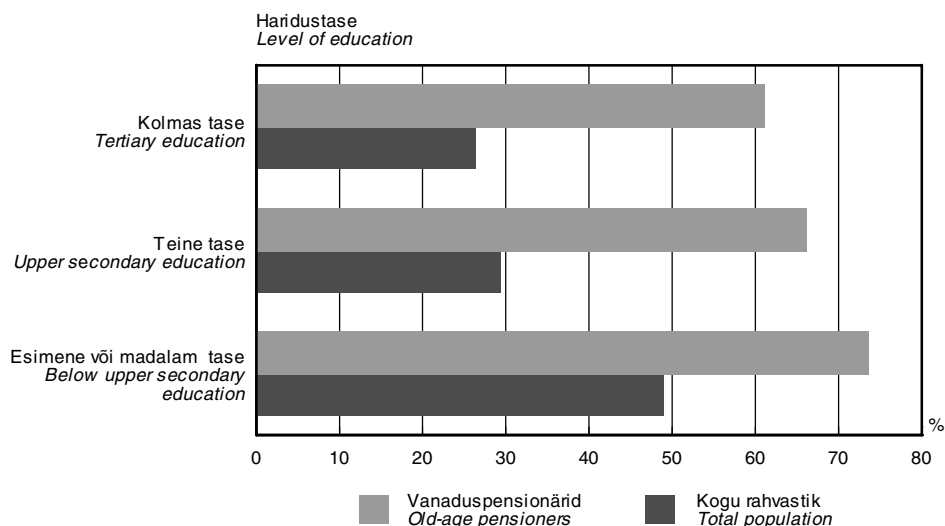
Tervis ja haridus

Haridustase mõjutab tervisehinnangut märkimisväärselt. Kui kõrgharidusega inimestest pidas oma tervist halvaks või väga halvaks 9%, siis põhihariduse või sellest madalama haridusega piirdunute seas oli halva tervisega isikute osatähtsus peaaegu kolm korda suurem. Keskkaridusega (sh kutse- ja keskeriharidus) elanikest andis tervisele negatiivse hinnangu 12%, nende hinnang oli niisiis sarnasem kõrghariduse omandanute hinnanguga. Jällegi ei ole see tingitud vanemate inimeste suuremast osatähtsusest põhiharidusega isikute hulgas, sest kõrgharidusega pensioniealiste seas oli tervist halvaks pidanud 31%, samas kui alg- ja põhiharidusega pensionäride puhul oli sama näitaja 48%. Haridustasemehelised erinevused ilmnevad ka kahe ülejäänud tervisenäitaja puhul — kõrg- ja keskkaridusega inimestest oli pikaajaline tervisehäire vastavalt 35 ja 37 protsendil. Seevastu põhi- või

madalama haridusega vastanute puhul oli sama näitaja 55%. Olukord on sarnane ka piirangute puhul, mida terviseprobleemid igapäevaelus tekitavad. Kõrg- ja keskharidusega vastanute seas ei piiranud tervis igapäevatoimetusi 72% ja 69% juhtudest, samas kui alg- ja põhiharidusega inimestest sai sama väita vaid 49% (diagramm 18). Hariduserinevused tervisehinnangus säilivad ka vanima kohordi puhul.

Diagramm 18 **Igapäevaelu piiravate terviseprobleemidega 16-aastased ja vanemad hõiveseisundi ja hariduse järgi, 2004**

Diagram 18 *Population aged 16 or older who experience health induced limitations in daily life by labour status and level of education, 2004*

Erinevused ilmnevad ka rahvuse tasandil. Eestlased pidasid tervist suurema tõenäosusega halvaks kui muud etnilised grupid, kellel oli tervis halb 13%-l. Eestlaste sama näitaja oli 16%. Ühtlasi oli eestlaste seas ka enam neid, kes pidasid tervist heaks või väga heaks — 52%, mitte-eestlaste sama näitaja oli 45%. Selle põhjuseks on asjaolu, et mitte-eestlased hindasid oma tervist ei heaks ega halvaks märksa sagedamini. Kahe ülejäänud tervisenäitaja puhul on rahvustevahelised erinevused minimaalsed, mis näitab, et etniliste gruppide tervis on üldjoontes sarnane ning mitte-eestlased on tervisele antavates hinnangutes tagasihoidlikumad.

Tervis maakondades

Maakondlikud erinevused rahvastiku tervises on samuti olemas. Teemakaart kajastab tervist halvaks või väga halvaks pidanud elanike osatähtsust. Vältimaks rahvastiku vanuskoosseisu erinevusi, on vaatluse alla võetud vaid 16–64-aastased. Pensionieast noorema rahvastiku tervis on parim Harju maakonnas, kus vaid 6% hindab oma tervist kas halvaks või väga halvaks. Ülejäänud põhja- ja läänepoolsete maakondade (v.a Pärnumaa) rahvastiku tervis on samuti suhteliselt hea: halva tervisega isikute osatähtsust ei küüni seal üle 8%. Järgmise grupi moodustavad Rapla, Pärnu, Viljandi ja Järva maakond, kus oma tervist halvaks või väga halvaks hindavate isikute osatähtsust jääb 9% ja 12% vahele. Mõnevõrra halvem on olukord Tartu, Jõgeva ja Valga maakonnas. Kõige halvem tervis on siiski Võru ja Põlva maakonna elanikel. Põlvamaal on nende pensionieast nooremate isikute osatähtsust, kes hindavad tervist halvaks, 18%, niisiis enam kui kolm korda suurem kui sama näitaja Harju maakonnas.

Kahe ülejäänud tervisenäitaja võrdlus maakonniti annab mõnevõrra teistsuguse pildi (diagramm 19). Nii mõneski maakonnas, kus tervisehinnang on suhteliselt hea, on tegelik olukord märksa halvem, kui arvesse võtta kroonilisi haigusi põdevate ja igapäevaelus terviseprobleemide tõttu piiratute osatähtsust. Nii näiteks ei ületa Lääne maakonnas oma tervist halvaks või väga halvaks hindavate mittepensionäride osakaal 5%, samas kui terviseprobleemid piiravad elanikkonnast 32% tegevust, mis on kaks korda kõrgem kui Tallinna sama näitaja. Olukord on vastupidine Valga maakonnas, kus suhteliselt suurel osal inimestest on halb või väga halb tervis, aga krooniliste haigustega rahvastiku osatähtsust ei ole teiste maakondadega võrreldes suur. Seevastu kõige parema ja kõige halvema tervise

piirkonnad jäävad sõltumata kasutatud näitajast samaks: Tallinna rahvastik on püsivalt kõige paremas ja Põlvamaa rahvastik kõige halvemas olukorras.

Teemakaart 2 **Oma tervisele halva või väga halva hinnangu andnud 16–64-aastaste osatähtsus maakondades, 2004**
Thematic map 2 *The proportion of persons aged 16–64 who have assessed their health to be poor or very poor by counties, 2004*

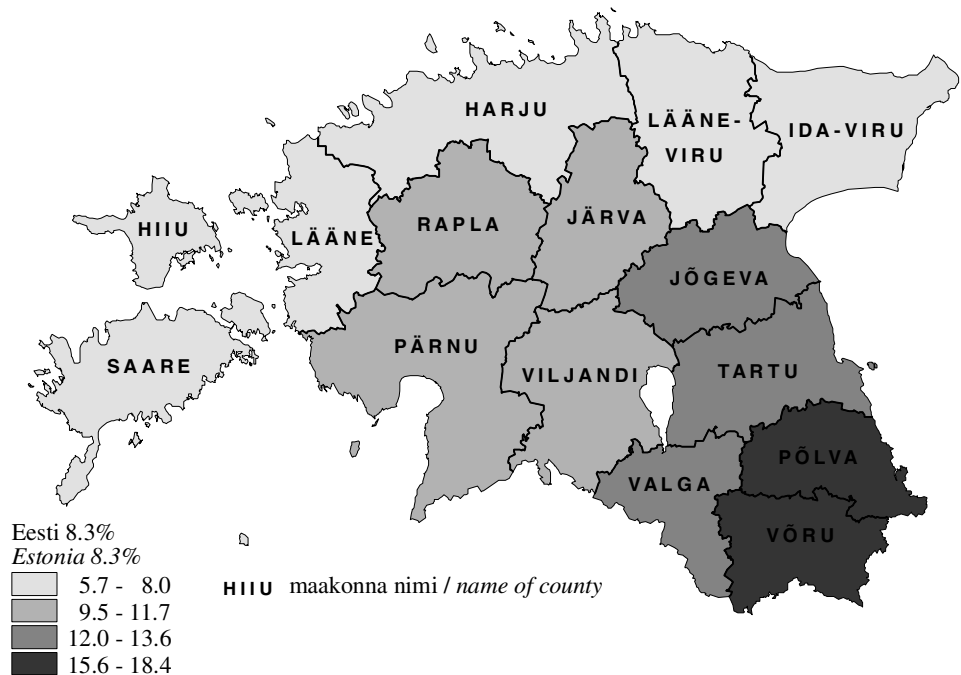
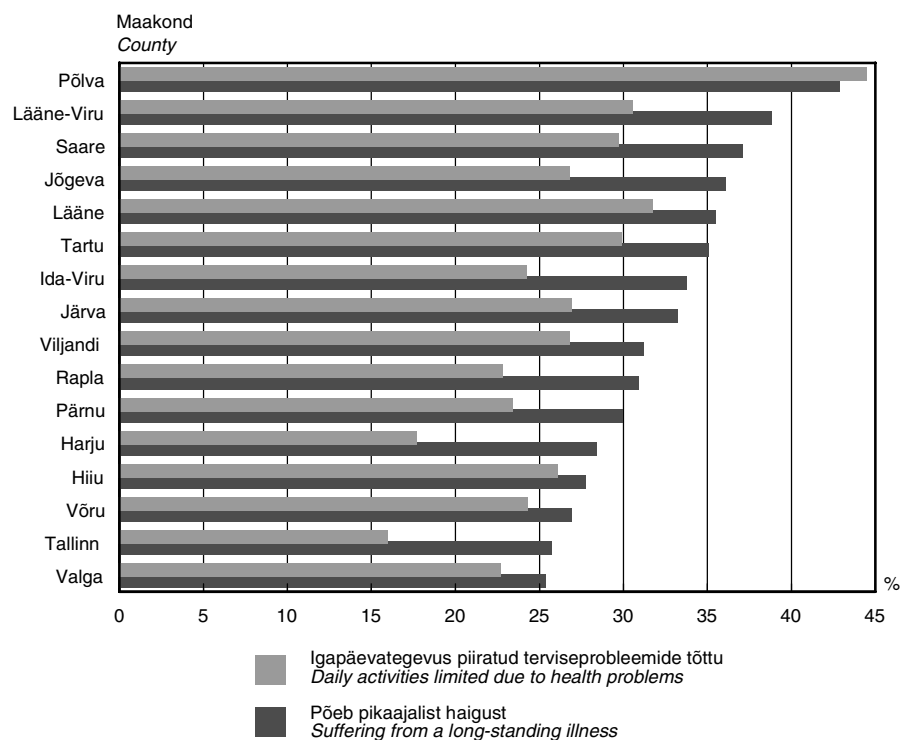

Diagramm 19 **Hõivatud, töötud ja muud mitteaktiivsed tervise seisundi ja maakonna järgi, 2004**
Diagram 19 *Employed, unemployed and other inactive by health status and county, 2004*

Tervis ja sissetulek

On tähelepanuväärne, et ainult ühes maakonnas — Põlvamaal — ületas nende osatähtsus, kelle igapäevategevus on tervisest tulenevatel põhjustel piiratud, nende osatähtsuse, kes põevad mõnd pikaajalist haigust. Vastavad osatähtsused olid suhteliselt sarnased ka Valga, Hiiu ja Võru maakonnas. Erinevus oli suurim Tallinnas ja Harjumaal, kus igapäevaelus piiranguid kogevate isikute osatähtsus oli kroonilist haigust põdejate osatähtsusest 10% väiksem. Niisiis on nende maakondade elanikel palju paremad võimalused tulla pikaajaliste haigustega toime nii, et need ei saa igapäevast tegevust takistavaks teguriks.

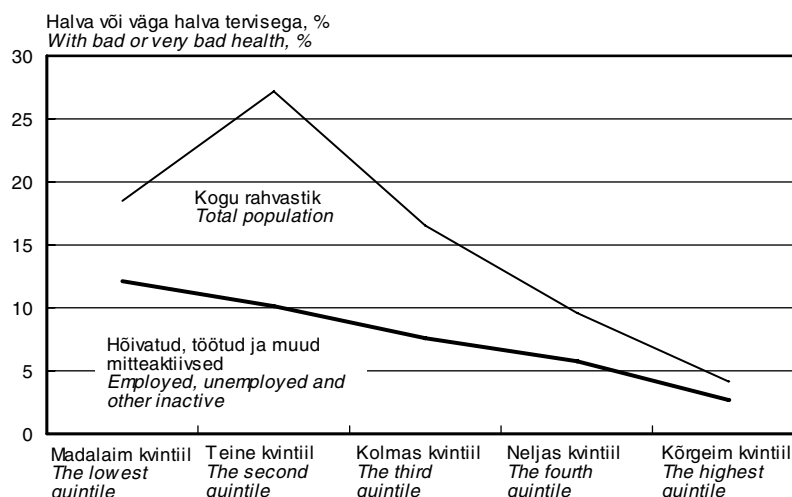
Kõige olulisem on aga tervise seos sissetulekuga. 2004. aastal pidas 20% allpool vaesusriski piiri elavaid inimesi oma tervist kas halvaks või väga halvaks. Mittevaestest andis tervisele sama hinnangu 14%. Olukord jääb samaks sõltumata sellest, millist tervisenäitajat kasutada. Peaaegu pool vaesusriskis elavatest inimestest põeb mõnd kroonilist haigust, samas kui vaesusriski piirist ülespoole jäävatest on pikaajaline tervise probleem 39 protsendil. Vaeste ja mittevaeste erinevus on suur ka tervisest tingitud piirangute puhul. Kui vaesusriski piirist suurema sissetulekuga inimeste seas on 32% neid, kelle igapäevategevust mõjutab mõni terviseprobleem, siis allpool vaesusriski piiri elava rahvastiku sama näitav on 41%.

Üksikasjalikuma pildi annab erinevatesse tulukvintilidesse kuuluvate isikute terviseseisundi võrdlemine. Peenem joon diagrammil 20 märgib nende osatähtsust igas kvintilis, kes hindavad oma tervist halvaks või väga halvaks. Kuigi üldine trend on negatiivsete hinnangute harvenemine sissetuleku suurenedes, on halvim tervis teise, mitte esimesse kvintiili kuulujatel. Põhjuseks on see, et teise kvintiili kuulub suur osa pensionäridest. Seepärast märgib paksem joon diagrammil halva tervisega isikute osatähtsust mittepensionäride hulgas. Tööealiste hinnang oma tervisele on oodatult soodsam kui kogurahvastikus tervikuna, kuid erinevus väheneb suuremate sissetulekute puhul. Tervist halvaks hindajate osatähtsus väheneb sissetuleku suurenedes monotoonselt. Madalaimasse kvintiili kuulujatest oli tervis halb 12%-l, samas kui kõrgeimas kvintilis on sama näitav vaid 3%. Järelikult, mida vaesemas leibkonnas inimene elab, seda suurem on tõenäosus, et tema tervis ei ole hea. Ilmnenud peaaegu lineaarne seos sissetuleku ja tervise vahel on mõnevõrra üllatav. Varasemad uuringud on näidanud, et üldjuhul on positiivne seos iseloomulik sissetuleku madalamate tasemete puhul, kus iga lisandunud sissetuleku ühik tähendab keskmiselt paremat tervist. See seos ei kehti suuremate sissetulekute puhul, kus sissetuleku kasvuga ei kaasne enam proportsionaalset keskmise tervise paranemist.

Diagramm 20
Diagram 20

Hinnang tervisele tulukvintiili ja hõiveseisundi järgi, 2004

Self-assessed health by income quintile and labour status, 2004

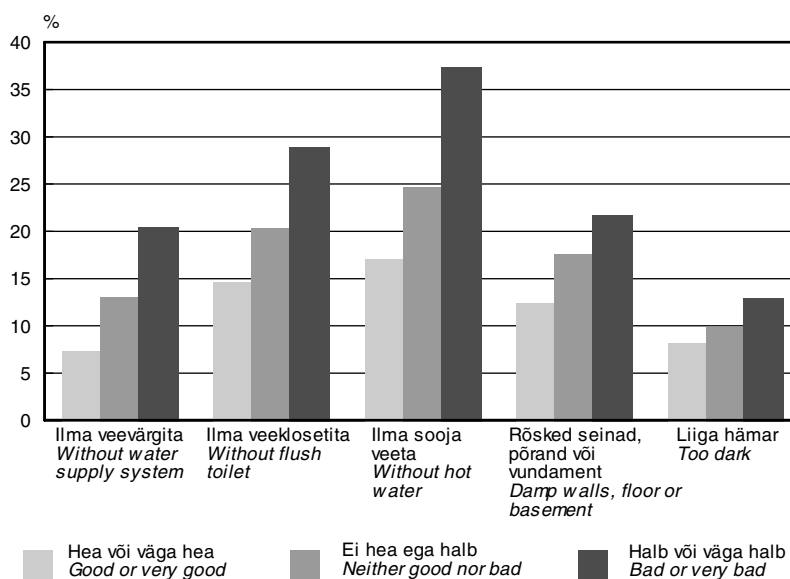
Tervis ja elamistingimused

Inimesed, kes erinevad tervisehinnangu poolest, elavad ka erinevates oludes. Üldjuhul on parema tervisega elanikkonna elamistingimused märksa paremad kui neil, kelle tervis on halvem. Neist, kes hindasid tervist halvaks või väga halvaks, elas enne 1940. aastat ehitatud majas 26%. Hea tervisega elanike puhul on sama näitaja 16%. Vanades majades on elementaarseid mugavusi väiksema tõenäosusega, mistõttu halva tervisega inimeste seas on

enam neid, kelle eluruumis ei ole veevärki, kanalisatsiooni ja sooja vett. Kuna vanematel inimestel on halvem tervis ja nad elavad suurema tõenäosusega maal, on järgnevalt käsitletud vaid mittepensionäride elamistingimusi. Tulemused on üldjoontes sarnased kui kogu elanikkonna puhul — isegi kui pensionärid on kõrvale jäetud, elavad halva tervisega inimesed suurema tõenäosusega eluruumis, kus puuduvad elementaarsed mugavused või mis on muul moel tervisele ebasoodne (diagramm 21). Nii näiteks elas ainult 7% hea tervisega rahvastikust eluruumis, kus ei ole veevärki, samas kui halva tervisega inimestest elas sellistes oludes 20%. Peale selle elavad halva tervisega inimesed sagedamini eluruumis, mis on liiga niiske või hämar.

Diagramm 21 **Hõivatud, töötud ja muud mitteaktiivsed tervisele antud hinnangu ja eluruumi seisukorra järgi, 2004**

Diagram 21 *Employed, unemployed and other inactive by self-assessed health and state of a dwelling, 2004*

Sissetuleku suuruse ja indiviidi tervise vahelise seose põhjusi on mitmeid. Nagu eelnenust näha, elavad väiksema sissetulekuga inimesed tingimustes, mis suurendavad terviseprobleeme. Samuti on väiksema sissetulekuga inimestel sagedamini tervisekahjulikke harjumusi, sh suitsetamine. Ka ei pruugi vaesuses või selle ohus elavatel isikutel olla võimalik alati tervislikult toituda ja harrastada tervislikke eluviise. Lisaks ei ole kõige vaesematel elanikkonnakihtidel tihti ravikindlustust ning piisavalt ressursse arsti poole pöördumisega seotud kulutuste katteks, mis piirab oluliselt arstiabi kättesaadavust. Kuigi on võimalik ka vastupidine kausaalne mehhanism — halvema tervisega inimesed kas ei soovi leida või ei ole võimelised leidma tasuvat tööd ning elavad seetõttu vaesuses —, ei ole see ilmselt piisav seletamaks kogu sissetulekute ja tervise vahel ilmnenuid seost.

ARSTIABI KÄTTESAADAVUS

Üks halva tervise põhjus on kindlasti ebapiisav arstiabi kättesaadavus. Kui inimestel ei ole võimalik terviseprobleemide esmasel ilmnelisel kohe arsti poole pöörduda, võivad hilisemad tagajärjed olla märksa raskemad, kui nad muidu oleksid olnud. Seetõttu on selles peatükis analüüsitud Eesti elanike juurdepääsu arstiabile 2004. aastal.

21% täisealisest elanikkonnast oli küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul olnud olukorras, kus nad vajasisid kas pere-, eri- või hambaarsti abi, kuid ei saanud seda. Arstiabi kättesaadavus varieerus sõltuvalt leibkonna sissetulekust ning elukohast. Vaesusrisi piirist suurema sissetulekuga inimestest ei saanud aasta jooksul vähemalt korra vajadusel arstiabi 19%. Vaesusrisi piirist väiksema sissetuleku saajate puhul oli sama näitav peaaegu kümme protsendipunkti kõrgem — 29%. Arstiabi kättesaadavuse probleeme oli enim Kirde-Eesti elanikel (33%). Järgnesid Lõuna-Eesti (22%), Kesk-Eesti (20%), Põhja-Eesti (18%) ja Lääne-Eesti (18%).

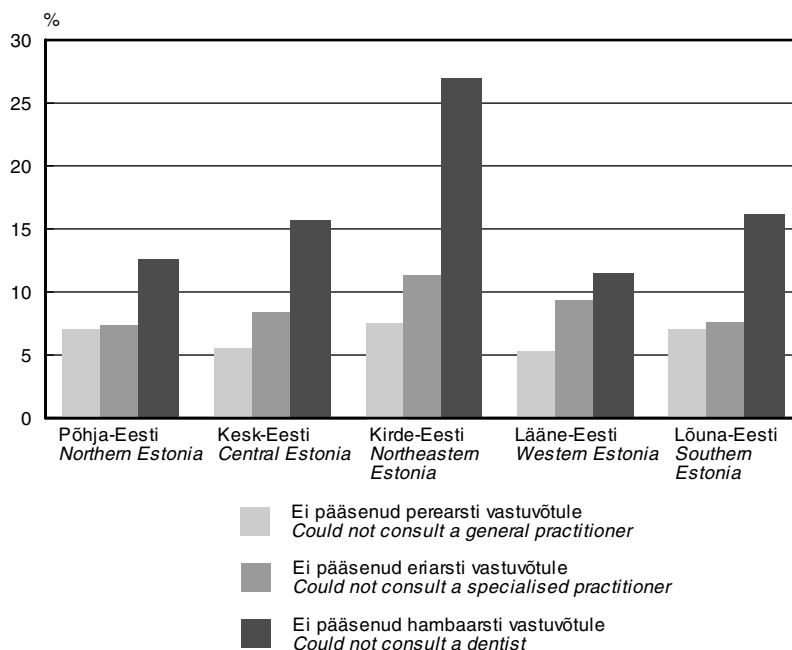
Perearstiabi kättesaadavus

Võimalus minna perearsti vastuvõtule on üks kõige olulisemaid arstiabi kättesaadavuse aspekte. Et enamik haigeid pöördub esimesena perearsti poole, võtab selle võimaluse puudumine enamasti ka võimaluse minna eriarsti vastuvõtule. Sellest arstiabi liigist tuleb pikemalt juttu allpool.

2004. aastal ei olnud vähemalt 16-aastasest võimalik vajaduse korral minna perearsti vastuvõtule 7%-l. Eestlastel oli perearsti abi kättesaadavuse probleeme mõnevõrra vähem kui mitte-eestlastel, kellest ei saanud perearsti poole pöörduda 9%, mis oli kolm protsendipunkti kõrgem kui eestlaste sama näitaja. Regionaalsed erinevused ei ole märkimisväärsed: perearstile juurdepääsu probleemidega elanike osatähtsus ulatus 5%-st Lääne-Eestis 7%-ni Kirde-Eestis (diagramm 22). Esmase arstiabi kättesaadavus on aga tugevalt seotud abivajaja hõiveseisundiga. Kui hõivatutel, vanaduspensionäridel ja teistel mitteaktiivsetel on perearsti juurde pääsemisel suhteliselt vähe takistusi, siis töötutel on see suur probleem. Nendest inimestest, kes pidasid end töötuks, ei saanud vajaduse korral perearsti vastuvõtule 23%.

Diagramm 22
Diagram 22

16-aastased ja vanemad arstiabi kättesaadavuse ja piirkonna järgi, 2004
Population aged 16 or older by access to medical care and region, 2004

Eriarstiabi kättesaadavus

Perearsti juurde pääsemine on aga vaid esimene takistus, mis adekvaatse ravi saamiseks tuleb ületada, sest paljud terviseprobleemid nõuavad spetsiifilisemat tähelepanu. Seda kinnitab asjaolu, et 2004. aastal ei pääsenud Eesti elanikest eriarsti vastuvõtule 8%, kuigi neil oli seda vaja. Ühiskonna rühmade vahelised erinevused on üldjoontes samad kui

**Arstiabi
kättesaadavuse
probleemide
põhjused**

perearsti kättesaadavuse puhul, kuid suuremad. Eriarstiabi saamise probleeme oli 11%-l mitte-eestlastest ja 7%-l eestlastest. See näitab, et eestlastele on ka seda tüüpi arstiabi kättesaadavam. Regionaalselt oli juurdepääs arstiabile parim Põhja-Eestis ja halvim Kirde-Eestis. Oluliselt vähendab eriarsti poole pöördumise võimalusi töötuks jäämine. Töötutest oli seda tüüpi arstiabi kättesaadavuse probleeme 19%-l, samas kui pensionialiste puhul oli sama näitav 10% ning hõivatutel ja muudel mitteaktiivsetel 7%.

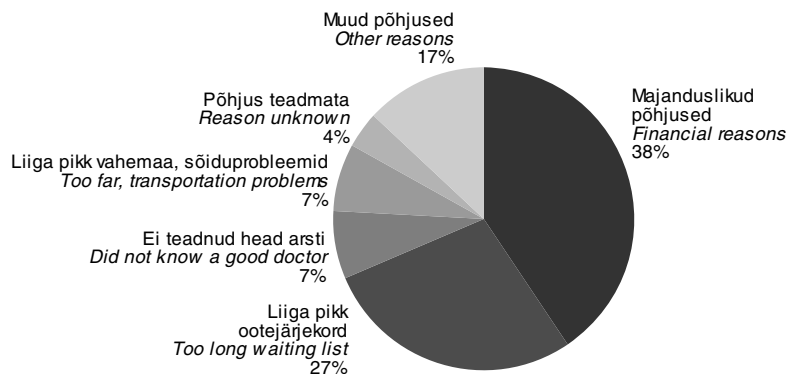
Arstiabi kättesaadavus sõltub mõistagi suuresti ka leibkonna käsutuses olevatest majanduslikest ressurssidest. 2004. aastal oli 11% vaesusriskis elavatest inimestest eelnenud aasta jooksul kogenud olukorda, kus nad vajasisid perearsti abi, kuid ei saanud seda. Mittevaeste seas oli vastav näitav 6%. Eriarstiabi puhul olid samad näitajad 14% vaesusriski piirist allapoole jäävate isikute puhul ja 7% vaesusriski piirist kõrgema ekvivalentsissetuleku saajate seas. Arvestades vaesusriskis olevate inimeste halvemat tervise seisundit, on erinevus arstiabi mittedaanute osatähtsuses kõigi hulgast, kes abi vajasisid, ilmselt veelgi suurem. Olukord on sarnane, kui lähtuda vaesusriski piiri asemel tulukvintilidest. Nende osatähtsus, kes ei saanud vajaduse korral perearsti poole pöörduda, oli esimeses kvintilis 12% ja viiendas 5%.

Arstiabi mittedaanamise põhjused on mitmesugused. Perearsti vastuvõtule mittepääsemise puhul on olulisim majanduslik motivatsioon — 31%-l jäi perearstiga konsulteerimata, sest puudus kehtiv ravikindlustus või ei olnud piisavalt raha vastuvõtu eest tasumiseks. Sageduselt teine põhjus oli liiga pikk ootejärjekord, mida mainis 18% neist vastanutest, kel oli arstiabi kättesaadavuse probleeme. Muude põhjustena toodi välja sobiva arsti mitteteadmist (8%), ajapuudust ja lootust, et terviseprobleem läheb iseenesest mööda, ning liiga pikka vahemaad (kokku 19%). Ülejäänud 18% nimetas muid põhjusi, nagu arstide ebasõbralikkust ning hirmu ravi ees. Rahalised põhjused olid olulisemad mitte-eestlaste seas, kellest jäi kalliduse tõttu arstiabi saamata 37%-l, samas kui eestlaste puhul oli sama näitaja 27%. Arstiabi kallidus ja puuduv tervisekindlustus oli konkurentsitu olulisim töötute puhul, kellest tõi rahalised põhjused välja 81%.

Eriarsti vastuvõtule mittepääsemise põhjused on mõnevõrra teistsugused (diagramm 23). 39%-l said määravaks rahalised põhjused, mis on märksa enam kui perearsti kättesaadavuse puhul. Ootejärjekorra pikkus oli siin samuti olulisem — eriarsti konsultatsioonil jäi seetõttu käimata 27%-l arstiabi mittedaanutest. Peale selle mainiti hea arsti mittetundmist ja transpordiprobleeme, kuigi märksa harvemini. Hõiveseisundist tingitud erinevused olid niisama olulised kui perearsti juurde pääsemisel. Rahalised põhjused on töötute puhul veel tähtsamad: peaaegu 90%-l sellesse gruppi kuuluvatest arsti juurde mittepääsenutest sai määravaks arstiabi kallidus ja puuduv tervisekindlustus. Ülejäänud gruppidel on juurdepääsuprobleemide põhjused jagunenud märksa ühtlasemalt.

Diagramm 23 **16-aastased ja vanemad eriarsti vastuvõtule mittepääsemise põhjuste järgi, 2004**

Diagram 23 *Population aged 16 or older by reasons for not being able to access a specialised practitioner, 2004*

Arstiabi mittedaanamise põhjus varieerub suuresti sõltuvalt abi mittedaanu leibkonna ekvivalentsissetulekust. Vaesusriski piirist väiksema sissetuleku saajate puhul domineerivad majanduslikud põhjused — 59% selles grupis ligipääsuprobleeme kogenutest ei läinud perearsti vastuvõtule, sest nad ei saanud seda endale lubada või puudus neil kehtiv

Hambaravi kättesaadavus

ravikindlustus. Vaesusriski piirist suurema sissetuleku saajate puhul oli sama näitaja 18%. Selles grupis on märksa olulisem mitmekesine muude põhjuste kategooria, kuhu kuulub ajapuudus ja hea arsti mitteteadmine. Eriarstiabi puhul on vaesusriskis elavate isikute puhul tähtsaim jällegi majanduslik motivatsioon (abi mittesaanutest 58%-l). Pikad ootejärjekorrad on vähem levinud vaesusriski piirist madalamat ja olulisemad vaesusriski piirist kõrgemat ekvivalentsissetulekut saavate isikute seas (vastavalt 14% ja 32%).

2004. aastal oli 15% vähemalt 16-aastastest kogenud viimase aasta jooksul olukorda, kus nad vajasisid hambaarsti abi, kuid ei saanud seda. Mitte-eestlaste juurdepääs hambaravile on jällegi piiratum kui põliselanikel, kellest jäi hambaarsti vastuvõtul käimata 13%-l. Mitte-eestlaste seas jäi hambaravi saamata enam kui viiendikul. Hõiveseisundi järgi on ebasoodsaimas olukorras jällegi töötud, kellest ei saanud vajaduse korral hambaarsti vastuvõtule pöörduda peaaegu kolmandik. Ülejäänud rühmade vahelised erinevused on märksa tagasihoidlikumad: pensionäridest ei saanud vajaduse korral hambaravi 15%, hõivatutest 14% ja muudest mitteaktiivsetest 13%. Regionaalsed erinevused on samuti märkimisväärsed. Situatsioon on halvim Kirde-Eestis, kus ei pääsenud aasta jooksul vajaduse korral hambaarsti juurde 27% elanikest. Kõige soodsamas olukorras on Lääne- ja Põhja-Eesti elanikud, kellest koges juurdepääsuprobleeme vastavalt 11% ja 12%. Ülejäänud piirkondades — Kesk- ja Lõuna-Eestis — oli sama näitaja kummaski 16%.

Hambaravi kättesaadavust mõjutab oluliselt ka sissetulek. 22%-l vaesusriskis olevatest ja 14%-l vaesusriskis mitteolevatest isikutest oli küsitlusele eelnenud aasta jooksul olnud olukordi, kus neil oli hambaravi vaja, kuid ei saanud seda. Kahe äärmise kvintiili vaheline erinevus on veelgi suurem — arstiabi saamise probleeme oli 23%-l madalaima ja 9%-l kõrgeima sissetuleku saajatel.

Hambaarsti juurde mittepääsemise põhjused varieeruvad palju vähem kui ülejäänud arstiabi liikide puhul. Peamised lahendamata jäänud hambaprobleemide põhjused olid ravi kallidus ja kehtiva ravikindlustuse puudumine — 81%-l ravi mittesaanutest. Rahalised põhjused olid jällegi enam levinud mitte-eestlaste seas — 87%-l. Eestlastel oli sama näitav 76%. Hõiveseisundist lähtudes oli raha peaaegu ainuke põhjus töötutel: neist 94% ei saanud seetõttu vajaduse korral hambaarsti vastuvõtule minna. Rahalised põhjused olid kõige sagedasemad Põhja- ja Lääne-Eestis ning kõige väiksema osatähtsusega, kuigi siiski kõige olulisemad, Lõuna-Eestis. Kui Kirde-Eesti kõrvale jätta, on rahalistel põhjustel hambaarsti vastuvõtule mittepääsenute osatähtsus kõigis piirkondades 11–12%. Lõuna- ja Kesk-Eestis suurendavad abi mittesaanute osatähtsust ajapuudus ja transpordiprobleemid.

Sissetulekurühmade järgi erinevad hambaravi mittesaamise põhjused vähem kui kahe ülejäänud arstiabi tüübi puhul. Majanduslikud põhjused on peamised nii all- kui ka ülalpool vaesusriski piiri olevatel isikutel (vastavalt 79% ja 86% abi mittesaanutest), näidates, et hambaravi on sageli liiga kallis ka neile, keda otsene vaesus ei ähvarda.

KURITEGEVUS JA TURVALISUS

Selles peatükis kirjeldatakse Eesti elanikkonna turvatunnet ja kokkupuuteid kuritegevusega 2004. aastal. Küsitletavatel paluti vastata, kas nad on viimase aasta jooksul langenud vägivalda ja ähvarduste (sh röövide) ning varavastaste kuritegude (vargused elamust ja autost ning auto ärandamine) ohvriks. Tabel esitab rahvastikurühmade kaupa nende üle 15-aastaste inimeste osatähtsuse, kes on kogenud vähemalt üht isiku- või varavastast kuritegu. Siinkohal on oluline rõhutada, et tegemist ei ole kuritegude arvu, vaid vägivalda ja varguse ohvriks langenud inimeste arvuga.

Tabel A **16-aastased ja vanemad aasta jooksul kuriteo ohvriks langemise, hõiveseisundi ja piirkonna järgi, 2004**

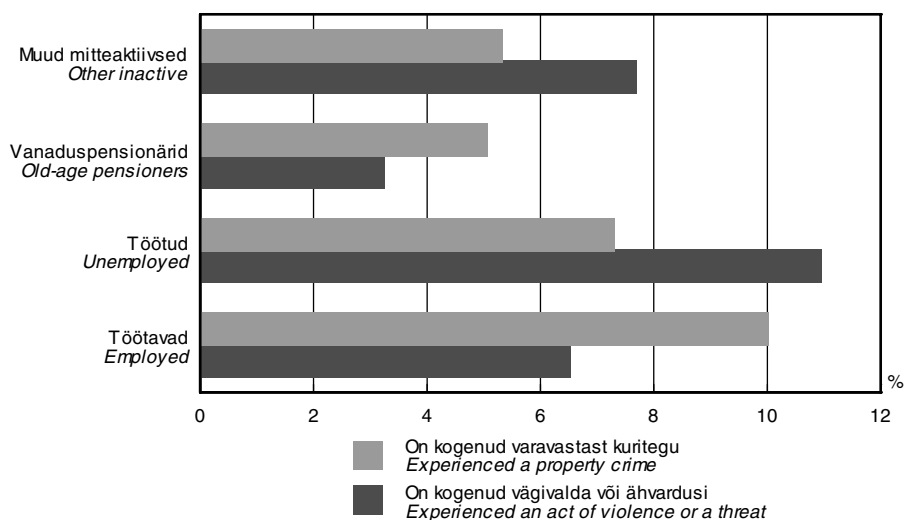
Table A *Population aged 16 or older by experiences with crime, labour status and region, 2004*

	Isikuvastased kuriteod		Varavastased kuriteod		
	on kuriteo ohvriks langenud	ei ole kuriteo ohvriks langenud	on kuriteo ohvriks langenud	ei ole kuriteo ohvriks langenud	
	<i>Violent crime</i>		<i>Property crime</i>		
	<i>have experiences</i>	<i>no experiences</i>	<i>have experiences</i>	<i>no experiences</i>	
Hõivatud	6.5	93.5	10.0	90.0	<i>Employed</i>
Töötud	10.9	89.1	7.3	92.7	<i>Unemployed</i>
Vanadus-pensionärid	3.2	96.5	5.1	94.8	<i>Retired</i>
Muud mitteaktiivsed	7.7	92.0	5.3	94.4	<i>Other inactive</i>
Põhja-Eesti	6.0	93.9	9.7	90.3	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	6.2	93.6	5.2	94.5	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	8.5	91.3	7.8	92.0	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	3.3	96.7	6.8	93.2	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	6.9	92.9	6.7	93.2	<i>Southern Estonia</i>
Kokku	6.3	93.6	7.9	92.0	<i>Total</i>

Kuriteo ohvriks langemine

2004. aastal oli 6% elanikest langenud viimase aasta jooksul vägivaldse kuriteo ja 8% varavastase kuriteo ohvriks. Vägivallakuritegusid oli kõige enam Kirde-Eestis. Ida-Virumaa 16-aastasest ja vanemast rahvastikust oli kogenud vägivalda või ähvardusi 8%, samas kui Lääne-Eestis oli sama näitaja vaid 3%. Ülejäänud piirkonnad jäid nende kahe äärmuse vahele. Varavastaste kuritegude puhul on olukord erinev. Seda tüüpi kuritegude ohvriks langenuid oli enim Põhja-Eestis (10%) ja kõige vähem Kesk-Eestis (5%). Hõivegrupiti on vägivallakuritegude ohvriks langemise tõenäosus suurim töötutel, kellest oli viimase aasta jooksul kogenud vägivaldada või ähvardusi 11% (diagramm 24). Samas puutuvad hõivatud kõige sagedamini kokku varavastaste kuritegudega — kümnendik töötavatest elanikest oli viimase aasta jooksul kogenud üht või teist tüüpi vargust. Pensionäride tõenäosus ohvriks langeda on väikseim mõlemat liiki kuriteo puhul. Sissetuleku puhul on vaesusrisiki piirist kõrgemal olevatel isikutel veidi suurem tõenäosus kogeda varavastast kuritegu, samas kui vaesusrisiki piirist madalamal olevatel isikutel on suurem risk kokku puutuda vägivalda ja ähvardustega. Need erinevused on aga suhteliselt väikesed.

Diagramm 24 **16-aastased ja vanemad viimase aasta jooksul kuritegevusega kokkupuutumise ja hõiveseisundi järgi, 2004**
Diagram 24 *Population aged 16 or older by experiences with crime in the past year and labour status, 2004*

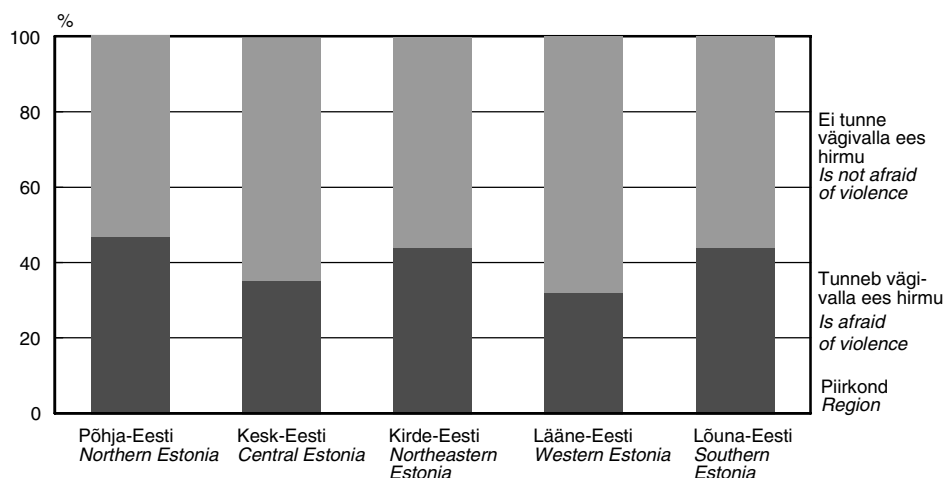

Turvatunne

Järgmisena on tähelepanu keskmes rahvastiku hirm erinevates kohtades kallaletungi või ähvarduste ohvriks langeda. 2004. aastal kartis täiskasvanud elanikest tänaval vägivalda ja ähvardustega kokku puutuda 9%, mõningal määral kartis seal vägivalda ja ähvardusi kogeda 33%. Avalikke kohti ja kodu peeti mõnevõrra turvalisemaks — vastavad näitajad olid avalike kohtade puhul 6% ja 29% ning kodu puhul 2% ja 11%. Järelikult kartis tänaval või avalikus kohas vägivalda ohvriks langeda 43% ning kodus 13% elanikest. Tuleb märkida, et vägivalda, mida kodus kardetakse, ei saa võrdsustada perevägivaldaga, kuigi see hõlmab kõigist juhtudest kindlasti teatava osa.

Rahvastikurühmade vahel ilmnevad märkimisväärsed erinevused. Üldjuhul kardavad mehed nii kodust väljas kui ka kodus kallaletunge ja ähvardusi naistest vähem: 53% naistest tõdes, et nad kardavad või kardavad mõningal määral tänaval ja avalikus kohas vägivalda ja ähvarduste ohvriks langeda, samas kui meeste puhul oli sama näitaja 31%. Hõivegrupiti kardavad need, kelle tõenäosus vägivaldse kuriteo ohvriks langeda on suurim, vägivalda kõige vähem. Nii kartis kodust väljaspool vägivaldaga kokku puutuda 36% töötutest. Sama näitaja on kõrgeim (46%) pensionäride puhul, kes langevad vägivalda ohvriks kõige harvemini. Pensioniealised tunnevad suurimat hirmu ka kodus — 19% arvas, et nad kardavad kodus vägivalda ja ähvardusi vähemalt mõningal määral. Koduse vägivalda puhul ei ole töötud enam kõige kartmatumad, vaid on 14 protsendiga pensionäride järel teisel kohal. Piirkondlikult on hirm kodust väljaspool kallaletungi ja ähvarduste ohvriks langeda suurim Põhja-Eestis ja väikseim Lääne- ja Kesk-Eestis (diagramm 25). Kartus koduse vägivalda ja ähvarduste ees oli suurim Kirde- ja Lõuna-Eesti elanikel, kellest tundis hirmu 16%. Oma kodu hindavad kõige turvalisemaks Lääne-Eesti elanikud, kellest kartis kodus kallaletungi või ähvarduste ohvriks langeda 7%. Tänaval ja avalikus kohas vägivalda ja ähvarduste ees hirmu tundmises ei olnud sissetulekurühmade vahel erinevusi. Küll aga kartsid vaesusriskis olevad inimesed kodus rünnaku või ähvarduste ohvriks langeda suhteliselt enam.

Diagramm 25 **16-aastased ja vanemad tänaval ja avalikes kohtades vägivallla ja ähvarduste ees hirmu tundmise ja piirkonna järgi, 2004**
Diagram 25 *Population aged 16 or older by being afraid of violence on the streets and in public places by region, 2004*

Turvalisuse tagamise meetmed

Üks võimalus potentsiaalset ohtu vältida on võtta tarvitusele ettevaatusabinõusid. Siinkohal on eristatud kolme liiki meetmeid — ettevaatlikkus (üksinda ja pimedas väljas mittekäimine, ohtlike kohtade vältimine jms), enesekaitsevahendi (gaasipihusti, püstoli või noa) või koera omamine ning turvateenuste kasutamine (turvaluku või alarmsüsteemi paigaldamine). Enamik Eesti elanikest (70%) olid teadlikult ettevaatlikud, et vähendada kuritegevuse ohvriks langemise ohtu. Kaks ülejäänud meetmete liiki on märksa vähem levinud: 29% inimestest kasutas turvateenuseid ning 17% kandis pidevalt kaasas mõnd enesekaitsevahendit või oli neil kaitseks koer.

Tõenäosus, millega neid abinõusid rakendatakse, on rahvastikurühmadel erinev. Nii näiteks olid mitte-eestlased eestlastega võrreldes ettevaatlikumad, vastavad näitavad on 75% ja 68%, ja kasutasid enam turvateenuseid, vastavalt 36% ja 26%. Nendesse hõivegruppidesse kuuluvad isikud, kellel on oht isikuvastaste kuritegude ohvriks langeda suurim, võtavad kasutusele kõige vähem ettevaatusabinõusid. Vaid 58% töötutest olid ettevaatlikud ning 23% kasutas turvateenuseid. Pensionialised kasutasid turvateenuseid küll kõige harvemini (20%), kuid olid samas kõige ettevaatlikumad: 77% neist vältis ohtlike kohti või rakendas muid sarnaseid abinõusid. Kõige ettevaatlikumad olid Põhja- ja Kirde-Eesti elanikud, näitavad vastavalt 78% ja 77%. Need on ka kaks piirkonda, kus turvateenused on kõige enam levinud. Siiski on see abinõu märksa olulisem Põhja-Eestis, kus 52% elanikest oli paigaldanud turvaluku või alarmsüsteemi, mis on 30 protsendipunkti kõrgem näitaja kui Kirde-Eestis. Lääne-Eesti elanikud kasutasid igat tüüpi ettevaatusabinõusid kõige harvemini — vaid 46% selle piirkonna elanikest olid teadlikult ettevaatlikud ning 10% kasutas turvateenuseid.

LASTEHOID JA HUVITEGEVUS

2004. aasta 1. jaanuaril oli Eesti arvestuslik rahvaarv 1,35 miljonit. Rahvastikust 16% ehk 216 000 olid 14-aastased või nooremad lapsed. Koolieelses eas lapsed (0–7-aastased) hõlmasid rahvastikust 7%, mis tähendab, et neid lapsi oli umbes 100 000.

2004. aastal käisid enam kui pooltes Eesti leibkondades tööl kõik täiskasvanud liikmed. Kui leibkonnas oli kasvamas lapsi, käisid kõik selle leibkonna täiskasvanud liikmed tööl enam kui kolmveerandis leibkondadest. Igas kümnendas lastega leibkonnas käis tööl vähemalt üks täiskasvanud liige, kuid mitte kõik täiskasvanud liikmed.

Töoga hõivatus eeldab erinevate lapsehoiuväike kasutamist, seda eriti lapse koolieelses eas. Neist viisidest on Eestis levinuim lasteasutuste teenus. 2004. aastal oli Eestis 600 lasteasutust, kus oli kohti peaaegu 53 000 lapsele. Statistika järgi on lasteaiaste arv igal aastal suurenenud. 2004. aastal käis lasteaias 3–6-aastastest lastest 85%.

Tasuline ja tasuta lastehoid

Lapsehoiuväike on erinevaid, peale lasteaias kasutavad vanemad ka tasuliste lapsehoidjate, päevakeskuste või sõprade-tuttavate ning sugulaste abi. Niisiis saab lapsehoiuväike jaotada põhimõtteliselt kaheks: tasuta ja tasuliseks lapsehoiuks.

Koolieelses eas laste vanematest kasutas enam kui kaks kolmandikku (69%) lapse hoidmisel teiste abi, sealjuures polnud kuigi oluline, kas lapse elukoht oli linnas või maal.

Tasu eest laskis lapsi hoida (lasteaias, tasuline lapsehoidja, tasuline päevakeskus) enam kui pool (57%) koolieelses lapsega vanematest. Sealjuures oli tasu eest hoitavaid lapsi linnas veidi enam kui maal. Samuti kasutasid tasulist lapsehoiu suurema sissetulekuga leibkonnad: 63% kõrgeimasse ja 46% madalaimasse tulukvintiili kuuluvatest lastega leibkondadest.

Tasuta sai lapsi hoida (last hoiavad naabrid, sugulased, tuttavad jt) enam kui neljandik (27%) lapsevanematest. Linnalapsi hoiti sellisel viisil enam.

Laste osalemine huvitegevuses

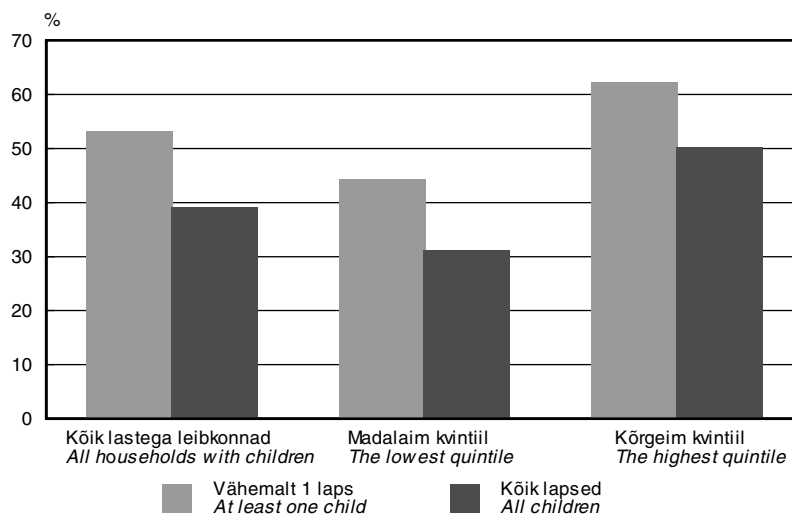
Peale normaalsete elamistingimuste, hariduse ja toetavate vanemate on lapse arengus oluline koht ka vaba aja tegevusel. Haridusministeeriumi andmetel tegutses 2003. aastal Eestis kokku enam kui 200 huvikooli, mis pakkusid lisavõimalusi hariduse omandamiseks ja isiksuse arendamiseks.

Sotsiaaluuringu järgi osales 2004. aastal vähemalt üks laps huvitegevuses enam kui pooltest (53%) lastega leibkondadest. Leibkonnad, kus kõik lapsed huvitegevuses osalesid, hõlmasid 39%. Samas oli aga 48% leibkondi, kus huvitegevuses ei osalenud ükski lastest.

Diagramm 26
Diagram 26

Lastega leibkonnad laste huvitegevuses osalemise järgi kvintiilide, 2004

Households with children by children attending a hobby group by quintiles, 2004

Linnaleibkonnas kasvavatel lastel on ilmselgeid eeliseid huvitegevuses osalemiseks: parem ühistranspordihendus ning suurem valikuvõimalus mitmesugustes tegevustes osaleda.

Ilmselt seetõttu oli linnaleibkondade seas rohkem neid, kus vähemalt üks lastest huvitegevuses osales (55%), ning ka neid, kus seda tegid kõik leibkonda kuuluvad lapsed. Maaleibkondadest osalesid kõik lapsed huvitegevuses lastega leibkondadest kolmandikus.

Laste huvitegevuses osalemine on seda tõenäolisem, mida kõrgem on vanema haridustase. Nii tegeles huvidega 61% nende leibkondade lastest, kus leibkonnapeal oli kolmanda taseme haridus. Samas osales esimese ja madalama taseme haridusega leibkonnapeaga leibkondadest huvitegevuses vähemalt üks laps vaid 39%-l.

Laste arv leibkonnas pole eriti oluline tegur, mis mõjutaks laste osalemist huvitegevuses. Nii võttis huvitegevusest osa vähemalt üks laps enam kui kahes kolmandikus kolme ja enama lapsega leibkondadest. Ühe lapsega leibkondadest osales laps huvitegevuses vähem kui pooltes, kuid see võis olla tingitud ka laste vanusest, sest tõenäoliselt oli nende hulgas palju huvitegevuseks liiga väikese lapsega leibkondi. Samuti oli selliseid leibkondi, kus vähemalt üks lastest huvitegevusega tegeles, vähem mitteaktiivsete leibkondade seas (35%).

Huvitegevus ja leibkonna sissetulek

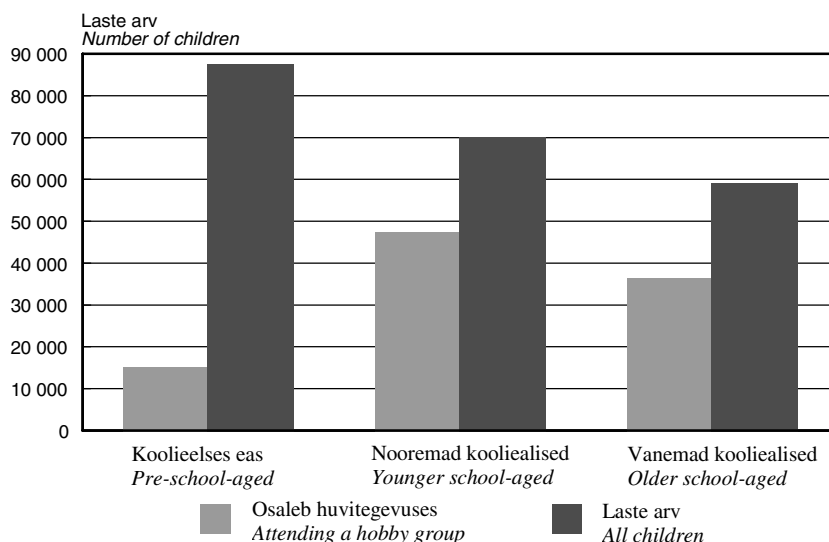
Laste huvitegevuses osalemine ja leibkonna sissetulek on omavahel seotud. Mida suurem on leibkonna sissetulek, seda tõenäolisemalt laps huvitegevuses osaleb. Madalaimasse tulukvintiili kuuluvatest leibkondadest oli 45% neid, kus vähemalt üks laps huvitegevusega tegeles. Kõrgeimas tulukvintiilis oli selliseid leibkondi 62%. Samuti oli vaesusriski piirist suurema sissetulekuga leibkondade seas enam neid (55%), kus huvitegevusega oli seotud vähemalt üks laps, kui neid leibkondi, kus ükski laps huvitegevuses ei osalenud. Vaesusriski piirist väiksema sissetulekuga leibkondadest 56%-l ei osalenud huvitegevuses ükski laps.

Üldse osales huvitegevuses 45% kuni 14-aastastest lastest. Enamik neist (57%) kulutas huvitegevusele kuni kaks tundi nädalas. Neljandik kuni 14-aastastest kulutas aga huvitegevusele nädalas kaks kuni neli tundi. Peaaegu viiendik (18%) kuni 14-aastastest huvitegevuses osalenud lastest tegeles huvitegevusega nädalas üle nelja tunni.

Diagramm 27
Diagram 27

Laste osalemine huvitegevuses vanuse järgi, 2004

Children attending a hobby group by age, 2004

Agaramalt võtsid huvitegevusest osa nooremas koolieas (7–11-aastased) lapsed — 67% neist. 38% neist tegeles sellega nädalas kuni kaks tundi. Niisama palju oli neid, kellel huvitegevus hõlmas kaks kuni neli tundi. Peaaegu neljandik (24%) nooremas koolieas huvitegevuses osalenud lastest tegeles huvitegevusega nädalas üle nelja tunni.

Vanemas koolieas (11–14-aastased) oli huvitegevuses osalevaid lapsi veidi vähem — 61%. Kuni kaks tundi oli huvitegevusega hõivatud 37% ja kaks kuni neli tundi peaaegu kolmandik (30%). Pisut rohkem oli neid, kellel kulus nädalas huvitegevusele üle nelja tunni.

Foreword

In the past fifteen years, the European Union has ceased to be a solely economic association and has developed a social dimension. Its most important manifestations are the decision to implement the method of open coordination in the domain of social policy and to set joint objectives for reducing social exclusion. To be able to monitor how successful the Member States have been in fulfilling these objectives, it is necessary to have common criteria against which the progress of Member States could be judged.

A large step towards creating this common standard was the establishment of the European system of indicators designed to measure social exclusion, known more widely as Laeken indicators. Yet in order to obtain measures that are completely comparable between countries, it is not enough to agree on the methods to be used for their calculation. In addition, the data that are utilised to arrive at indicators have to be collected following the same principles. Up until recently there was no such unified data source and all Member States and acceding countries used their national data. In 2003, a regulation establishing a common framework of statistics on income and living conditions (EU-SILC) was adopted, requiring all Member States to collect data for measuring social exclusion based on the same commonly agreed principles.

In Estonia, the EU-SILC implementation process began already in 2001. Finally in 2004 after thorough testing and piloting process, the Statistical Office was ready to launch a completely new survey, entitled the Estonian Social Survey. This puts us to the forefront of the new Member States, as all other countries that joined the European Union in 2004 started their respective surveys a year later.

The Social Survey is in several ways a unique experience for the Statistical Office as well as for Estonia as a whole. On the one hand, it is the first time ever the Statistical Office is carrying out a panel survey. Panel survey stands, in the parlance of statisticians, for a survey, which involves interviewing the same people in consecutive years, allowing thus the calculation of indicators reflecting the changes on the individual levels. A feat that is not possible with data from regular cross-sectional surveys.

Secondly, the Social Survey marks the first occasion when the data on annual income are collected. Up until now annual income was derived from monthly income measures obtained from the Household Budget Survey. Yet the monthly income of a household is not necessarily representative to its annual income level. For this reason, annual income data are more widely used internationally and also recommended by international statistical bodies mainly for calculation of welfare measures.

The Social Survey and the Household Budget Survey follow in several regards different methodological principles when measuring the income. In addition to the difference between annual and monthly income, discussed earlier, there are also discrepancies in the definition of income — i.e. what is considered to be part of income and what is not, in research design, in the use of equivalence scales to be discussed in greater detail in income section and so on. The Household Budget Survey is mainly focused on measuring the expenditure of households and by that also the consumption. The expenditure and coping of the household is treated in relation to the monthly income, which is the amount of resources that can be used during this period. The Social Survey, on the other hand, is not suitable for measuring short-term processes and is instead designed to capture more long-term phenomena, such as poverty and social exclusion. It is thus not reasonable to compare the income statistics calculated on the bases of two surveys. The user of statistical data has to make the decision between using the annual and monthly income depending on his/her needs and on what it is that has to be measured.

This publication marks the first step for the Statistical Office in moving away from using monthly income towards using annual income. Our motivation is to ascertain the comparability of data with the rest of the European Union and a desire to implement internationally accepted principles for creating precise and reliable statistics. This publication is the first time that the results of the Social Survey are published. In addition to income and its closely related concept of poverty, other somewhat 'lighter' yet equally interesting topics, such as health, access to health care and feeling of security, are discussed.

We are grateful to everyone who has been instrumental in the completion of this publication and wish all the readers fascinating moments in the world of statistics!

Mari Toomse
Leading Statistician

Income

In this publication, income includes employee cash and near cash income, income from rental of a property or land, regular inter-household cash transfer received, social benefits (old-age benefits, children-related allowances, etc.), interest, dividends, profit from capital investments in unincorporated business and receipts for tax adjustments. From this sum, repayments for tax adjustments, regular inter-household cash transfer paid and regular taxes on wealth are subtracted. For income calculations, annual total disposable income is used. It means that tax on income, social tax and other taxes are withheld. To get the total disposable household income, income from all household members is added up and related to the number of household members.

Equalised income

To get the average income per household member, it is necessary to take into account that some of the income is spent on the whole household and some of it is spent variously on members depending on their age. This means, for example, that total expenditure of one household with two members is smaller than the sum of expenditures if both members lived alone. That is because of some products (car, furniture, consumer durables, etc.) could be consumed together and many goods are cheaper when brought in bulk. To take into account of this “sparing effect”, equivalence scales should be used while calculating households’ disposable income. Income must be therefore understood as equalised disposable income that is defined as the household’s total disposable income divided by its equivalent size. In this publication, modified OECD equivalence scale is used. This scale is also officially recommended by Eurostat. The equalised household size gives a weight of 1.0 to the first adult, 0.5 to other household members aged 14 or over and 0.3 to household members aged less than 14. For example household with two adults and two children has the equalised size of $1+0.5+0.3+0.3=2.1$. Suppose that this household has a total disposable income of 120,000 kroons per year. When households “sparing effect” is ignored and households total income is divided by the number of household members (in other words equivalence scale of 1: 1: 1 is used), income per household member in this household would be 30,000 kroons. While using consumption scale of 1: 0.5: 0.3 income per consumption unit is $(120,000/2.1)$ 57,143 kroons per year.

The application of this equivalence scale helps to reduce the impact of differences in household structure on the evaluation of household poverty. In the following text income is to be understood as equalised disposable income.

The average yearly income in 2003 amounted to 49,820 kroons per consumption unit. Median income amounted to 35,419 kroons.

Income deciles and quintiles

Income deciles and quintiles reflect income distribution in society. For finding these divisions, income received by consumption unit is divided into ten or five equal segments. These segments are called deciles or quintiles, respectively. The first decile includes people with one tenth of lowest income and the last decile one tenth of highest-income population. Likewise, the first quintile includes people with lowest fifth of income and last quintile people with highest fifth of income.

In 2003, the average equalised income of population in the last decile was 162,426 kroons and in the first decile 7,005 kroons per year. People in the tenth decile received 32% of the total income of all population, which is about the same as income received by six lowest deciles together (31%) (Diagram 1 on page 8).

As decile-based analyses bring out atypically low and high income, it is reasonable to follow quintile distribution to reduce random errors in estimates. In 2003, average yearly disposable income in the lowest quintile was 13,084 kroons and in the highest quintile 121,905 kroons (Diagram 2 on page 8).

Distribution of population groups into quintiles

To understand the causes of poverty, it is important to study the background of people in the first quintile. Slightly more than half (51%) of the lowest-income population lived in urban areas, mostly in Southern Estonia. The proportion of the lowest-income population was large also in North-Eastern Estonia (26%). In Northern Estonia, the proportion of people in the first quintile was the smallest. This can be so due to the fact that in 2003 according to wages and salaries statistics the average net wages and salaries were highest

in Northern Estonia and Tallinn. As income from work can be one of the main ways of escaping poverty, one should also consider the fact that on the basis of the Estonian Labour Force Survey (ELFS) labour force participation rate was highest in Northern Estonia.

It is also evident that more than half (51%) of unemployed population come under lowest income quintile. Also large proportion of self-employed (38%) and other economically inactive (30%) population come under first quintile. Still, 17% of retired population belong to the first quintile. The fact that retired people tend to fall rather into the second (36%) and third income quintile (28%) indicates that retirement benefits in Estonia are mostly sufficient to prevent falling into the group of lowest-income persons, yet, it is not sufficient to attain the level of national average. However, confirming the fact that steady income from labour market helps to escape poverty, one should mention that only 8% of employed population came under the first income quintile.

Although ethnic nationality is not so important factor in quintile division, it has still some tendency. Estonians tend to fall more into higher income quintiles and non-Estonians into lower quintiles.

By household type, the first quintile included 40% of all people living in single parent households, 32% of single persons aged less than 65 years and 23% of people living in households of a couple with at least three children. As in the first income quintile there is 7% of population in households with a couple aged over 65 years and yet 20% of the same-aged single persons, it is evident that retirement benefits are not sufficient for coping for one person (Diagram 3 on page 9).

Income differences by regions

There is a significant difference between the income level of households living in urban and rural areas. In 2003, average equalised income earned by rural population was 42,995 kroons per year, 8,582 kroons lower than the average, whereas the income earned by urban population was quite close to the average, 52,598 kroons per year. This is partly due to the difference in the proportion of employed persons in the population. In 2003, the employment rate for population aged 15–74 was, on the basis of ELFS, 58% in urban areas and 53% in rural areas. Examining population in different type of settlement by main source of income, it can be noticed that income in urban areas is bigger than in rural areas, irrespective of the main source of households' income.

As only 29% of population live in rural areas, the income of urban population had more significant impact on the average yearly income.

Income in counties

By counties the average yearly equalised income varied from 34,720 kroons in Jõgeva county to 63,636 kroons in Harju county. The difference between income in Harju county and Pärnu county, which had the second highest average income (51,239 kroons per year) is quite large. As, on the basis of business statistics, the capital, Tallinn, accounts for 43% of all companies and organizations registered in the Commercial Register, Non-Profit Associations and Foundations Register, and is included in Harju county, it is evident that in this district the average equalised income is the highest. Average equalised income in all other counties is below the national average. This is also mostly affected by large proportion of people living in Harju county (38%).

People living in Jõgeva county earned almost 50% less than people in Harju county. Such a low average income can be due to very high unemployment rate (16%) in Jõgeva county. On the basis of wages and salaries statistics, also average net wages and salaries in this area were significantly below the national average in 2003.

Households who had employment as their main source of income had highest equalised income in Harju county and lowest in Ida-Viru county. The latter can be affected by the highest unemployment rate (18%) in Ida-Viru county. However, among households with main income from other sources, equalised income was highest in Lääne county and lowest in Lääne-Viru county (Thematic map 1 on page 10).

**Regional differences
in income**

As most counties cover less than 5% of population, it is reasonable to examine income in different regions of the country. While Northern Estonia covers only Harju county, it is also the region with the highest average equalised income. The lowest average equalised income was earned by people living in North-Eastern Estonia, 34,876 kroons per year.

By ethnic composition of household, differences in most regions were quite small. The biggest difference was in Northern Estonia; equalised income in Estonian households was 73,380 kroons while equalised income in non-Estonian households was less than 70% of that amount, 50,597 kroons.

In most of the regions, the lowest equalised income was earned by people living in households with one member aged over 65 or in single parent households. The highest equalised income was earned by people in households with a couple, in which at least one partner was aged under 65 or a couple with one child.

Examining equalised income by gender of head of the household indicates that in all regions households with a male head of the household tend to earn more than the ones with a female head. Generic difference was the highest in Northern Estonia; households with a male head of the household earned 1.6 times more income, 78,978 kroons per household member compared to 48,919 kroons per member. Differences in equalised income concerning gender of head of the household were slightly higher in urban areas than in rural areas.

It is also important to study income differences by regions by level of education of head of the household. The difference between equalised income of households with head of the household with ISCED lowest and highest level of education was slightly higher in urban areas than in rural areas. By region, this difference was highest in Northern Estonia; equalised income among households with head of the household with tertiary education was 2.6 times higher than the one with head of the household with below upper secondary education (85,469 kroons and 33,197 kroons, respectively). The difference was lowest in North-Eastern Estonia; equalised income among households with head of the household having tertiary education 38,670 kroons per year, compared to 27,503 kroons per year among households with head of the household having below upper secondary education (Diagram 4 on page 11).

Income by structure of household

Examining income by household size is quite problematic. As in households with the same number of household members, there can be people with different labour status, like employed or unemployed people, children or retired persons, household income level and sources may differ a lot. Therefore it is reasonable to study income not by household size but rather by household type.

Households can be divided into 10 groups by household composition: single person aged under 65; single person aged over 65; couple in which at least one partner is aged under 65; couple aged over 65; single parent with child/children; couple with one child; couple with two children; couple with at least three children and couple with minor and adult children. Households that do not fall into any of these groups are considered as other type of households.

**Income and type of
household**

In 2003, the average yearly equalised income differed up to 2.4 times, depending on the type of household. Equalised income was highest in households consisting of a couple with one child (69,756 kroons per year) or a couple in which at least one partner was aged under 65 (69,169 kroons per year). In households consisting of one person aged over 65, average yearly equalised income amounted only to 56% of the national average (28,844 kroons).

The equalised income of single parent households (32,624 kroons per year) remained considerably below the national average. It should be also pointed out that among single parent households 73% of heads of the households were employed and 19% were economically inactive.

Although having at least one grown-up child in the household enables the parents to spend more time on earning a living, still most of the adult children studied and had no earnings. Therefore, the average income per consumption unit among households consisting of

couple with minor and adult children was slightly below the national average (49,219 kroons).

Within couples with minor children, the average yearly income per consumption unit decreases with the increase of the number of children in the households. Among households with couple and one child, equalised income was 1.4 times higher than national average. Among households consisting of couple and two children, income per household member was slightly over national average (53,726 kroons). For households with couple and three or more children, average income per household member was already below the national average (44,560 kroons). Studying the proportion of households, couples with three or more children accounted for only 2.2% of all households, whereas households consisting of couple with one child and two children accounted for 8.7% and 6.2%, respectively.

Comparing one person households shows that people aged less than 65 years earned 1.9 times more income (53,853 kroons per year) than people aged 65 or more. It is evident that most people among the latter are retired but it should also be pointed out that although among single persons under 65 years 55% were employed; there were also 10% of unemployed and 24% retired people. The same tendency in incomes can be seen when comparing households consisting of couples in which at least one partner is aged under 65 or both members are 65 years or more.

As income must be understood as equalised income, the proportion of income that is meant to be spent on the whole household, is bigger in one-person household's income per household member. Therefore, it is evident that under the same amounts of income earned by household members, income per consumption unit in two-person household is higher than in one-person households (Diagram 5 on page 12).

Income and education of head of the household

Examining incomes among different types of households by the level of education of head of the household indicates that among households where head of the household has below upper secondary education, average yearly equalised income among different household types does not vary much, remaining constantly around 25,000 kroons per household member. Only among households consisting of two adults equalised income is clearly higher, around 35,000 kroons.

In households where the head of the household has upper secondary or tertiary education the difference between the average equalised income per consumption unit among household types comes out more clearly. For two higher levels of education, equalised income of people in households consisting of a couple in which at least one partner is aged under 65 or a couple with one child is the highest. The lowest average equalised income per consumption unit is for both levels among single persons aged 65 or more (30,011 kroons and 35,456 kroons). For households with head of the household below upper secondary education the average yearly equalised income among single persons aged 65 or more is 25,124 kroons per household member. Hence, for retired people education does not have much effect on income.

The biggest difference in income comparing the lowest and highest level of education is among households containing one person aged under 65. People with tertiary education earn 3.4 times higher equalised income than those with below upper secondary education (85,515 kroons and 25,027 kroons, respectively) (Diagram 6 on page 13).

As among households where education level of head of the household is highest, male heads of the households tend to earn 1.8 times higher equalised income than female heads of the households, it also affects equalised income among different household types according to the gender of the head of the household. Within the first and second level of education male heads of the households tend to earn 1.3 times more than female. Income difference comes out most clearly among households consisting of a couple in which at least one partner is aged under 65. In this type of household, the average yearly income within households with male head of the household was 78,823 kroons per consumption unit, whereas with female head of the household the average income per consumption unit amounted to 52,685 kroons.

Poverty

Poverty can be defined as inability to attain a basic standard of living due to the insufficiency of material resources. It is measured in terms of income distribution with no reference to other influences such as education, expenditure, etc.

On the basis of Eurostat methodology, which is mostly used in Europe, poor are those whose equalised income is below 60% of the national median equalised income. This margin is called at-risk-of poverty threshold.

In 2003, the at-risk-of-poverty threshold was 23,303 kroons per year, which means that people who received equalised income less than 23,303 kroons per year were considered as being poor. In 2003, 22% of Estonian population had to manage with lower equalised income than 60% of the national median.

To find out the main reasons of poverty and to be able to improve social protection, it is important to study background of the people living in poverty risk.

Poverty and age

In 2003, people aged 0–15 and 45–54 were in relatively worst situation; at-risk-of-poverty rate for both age groups being 24%. Examining also gender for age breakdown shows that females aged 16–24 were in slightly worse situation; 26% of them had equalised income below the at-risk-of-poverty threshold. As people at that age are usually still studying, they do not have steady income themselves and they have to cope with the financial help of other household members. Therefore it is evident that most of 16–24-year-olds (65%) declared themselves as economically inactive. Although 19% of them were employed, the share of working population among females was only 13%. Among males, the highest at-risk-of-poverty rate was for 45–54-year-olds (26%), although only 10% defined themselves as unemployed (Diagram 7 on page 14).

As having a job, and therefore steady income, is one of the main ways of escaping poverty, at-risk-of-poverty rate among employed population was smallest (9%). Hence, it is not surprising that more than half of the unemployed population (57%) had equalised income below at-risk-of-poverty threshold. Examining unemployed population more closely shows that quite a big share of them (30%) were aged 45–54 and 41% of the unemployed people were non-Estonians. Among retired population, 23% were living in the risk of poverty, whereby generic difference was not remarkable. Among other economically inactive persons 31% had equalised income below at-risk-of-poverty threshold, yet difference among males and females was quite considerable; at-risk-of-poverty rate among males was 25% and among females 34%. It should also be pointed out that 13% of economically inactive females were living in single parent households (Diagram 8 on page 15).

Examining at-risk-of-poverty rate by tenure status of the household indicates that the share of people living in the risk of poverty among tenants is almost twice as high as among owners or rent-frees, 40% and 21%, respectively.

Poverty and education

One important factor for getting well-paid job is education. For population aged 16 or older the at-risk-of-poverty rate for people with below upper secondary education was highest (27%). The share of population living in the risk of poverty among people with two higher levels of education was already lower than the national average. The at-risk-of-poverty rate among population with upper secondary education was 18% and with tertiary education 12%. Having good education does not assure good financial conditions yet it decreases considerably the chances to fall into risk group of poverty (Diagram 9 on page 15).

By household type, people living in single parent households are in relatively worse situation; 41% of these households have to cope with equalised income below the at-risk-of-poverty threshold. Also people in single person households are in quite bad situation; 34% of people aged under 65 in single person households and 30% aged 65 or older are considered as poor population. It is evident that most of the one-person households with members aged 65 or more (93%) are retired, but also among one-person households with people aged under 65 24% are retired. It should be also pointed out that for 16% of the single parent households, head of the household is economically inactive and for 91% the head of the households is female. Also single person households consist mostly of females. The share of single-person female households with people aged under 65 is 59% and with people aged 65 or more 79%.

Effect of social transfers

To help people to cope, state and local authorities allocate social benefits to relieve people from the financial burden of number of risks and needs. However, to verify whether these benefits justify themselves and to find out how to improve all kinds of benefits, these allowances should be measured in context of income.

One possible way to measure the effect of social transfers is to examine income before social transfers. Leaving the at-risk-of-poverty threshold unchanged, two at-risk-of-poverty rates can be calculated: at-risk-of-poverty rate before social transfers but including pensions and at-risk-of-poverty rate before all social transfers (excludes also pensions).

Leaving transfers (excluding pensions) out from the income the share of people living below the at-risk-of-poverty threshold would rise 6 percentage points, to 28%. Leaving out all transfers increases the at-risk-of-poverty rate 20 percentage points, to 42%. Thus, all transfers decrease the at-risk-of-poverty rate 0.48 times and the effect of pensions is more than twice of the effect of other transfers (Diagram 10 on page 16).

By regions, the effect of pensions was greatest in Northern Estonia; pensions decreased the at-risk-of-poverty rate 0.42 times, from 31% to 18%. Other social transfers had most effect in Central Estonia and Southern Estonia, decreasing the at-risk-of-poverty rate 0.2 times.

Without any financial help from the state, more than half of the population in North-Eastern Estonia and Southern Estonia would live in the risk of poverty, 54% and 51%, respectively.

Intensity of poverty

To get the correct view of inequality in society, the intensity of poverty should also be measured.

Median at-risk-of-poverty gap is calculated as the difference between the at-risk-of-poverty threshold and the median income of population below the at-risk-of-poverty threshold and it is expressed as a percentage of the poverty threshold. It measures how far below the threshold the income of people at-risk-of-poverty is, i.e. how poor the poor are. In 2003, the median at-risk-of-poverty gap was 32%. Thus, half of the population at-risk-of-poverty had equalised income below 68% of the at-risk-of-poverty threshold, that is below 15,846 kroons per year.

The at-risk-of-poverty gap was highest among population aged 16–24-years, 45%. Hence half of the population in that age group living in the risk of poverty had yearly equalised income below 12,817 kroons per consumption unit. At-risk-of-poverty gap was the lowest among population aged 65 and more; the at-risk-of-poverty gap was 14% and yearly median equalised income earned by people aged 65 or more was below 86% of the at-risk-of-poverty threshold, i.e. 20,041 kroons per year.

Living conditions

Above all the dwelling and the infrastructure surrounding it are considered as living conditions. First of all the existence of conveniences and spaciousness characterize the state of the dwelling, safety and the factors influencing health: noisiness, greenery, pollution etc. — the environment surrounding the dwelling. The living conditions of the household are in close connection with the general subsistence and simultaneously also affect essentially the general living.

The construction of dwellings at the period before Estonia became independent concentrated in the first place on the building of big blocks of flats. According to the data of the Construction Works Register mainly blocks of flats were built from the mid-sixties until the beginning of nineties and detached houses (one-family, two-family dwellings and terraced houses) accounted for less than 10% of the number of dwellings being built. This is also the main reason why more than two thirds of Estonian households live in blocks of flats. The construction of blocks of flats was more active in urban districts, thus urban households live in blocks of flats twice as often as rural households. As the urban households have higher average income than the rural, but the rural households live more often in detached houses, then the quantity of income does not affect essentially the type of the household's dwelling. So almost a third (29%) of the members of the household with lower income (the lowest quintile) live in detached houses, when 28% of the members of the household belonging to the highest quintile live in detached houses (Diagram 11 on page 17).

While a large part of the detached houses (72%) has been built before 1970, the building year of blocks of flats remains mainly between 1960–1990 (75%). Besides, the dwellings of rural households have been built in the earlier years: so 56% of the dwellings of rural households have been built before 1970, when among urban households' dwellings 47% have been built so early.

Type of dwelling

When the type of the dwelling does not depend on the income of the household, then considering the type of the dwelling and the year of building and the belonging of household members to the income quintile it must be noted that a detached house of the household member belonging to the quintile of lower income has been built considerably earlier compared to a detached house of the household member of the highest quintile. Thus the detached house of the member of the household belonging to the quintile of lower income has been more often built before 1970, at the same time detached houses of a quarter of households belonging to the higher income quintile have been built in 1991 and later.

More than 60% of Estonian population irrespective of the income group have everyday possibilities of hygiene: flush toilet and bath or shower. But among the people with higher income there are more those who live in the dwelling where there is flush toilet and bath or shower. The existence of sauna does not depend on the income of the household and a fourth of Estonian population have a possibility to use a sauna.

Observing the everyday possibilities of hygiene and the existence of children in the household, it can be noted that households with children live in somewhat better conditions than households without children. Among the households with children there are more households who have a flush toilet, bath or shower or sauna. Households with children live in dwellings built later than the dwellings of households without children.

Comparing the floor area of dwellings and the number of children in the household, it must be stated that each additional child increases household's lack of space. More than half (56%) of households without children have more than one room per member and in more than a third (36%) households the number of rooms equals the number of household members. A fifth (22%) of households with one child and almost every tenth household (10%) of households with two children have more than one room per member (Diagram 12 on page 18).

State of dwelling

Speaking of the living conditions, the household's self-assessment to the state of its dwelling is important. A fifth of households (23%) consider rotten window frames or floor to be a problem. 15% of the households are concerned about damp walls, floor or basement. Every tenth household (9%) is worried about too dark dwelling where there is not enough light. 8% of the households are facing the problem that the ceiling of their

dwelling leaks. All these problems appear naturally in case of the earlier built houses, the above mentioned problems are also reported more often by rural households.

The main problem of the members of households with lower income regarding the state of the dwelling is rotten window frames or floor (almost a third of the members of households belonging to the quintile of the lowest income). A fifth of the members of households with lower income have a problem with damp walls, floors or basement.

Problems in the vicinity of dwellings

An important part of good living conditions besides the material is the safety of the dwelling's surroundings. Crime, violence or vandalism in the vicinity of the dwelling is one of the biggest problem and that regardless of the household's income. More than a fourth (27%) of Estonian households consider the vicinity of their dwellings unsafe, in doing so, almost a third (31%) of urban and a fifth (19%) of rural households consider it a problem (Diagram 13 on page 19).

In the opinion of households with children compared to those without children, there are more problems with crime, violence or vandalism in the vicinity of the dwelling. Unsafe surroundings is a problem for a fourth of the members of households with the lowest and almost for a third of those with the highest income quintile.

In addition to the dwelling's conveniences, good state and safety in the surroundings of the dwelling, also the pollution and noisiness of the dwelling's surroundings is important at the rating of the living conditions. Almost a third of Estonian households consider excessive noise in the vicinity of the dwelling a problem: the noise from neighbouring apartments, staircase, water pipes and also the noise being heard from the streets. In the opinion of 15% of households, the noise made by planes or trains is a problem. Almost a third of the households are also disturbed by the road dust and exhaust gases of vehicles in the vicinity of the dwelling.

Smoke, dust and unpleasant smell from factories, also unpleasant smell of wastes or sewerage are problems for every tenth household member belonging to the quintile of lower income.

All the aforementioned problems are considerably bigger for the urban households than for the rural households. While 36% of urban households consider noise being heard from neighbouring apartments, staircase or water pipes a problem, it is a problem for a fifth (22%) of rural households. There are also more those (37%) among urban households than among rural households (26%) for whom street or road noise is a problem. When noise made by planes or trains is a problem for 14% of urban households, then every tenth (10%) of rural households considers it a problem.

Yet more than the household's place of residence, the problems connected to the noise and pollution being in the vicinity of the dwelling are affected by the type of the dwelling. So street or road noise is a problem for a fourth (24%) of the households living in detached houses but for 38% of the households living in a block of flats.

Total housing cost

In 2003, almost half (45%) of Estonian households spent 12,000 kroons or more a year on total housing costs (public utility charges, service charges, hires of lessees, repayments of home loans of owners). 13% spent less than 4,000 kroons and 41% of Estonian households 4,000–12,000 kroons on the dwelling. The housing costs are significantly higher in urban areas, more than half (54%) of urban households spent 12,000 kroons or more a year on the dwelling, while only a fourth (25%) of rural households made such big expenditures on the dwelling. While 29% of rural households spent under 4,000 kroons a year on the dwelling, there were four times less (only 7%) those among urban households (Diagram 14 on page 20).

Total housing costs and household's income are in close connection: the households with lower income spend less on the dwelling. At that, the investments in the dwelling have not been counted in the total housing costs and also the unpaid remained expenses have not been taken into account. Such difference is probably caused by the fact that the costs of maintenance of the dwelling with better convenience rate and quality are higher. The repayments of the home loans have been counted in the housing costs and probably the households with higher income are more often repaying the home loans. More than two thirds of the households belonging to the quintile of lower income spend less than 12,000 kroons a year on the dwelling, whereas the expenses of less than a third of the households belonging to the quintile of the highest income are so small. Almost 70% of the households

belonging to the quintile of the highest income spend more than 12,000 kroons a year on their dwellings (Diagram 15 on page 20).

Also, households where the head of the household is with tertiary level of education or is working live in the dwellings with higher housing costs. When the head of the household has tertiary level of education, the housing costs of more than 60% are over 12,000 kroons a year. A fourth of households where head has primary level of education or lower spend less than 4,000 kroons and a half of them 4,000–12,000 kroons a year on the dwelling.

**Restrictions caused
by total housing cost**

The housing costs restrict the financial possibilities of the household more when they exceed 12,000 kroons a year. When the housing costs in a year remain under 4,000 kroons, they restrict the financial possibilities for almost a fifth of the households (19%) and a third of households report that the housing costs do not restrict their financial possibilities.

Though the households belonging to the quintile of lower income spent less on the dwelling, the housing costs have turned out to be for them more restrictive of financial possibilities than for the households belonging to the quintile of higher income. Almost half of the households belonging to the quintile of lower income rate their housing costs to restrict the financial possibilities a lot, the financial possibilities of 41% are restricted to a certain extent and every tenth household with such income finds that the housing costs do not restrict the financial possibilities of their household at all. More than tenth of households belonging to the quintile of higher income rate their housing costs very restrictive, more than half of the households restrictive to a certain extent and according to the opinion of 26% the housing costs do not restrict their financial possibilities at all (Diagram 16 on page 21).

Population health

This section will observe the health status of Estonian population in 2004. First, the attention will be focused on the generic self-rated health measures, then moving from subjective to more objective indicators.

General assessment of health

In 2004, 50% of people living in Estonia aged 16 or older considered their health to be either good or very good (Diagram 17 on page 22). Further 35% rated their health to be neither good nor bad and the remaining 15% reported bad or very bad health. These figures pertain only to the non-institutionalised population, excluding, among others, people who are living in hospitals and care homes and who by definition are likely to suffer from bad health. Thus, the share of people with good health in the total population is in all probability, slightly lower. In general, the extreme evaluations are avoided with very good and very bad being substantially less common assessments than good and bad.

Giving a favourable assessment to one's health is coupled with having no long-standing illness, although the two measures are not entirely overlapping. In the whole population, slightly more than 41% reported themselves to be suffering from a chronic or long-standing illness. While nearly all persons who considered their health to be bad or very bad had a long-standing medical condition, 11% of those in good health also reported a non-trivial ailment. This is due to the definition of long-standing illness including not only serious chronic conditions but also prolonged albeit milder ailments, such as hay fever, which do not interfere with daily activities to a considerable extent. The share of population affected by medical condition in their day-to-day activities is lower. In 2004, one third of the people aged 16 or over reported long-term limitations in their daily life, which were caused by some medical problem. Of those further one third reported severe and the remaining two third milder limitations.

Ill health is unevenly spread among the subgroups of population. In general, the employed persons and people with higher levels of education are more likely to report good health. As expected, old-age pensioners give the worst rating to their health. In 2004, 42% of people in retirement considered their health to be either bad or very bad. Pensioners are followed by other inactive persons, of whom 17% suffer from ill health. The latter is due to those unfit for work being categorised to this group. Of the economically active, the unemployed have worse health than the employed — 8% and 4% respectively describe their health as bad. The unemployed are also more likely to report a longstanding illness and health induced limitations in daily activities.

Health and education

The educational differences in self-reported health are substantial. While 9% of those with tertiary education consider their health to be either bad or very bad, the figure is nearly three times higher among those with basic education or less. Those with secondary education are in their health assessment more similar to tertiary degree holders, as only 12% of them give an unfavourable evaluation of their health. Again, this appears not to be due to the higher share of older people among the least qualified, as the proportion of retired people with tertiary degrees who report ill health is 31%, whereas the same measure among pensioners with primary or basic education is 48%. The educational differences in health are also substantial if the share of those reporting a long-standing medical problem is considered instead — of those with tertiary and secondary education 35% and 37% suffer from a prolonged ailment, whereas the proportion is 55% among those with basic or primary education. The picture is similar in the case of limitations brought about by medical problems, with 72% and 69% of tertiary and secondary level graduates respectively reporting no limitations and with only 49% of the least qualified being able to say the same (Diagram 18 on page 23). Again, the differences are retained even among the oldest cohorts.

The ethnic nationality also matters. Estonians are slightly more likely than other ethnic groups to report ill health — 16% as against 13% among non-Estonians. However, Estonians are also more likely to report good health; 52% Estonians and 45% of non-Estonians regarded their health to be either good or very good. This owes to a much larger share among non-Estonians who report their health to be neither good nor bad. The differences are negligible with regard to two other health measures, indicating that ethnic groups have on average similar health, with non-Estonians being more modest in their assessment.

Health in counties

Estonian counties vary to a considerable extent by the health status of their population. On Thematic map 2 (page 24), counties are grouped by the share of population describing their health as either bad or very bad. To avoid potential compositional effects, stemming from between county variances in age structure, the population aged 16–64 is considered instead of total population. Self-assessed health of people who are below the retirement age is the best in Harju county, where 6% rate their health to be either bad or very bad. Other Northern and Western counties (excluding Pärnu county) also fare well in terms of self-rated health, with the share of population with ill health not increasing 8%. Next group of counties consists of Rapla, Pärnu, Viljandi and Järva counties, where the proportion of those considering their health bad ranges from 9% to 12%. The situation is somewhat worse in Tartu, Jõgeva and Valga county, although the two regions with the worst self-assessed health are Võru and Põlva counties. The share of non-retired population rating their health to be either bad or very bad is 18% in Põlva county, which is three times as high as the respective figure in Harju county.

The picture that emerges from the comparison of two other health measures by county (Diagram 19 on page 24) is somewhat different. A few counties that exhibited relatively favourable self-assessed health fare much worse, when the more objective measures of the share of population with a chronic illness and the share of people who report health-induced limitations in their daily life are concerned. In Lääne county, for example, the proportion of non-retired population with self-rated ill health does not exceed 5%, whereas the share of people reporting limitations in their everyday life due to health problems is above 32%, which is twice as high as the same measure in Tallinn. The opposite is true for Valga county, where a relatively high share of inhabitants rate their health to be either bad or very bad, yet the proportion of those with prolonged health impairments is not high when compared to other counties. Nevertheless, the counties with the best and the worst population health are the same no matter what measure of health is considered, the inhabitants of Tallinn and Harju county fare the best, whereas the non-retired population of Põlva county is in the worst situation.

It is notable that only in one county — Põlva — does the share of those with health induced limitations in daily life exceed the share of those suffering from a chronic health disorder. The proportions are rather similar also in Valga, Hiiu and Võru counties. The difference is the greatest in Tallinn and Harju county, where the share of those with limitations is 10 percentage points lower than the share of those with a prolonged health disorder. The inhabitants of the latter counties have thus much better options of managing their chronic illnesses in a way that they do not become a disturbance in a daily life.

Health and income

Most crucially, health is related to income. In 2004, 20% of people living below the at-risk-of-poverty threshold rated their health to be either bad or very bad. Of those not in relative poverty, 14% gave the same assessment. Situation is the same regardless of the health measure used. Nearly half of people in relative poverty have a chronic medical disorder, whereas the same measure for those above the at-risk-of-poverty threshold is 39%. The difference is also great in the case of health-induced limitations in daily life. While 32% of those not in poverty experienced limitations in their daily activities, which were brought about by health problems, the figure was 41% in the case of people living in relative poverty.

A more detailed picture is revealed by the comparison of health outcomes by income quintiles. The thin line on Diagram 20 on page 25 represents the proportion of those rating their health bad in every income quintile. While the general trend is evidently that of decline as the income grows, it is in fact the second quintile and not the first that exhibits the worst health outcomes. This is clearly a result of the majority of retired persons belonging to this group. The thick line presents the same information for the non-retired population. The health assessments are, in general, more favourable in every quintile than in the total population, with the gap between two groups narrowing as the income increases. The share of those with bad or very bad health in non-retired population declines monotonously as the equalised income of a household rises. 12% of people receiving the lowest income suffer from bad health. The same figure for those from the wealthiest fifth of the households is 3%. Thus, the poorer the household one lives in, the worse his/her health is likely to be. The near linear decline that was observed is slightly unusual, however. While positive relationship between income and health is a common finding at lower levels of income, the benefit of additional income at higher levels is usually not as great and it improves health only marginally.

Health and living conditions

People with different health status vary by their living conditions. In general, persons who rate their health to be better are also more likely to live in more favourable conditions. Those who consider their health to be either bad or very bad are much more likely to live in buildings dating before 1940 — 26% as opposed to 16% in the case of those who consider their health to be either good or very good. That older buildings are less likely to be equipped with essential amenities, is evident from the fact that those suffering from ill health are much more likely to live in dwellings, which lack running and hot water and canalisation. To avoid a compositional effect that can arise from the fact that elderly people tend to have worse self-rated health and are more likely to live in the rural areas, the population is further broken down by labour status. The picture that emerges is similar to the one observed on the level of total population — even when the pensioners and the rest of the population are considered separately, those with worse health are still more likely to live in less favourable conditions (Diagram 21 on page 26). Thus for example, only 7% of non-retired population rating their health to be good lives in dwellings, which have no running water, whereas 20% of those with bad or very bad health live without a water system. Also, people suffering from ill health are substantially more likely to live in too dark and too damp conditions than people in good health.

The explanations of the relation between income and health of an individual are manifold. As shown above, people who have lower income are more likely to live in environment that is inductive of health problems. The examples include crowded living quarters, lack of running and of hot water, too damp or too dark rooms, etc. Those with low income are more likely to take up self-destructive behaviour, such as smoking. People on low income are also less likely to be able to afford to always eat healthy food and to engage in activities that facilitate health. Additionally, persons in poverty will often have less access to health care either due to having no valid health insurance or due to being unable to cover the costs involved. Although the reverse causation is also possible — people with poor health are unable or perhaps unwilling to find well-paying employment and are thus forced to poverty — it is unlikely to explain the whole of the relationship observed.

Access to health care

One reason for ill health is certainly insufficient access to health care. If people are unable to seek adequate medical attention when the health problems first appear, the resulting health impairments may be considerably worse than they would have otherwise been. Thus, the next section will look at the access (and the lack of thereof) to different types of health care that Estonian population had in 2004.

21% of the adult population reported as having in the past 12 months preceding the interview been in a situation where they needed a consultation or a treatment from a general practitioner, a specialised doctor or a dentist, but did not receive it. Access to health care differed depending on the household income and place of residence. 19% of people, whose income was above the at-risk-of-poverty threshold, reported access problems, whereas the same figure was ten percentage points higher (29%) for those living below the at-risk-of-poverty threshold. By region, the access problems were the greatest in North-Western Estonia, where 33% of adult population reported access problems. It was followed by Southern Estonia (22%), Central Estonia (20%), Northern Estonia (18%) and Western Estonia (18%).

Access to general practitioners

The access to a general practitioner is possibly the most crucial aspect of availability of health care. As general practitioners are the first instance where most people suffering from health problems turn to, inability to access this type of care will also rule out the possibility to consult more specialised medical experts, a type of health care to be discussed below.

In 2004, the share of Estonian population older than 15 years who could not consult a general practitioner when in need was 7%. Estonians have slightly few access problems than non-Estonians, with the share of those not getting medical attention being 6% and 9%, respectively. The regional differences are also not remarkable, as the share of those with access problems ranges from 5% in Western Estonia to 7% in North-Eastern Estonia (Diagram 22 on page 27). The availability of most elementary medical care is, however, dependent on one's labour status. While the employed, retired persons and other inactive enjoy similarly high access rate, the unemployed are clearly seriously deprived when wishing to consult a general practitioner. 23% of people describing themselves as unemployed reported being unable to get medical treatment when in need.

Access to specialised doctor

Access to a general practitioner is, however, only the first obstacle in getting adequate medical treatment, as several medical problems require more specialised attention. This is corroborated by the fact that in 2004 8% of Estonia's adult population had problems with accessing a specialised medical expert. For the large part, the differences between the socio-economic groups are the same but more pronounced. By ethnic nationality, Estonians find it easier to consult a specialised practitioner, with 7% reporting access problems as opposed to 11% in the case of non-Estonians. Geographically, the access is the best in Northern Estonia and worst in North-Eastern Estonia. Again, being unemployed considerably reduces the possibility of accessing a specialised practitioner, with 19% of people in this group not getting a specialised treatment when needing it. 10% of retired people report access problems and the measure is about 7% in the case of the employed and other inactive persons.

The access to health care is, of course, also largely dependent on the financial resources that a household can command. In 2004, 11% of people living below at-risk-of-poverty threshold had in the past year experienced a situation where they needed to consult a general practitioner, but could not do so. The respective figure among those not in poverty was 6%. In the case of specialised practitioners, 14% of those below and 7% of those above at-risk-of-poverty threshold faced access problems. Considering the worse health of those in poverty, the difference in the share of people unable to consult a doctor out of those in need of medical attention, is in all likelihood greater still. The situation is similar if the income quintiles are considered instead. Thus, the share of those who could not consult a general practitioner when in need is 12% in the first and 5% in the fifth quintile.

Reasons of access problems

The reasons for not getting medical attention vary. In the case of general practitioners the most common reasons for not getting access are financial, with 31% of those with access problems reporting being unable to afford the treatment or not being covered by

health insurance. Second most important reason was the length of the waiting list, with 18% citing this as their main reason. Other explanations include not knowing a good doctor (8%), lack of time and hope that the medical problem would go away by itself and not having suitable means of transportation (altogether 19%). The remaining 18% quoted other reasons, such as hostility of doctors and being afraid of the treatment. Financial reasons are more common among non-Estonians than Estonians — 37% as against 27% in the case of Estonians. Being unable to afford the visit to a general practitioner or not being covered by health insurance are by far the main reason why the unemployed people are unable to consult a general practitioner when in need, with 81% of those with access problems citing these reasons.

The reasons for not being able to consult a specialised practitioner are somewhat different (Diagram 23 on page 28). Financial motivation is much more common than in the case of accessing the general practitioner, with 39% citing financial reasons. The length of waiting list is also more dominant — 27% of people who needed a specialised treatment but did not get it were held back by overly long waiting lists. Not knowing a good doctor and transportation problems are cited as well, although much less frequently. The differences by labour status are almost as large as in the case of access to general practitioner. Financial reasons are almost the sole explanation behind the unemployed not getting needed specialised medical attention, with nearly 90% citing lack of health insurance or being unable to afford the medical treatment. Other groups are spread much more evenly among the reasons for not being able to access specialised practitioner.

Reasons for being unable to consult a medical practitioner vary greatly depending on equalised income per household member. Those below the at-risk-of-poverty threshold experience access problems to a general practitioner mainly due to financial reasons — 59% cited either the lack of financial resources or of a valid health insurance as their main motivation. However, only 18% of those not at-risk-of-poverty threshold and reporting an unmet need for a medical consultation could not get it because they were unable to afford it. Instead, for this group the main reasons fall to the varied category of other reasons, including lack of time and not knowing a good doctor. In the case of specialised practitioners the main reason for not having access among those below at-risk-of-poverty threshold is also financial motivation (58%). Long waiting lists, while not so crucial for those at-risk-of-poverty threshold, are more common reason among those not at-risk-of-poverty threshold (14% and 32%, respectively).

Access to dental care

In 2004, 15% of the Estonian population aged 16 or older had in a past year experienced an occasion where they needed a dental treatment but did not get it. Of population subgroups, non-Estonians have a much higher probability of facing difficulties with access to dental care — 13% of Estonians report an unattended dental problem as opposed to 21% of non-Estonians. By labour status, the unemployed are in the least favourable situation, as nearly one third of people belonging to this group did not have an access to a dentist when in need. Differences among other groups are much less pronounced, with 15% of pensioners not receiving dental treatment as opposed to 14% and 13% among the employed and the other inactive, respectively. The regional differences are also considerable — the access to dental care is clearly the worst in North-Eastern Estonia, where in 2004 27% of the populations had within the year preceding the interview experienced problems with access to a dentist. The inhabitants of Western and Northern Estonia were in the most favourable situation, with respectively 11% and 12% of population not getting dental attention when needing it. The remaining regions — Central and Southern Estonia — occupy a middle position, with respective figure on both occasions being 16%.

The differences among income groups are also significant in the case of access to dental care. 22% of people at-risk-of-poverty threshold and 14% of those not at-risk-of-poverty threshold had an unmet need for dental treatment in the past year preceding the interview. The difference between the first and fifth quintile is greater still, with 23% of those in the lowest and 9% in the highest quintile experiencing access problems.

The reasons for not receiving dental treatment are much less varied than in the case of access to two other types of medical practitioners. The main reason for not getting dental attention was not being able to afford it or not having valid health insurance, with 81% of the people facing access problems quoting this as their main motivation. Financial problems are more common among non-Estonians than Estonians — 87% as opposed to 76%. By labour status not being able to afford dental treatment was more often cited

among the unemployed who had problems with access, of whom 94% referred to financial reasons. Lack of financial means is more widespread in Northern and Western Estonia and least often reported although still by far the most widespread reason in Southern Estonia. In fact, with the exception of North-Eastern Estonia the share of the total population who did not receive dental treatment due to being unable to afford it is around 11–12% in all regions. In Southern and Central Estonia, other reasons, such as lack of time and means of transport contribute to the share of those with access problems.

The differences among income groups in the reasons for unmet medical care are much less pronounced in the case of dental treatment than they are in the case of general and specialised practitioners. Financial reasons are the sole main motivation for both those above and those below the at-risk-of-poverty threshold (79% and 86%, respectively), showing that the dental care is often not affordable even to those who are not in relative poverty.

Crime and security

This section will present some statistics on the experiences with crime and sense of security of the Estonian population in 2004. The respondents were asked to report on whether they had fallen a victim to violent crimes (including any form of violence, threats and mugging) and property crimes (burglary from a dwelling or car, car theft). Table A on page 30 presents the share of people aged 16 or older who have experienced a violent crime and share of those who have fallen victim to a property crime. It is important to emphasise in this juncture that the results presented here do not refer to the number of crimes but to the number of people who have experienced an act of violence or been subject to a theft.

Victimisation

In 2004, 6% of adult population reported that they had personally in the past year fallen victim to a violent crime and 8% to a property crime. North-Eastern Estonia is, as far as acts of violence are concerned, the most dangerous region in Estonia, with 8% of people aged 16 or older having suffered from a violent crime. The same figure is as low as 3% in Western Estonia. The remaining regions fall between these opposites. The picture is quite different when property crimes are considered. The rate is lowest in Central Estonia, where 5% of population had been subject to some form of theft, as opposed to nearly 10% in Northern Estonia. Turning now to labour status, the unemployed are most likely to fall a victim to a violent crime, with 11% of this group reporting an act of violence (Diagram 24 on page 31). However, it is the employed who are most often subject to property crimes, as one tenth of them reported having experienced some form of theft. Retired people are the least likely to experience both type of crimes. With regard to income, those above the at-risk-of-poverty threshold are slightly more likely to experience property crimes than those below it, whereas those below the at-risk-of-poverty threshold fall more often a victim to violence or threats. The differences are not considerable, however.

Sense of security

This section will examine the extent to which people are afraid of falling a victim to an act of violence or threats in different settings. In 2004, 9% of adult population reported being afraid and 33% somewhat afraid of violence and threats on the streets. Public places and one's home were deemed more safe, with respective figures being 6% and 29% for public settings and 2% and 11% for one's home. Thus, taken together 43% of the population report being either afraid or somewhat afraid of violence and threats on the streets or in the public settings and 13% report being afraid of violence at home. It must be noted that violence at home cannot be equated with domestic violence, however it is likely to form a substantial part of violence that people are afraid of.

The differences that emerge from the comparison between different groups of population are considerable. In general, men are less afraid of violence both in and outside of home than women — 53% of women reported being afraid or somewhat afraid of an act of violence on streets and in public settings, whereas only 31% of men said the same. In terms of labour status, the groups that are more likely to fall victim to a violent crime are, in fact, the ones least afraid of such acts. Thus, 36% of the unemployed reported being afraid in public settings, whereas the same figure was 46% for retired persons, which is the group least likely to have experiences with violent crime. Those in retirement are also a group most afraid of violence at their own home — 19% of the group. The unemployed are, however, no longer the least fearful, ranking second with 14% reporting some feelings of fear at home. Turning finally to regional differences, the fear of violence outside of one's home is greatest in Northern Estonia and lowest in Western and Central Estonia (Diagram 25 on page 32). However, when violence and threats at home are considered, Southern and North-Eastern Estonia rank the highest with 16% of population being afraid, as opposed to 7% in Western Estonia, which is the region ranking the lowest. There are no differences between those above and those below the at-risk-of-poverty threshold in fear of falling a victim to violence or threats on the streets or in public places. However, those at-risk-of-poverty are more afraid of attacks and threats at their own home than those not at-risk-of-poverty (17% and 12%, respectively).

Precautions

A way to deal with a potential threat of crime is to take various precautions. This section distinguishes three groups of such measures — being careful (not going out alone, avoiding dangerous places, etc.), carrying some sort of device for self-protection (such as a gun, a knife or a gas sprayer) or having a dog for protection or using security services (by installing a safety lock or an alarm system). In general, most of the Estonian population (70%) reported consciously being cautious in order to avoid falling a victim to a crime.

Two other types of precautions were considerably less common, with 29% of population using security services and 17% carrying some weapon for self-defence or having a dog for protection.

Subgroups of population do differ by the type of measures they are likely to employ. For example, non-Estonians are more likely than Estonians to be cautious, with 75% of non-Estonians and 68% of Estonians saying they are being careful, and to use security services (36% vs. 26%). Looking at the labour status, it is again the groups that are most likely to fall victim to a violent crime that take the least precautions. Only 58% of the unemployed reported being careful and 23% used security services. The retired persons, however, while even less likely to use security services (20%), were the most careful group overall, with 77% either avoiding dangerous places or taking other similar measures. Geographically, it is the inhabitants of Northern and North-Eastern Estonia that are the most cautious, with 78% and 77% reporting being careful, respectively. These are also the regions where the use of security services is the most common, although the practice is much more widespread in Northern Estonia this time, as 52% of people have security locks or alarm systems as opposed to 22% in North-Eastern Estonia. People in Western Estonia are the least likely to use any security measures, as only 46% of population in this area reports being careful and 10% uses security services.

Childcare and children's attendance at hobby groups

On January 1, 2004, there were 1.35 million people living in Estonia. 16% of the population or 216,000 were 14-year-old or younger children. 7% of the population were pre-school-aged children (0–7 years old). So there were about 100,000 pre-school-aged children in Estonia in 2004.

In 2004, in more than half of Estonian households all adult members were working. When the household included at least one child, all adult members were working in more than three quarters of the households with children. In every tenth of household with children at least one but not all adult members were employed.

The employment of parents brings about the usage of childcare. The childcare is especially important with the pre-school-aged children. According to the information of the Ministry of Education and Research, there were more than 600 kindergartens with almost 50,000 places for children in Estonia in 2004. The share of children attending pre-school institutions has risen from year to year and already 85% of 3–6-year-old children were attending pre-school institutions in 2004.

Gratis and paid childcare

There are different alternatives for the usage of childcare. In addition to kindergartens, it is possible to use professional childminders, day-centres or help of relatives, grandparents, neighbours or other friends. So, in general there are two different possibilities in using the childcare: gratis and paid children's nursing.

Two thirds of the households (69%) with pre-school-aged children use the help of relatives, grandparents, neighbours or other friends in childcare. This does not depend on the place of residence of the household.

More than half of the households (57%) with pre-school-aged children use the paid childcare (kindergarten, professional childminder, paid day-centres). The parents use more paid children's nursing in urban areas. Also, the households with higher income are more likely to use the paid childcare: the paid childcare is used by 46% of the households belonging to the quintile of the lowest income and by 63% of the households with the highest income (the highest quintile).

More than one fourth of the parents (27%) use the gratis childcare (help of relatives, grandparents, neighbours or other friends). This is more frequent in urban areas.

Attendance at hobby groups

In addition to the normal living conditions, education and support of the parents, the attendance at a hobby group has an important role in child's development. According to the information of the Ministry of Education and Research, there were more than 200 hobby education schools in Estonia in 2003, which offered a supplementary opportunity to acquire education and develop the personality.

According to the Social Survey 2004, in more than half of the households with children (53%) at least one child attended a hobby group. All children attended a hobby group in 39% of households with children and in 48% none of the children attended hobby group (Diagram 26 on page 33).

Children living in urban areas have an advantage in attending hobby groups: better public transport and wide variety of hobby groups. Due to this reason there are more households with children where at least one child (55%) or even all children of the household attended a hobby group in urban areas. All children of the household attended hobby groups in one third of the households with children in rural areas.

When at least one of the parents has a tertiary level of education, the children are more likely to attend a hobby group. Thus 61% of the households with the head of the household having tertiary education had children attending hobby groups. When the head of the household did not have tertiary education, only 39% of the households had at least one child attending a hobby group.

The number of children in the household does not affect children's attendance at hobby groups. Thus more than two thirds of the households with at least three children had at least one child attending a hobby group. Less than half of the households with one child had a child attending a hobby group. It may be affected by the younger age of the children in the households with one child. Also, only 35% of inactive households had at least one child attending a hobby group.

Attendance at hobby groups and household income

The child's attendance at hobby group is closely connected with income. 45% of the households belonging to the lower income quintile had at least one child attending a hobby group. The share of such households in higher income quintile was 62%. Also, there were more households (55%) with at least one child attending a hobby group where the household's income was above the at-risk-of-poverty threshold. 56% of the households with the income below this threshold had no children attending a hobby group.

In general, 45% of children aged 14 and less attended a hobby group. Most of them (57%) spent up to two hours a week at a hobby group. One fourth of up to 14-year-old children attending a hobby group spent two to four hours a week at a hobby group. Almost one fifth (18%) of children at this age attended a hobby group more than four hours a week (Diagram 27 on page 34).

Younger school-aged children (7–11 years old) were more likely to attend a hobby group. 67% of children at this age attended hobby groups and 38% of younger school-aged children attended hobby groups up to two hours a week and the same amount of children attended hobby groups two to four hours a week. Almost one fourth of younger school-aged children attending a hobby group did so for more than four hours a week.

61% of older school-aged children (11–14 years old) attended hobby groups. This share is less than it is among younger school-aged children. 37% of older school-aged children attended hobby groups up to two hours a week and one third two to four hours a week. Only slightly more children of older school age attended hobby groups more than four hours a week.

Tabel 1. Aasta ekvivalentnetosissetulek kvintiili ja detsiili järgi, 2003

Table 1. Equalised yearly disposable income by quintiles and deciles, 2003

	Osatähtsus leibkonnaliikmete summaarses sissetulekus, % <i>Proportion of total income of household members, %</i>	Keskmine sissetulek, krooni <i>Mean income, kroons</i>	Suhteline viga, % <i>Relative error, %</i>	Mediaansissetulek, krooni <i>Median income, kroons</i>	Kvintiili/detsiili katkestus, krooni <i>Quintile/decile top cut-off point, kroons</i>	
Madalaim kvintiiil	5.1	13 084	3.31	14 775	22 452	<i>The lowest quintile</i>
Teine kvintiiil	10.7	27 544	0.44	27 316	33 103	<i>The second quintile</i>
Kolmas kvintiiil	15.1	38 942	0.37	38 839	45 854	<i>The third quintile</i>
Neljas kvintiiil	21.9	56 384	0.52	55 777	69 099	<i>The fourth quintile</i>
Kõrgeim kvintiiil	47.3	121 905	3.06	96 723	913 300	<i>The highest quintile</i>
Madalaim detsiil	1.4	7 005	10.23	9 146	14 755	<i>The lowest decile</i>
Teine detsiil	3.7	19 155	0.62	19 411	22 452	<i>The second decile</i>
Kolmas detsiil	4.8	24 870	0.31	24 778	27 316	<i>The third decile</i>
Neljas detsiil	5.9	30 214	0.30	30 202	33 103	<i>The fourth decile</i>
Viies detsiil	6.9	35 825	0.26	35 865	38 839	<i>The fifth decile</i>
Kuues detsiil	8.2	42 057	0.28	41 810	45 854	<i>The sixth decile</i>
Seitsmes detsiil	9.8	50 617	0.35	50 301	55 777	<i>The seventh decile</i>
Kaheksas detsiil	12.1	62 146	0.39	61 755	69 099	<i>The eighth decile</i>
Üheksas detsiil	15.8	81 337	0.61	81 344	96 723	<i>The ninth decile</i>
Kõrgeim detsiil	31.5	162 426	4.00	129 527	913 300	<i>The highest decile</i>

Tabel 2. Elanikkond kvintilidesse kuulumise järgi, 2003

Table 2. Population by quintiles, 2003

(osatähtsus, % — proportion, %)

	Osatähtsus <i>Proportion</i>	I kvintil <i>I quintile</i>	II kvintil <i>II quintile</i>	III kvintil <i>III quintile</i>
Sugu				
mees	47.1	20.2	17.7	19.7
naine	52.9	19.9	22.0	20.2
kokku	100.0
Vanus				
0–15	17.3	23.0	17.1	20.5
16–24	13.8	22.4	15.6	17.6
25–34	13.9	18.1	12.3	17.6
35–44	13.8	19.5	16.4	20.0
45–54	14.0	22.8	15.6	19.1
55–64	11.1	17.7	20.0	18.2
65 ja vanemad	16.1	15.7	40.5	25.8
kokku	100.0
Piirkond				
Põhja-Eesti	38.7	14.6	14.2	17.5
Kesk-Eesti	10.5	20.0	21.6	19.8
Kirde-Eesti	12.9	25.6	28.0	24.1
Lääne-Eesti	12.1	19.4	24.6	21.0
Lõuna-Eesti	25.8	25.5	21.9	21.2
kokku	100.0
Rahvus				
eestlane	68.1	19.1	18.9	19.2
mitte-eestlane	31.9	21.9	22.2	21.8
kokku	100.0
Leibkonnatüüp, kuhu isik kuulub				
üksik alla 65-aastane	6.9	32.1	17.2	12.3
üksik vähemalt 65-aastane	6.2	20.1	65.3	(8.9)
paar, kellest vähemalt üks alla 65-aastane	7.9	13.2	17.7	16.8
üle 65-aastane paar	5.9	6.5	30.7	44.8
ühe või enama lapsega üksikvanem	6.6	39.5	23.7	21.9
ühe lapsega paar	10.9	17.5	10.8	16.3
kahe lapsega paar	10.3	16.4	13.5	20.1
vähemalt kolme lapsega paar	4.8	23.1	22.8	19.2
ala- ja täisealiste lastega paar	6.9	18.4	21.9	22.4
muu	33.6	19.4	14.4	20.4
kokku	100.0
Leibkonna hinnang toimetulekule				
on raskusi	46.9	27.6	26.9	23.2
ei ole raskusi	52.9	13.7	14.4	17.5
kokku	100.0

IV kvintil <i>IV quintile</i>	V kvintil <i>V quintile</i>	Kokku <i>Total</i>	
20.7	21.7	100.0	<i>Gender</i>
19.4	18.5	100.0	<i>male</i>
..	<i>female</i>
			<i>total</i>
			<i>Age</i>
20.2	19.2	100.0	<i>0–15</i>
23.1	21.3	100.0	<i>16–24</i>
23.4	28.6	100.0	<i>25–34</i>
21.6	22.5	100.0	<i>35–44</i>
19.9	22.6	100.0	<i>45–54</i>
23.1	21.0	100.0	<i>55–64</i>
10.8	7.2	100.0	<i>65 and older</i>
..	<i>total</i>
			<i>Region</i>
23.9	29.8	100.0	<i>Northern Estonia</i>
22.4	16.2	100.0	<i>Central Estonia</i>
15.3	7.0	100.0	<i>North-Eastern Estonia</i>
18.2	16.8	100.0	<i>Western Estonia</i>
16.4	15.0	100.0	<i>Southern Estonia</i>
..	<i>total</i>
			<i>Ethnic nationality</i>
19.9	22.9	100.0	<i>Estonian</i>
20.3	13.8	100.0	<i>non-Estonian</i>
..	<i>total</i>
			<i>Household type to which the person belongs to</i>
16.1	22.3	100.0	<i>single person aged under 65</i>
...	...	100.0	<i>single person aged over 65</i>
20.7	31.6	100.0	<i>couple in which at least one partner is aged under 65</i>
11.3	6.7	100.0	<i>couple aged over 65</i>
9.1	(5.8)	100.0	<i>single parent with child(ren)</i>
22.6	32.8	100.0	<i>couple with one child</i>
24.6	25.4	100.0	<i>couple with two children</i>
20.0	14.9	100.0	<i>couple with at least three children</i>
22.5	14.8	100.0	<i>couple with minor and adult children</i>
24.7	21.1	100.0	<i>other</i>
..	<i>total</i>
			<i>Household's ability to make ends meet</i>
15.4	6.9	100.0	<i>with difficulties</i>
23.8	30.6	100.0	<i>without difficulties</i>
..	<i>total</i>

Tabel 3. Keskmise aasta ekvivalentnetosissetulek leibkonnapea soo järgi, 2003
Table 3. Mean equalised yearly disposable income by gender of head of the household, 2003
(krooni — kroons)

	Osatähtsus, % <i>Proportion, %</i>	Keskmise aasta netosissetulek		
		kokku	mees	naine
		<i>Mean disposable income</i> <i>total</i>	<i>male</i>	<i>female</i>
KOKKU	100.0	49 820	59 028	41 306
Asula tüüp				
linn	71.1	52 598	64 137	42 796
maa	28.9	42 996	48 199	37 075
Maakond				
Harju	37.9	63 636	78 978	48 919
Hiiu	0.8	39 666	42 756	36 692
Ida-Viru	13.8	34 877	39 774	31 028
Jõgeva	2.5	34 720	42 975	26 967
Järva	2.8	46 934	51 488	42 090
Lääne	2.1	39 937	44 444	36 989
Lääne-Viru	4.6	44 528	51 500	35 694
Põlva	2.3	39 297	44 919	35 007
Pärnu	6.5	51 239	57 176	45 324
Rapla	2.5	42 058	47 984	35 490
Saare	2.5	40 731	41 026	40 430
Tartu	12	45 858	49 849	42 392
Valga	2.4	35 252	39 769	31 143
Viljandi	4.1	38 117	42 694	33 890
Võru	3.2	40 271	43 635	37 468
Leibkonnapea vanus				
16–24	7.1	55 511	67 634	40 169
25–34	18.2	68 769	80 841	50 756
35–44	18.3	52 953	60 722	44 563
45–54	17.9	48 674	52 315	45 267
55–64	14.8	50 560	50 516	50 600
65-aastane või vanem	23.7	31 611	37 923	28 403
Piirkond				
Põhja-Eesti	37.9	63 636	78 978	48 919
Kesk-Eesti	9.9	44 587	50 639	37 528
Kirde-Eesti	13.8	34 877	39 774	31 028
Lääne-Eesti	11.9	46 280	50 802	42 078
Lõuna-Eesti	26.5	41 386	45 959	37 395
Leibkonnapea haridustase				
esimene või madalam tase	20.7	29 794	34 625	26 034
teine tase	50.9	46 672	52 248	40 174
kolmas tase	28.4	70 073	94 201	53 461
Leibkonna etniline koosseis				
eesti	65.1	52 949	62 688	43 701
sega	9.8	48 225	52 286	43 615
mitte-eesti	25.1	42 315	51 735	34 822
Leibkonnapea peamine hõiveseisund				
sissetuleku viiteperioodil				
hõivatud	64.5	63 606	71 028	54 656
vanaduspensionär	27.3	27 230	29 365	26 058
muu	8.2	16 671	15 326	17 492
Leibkonnatüüp				
üksik alla 65-aastane	16.7	53 853	61 962	46 425
üksik vähemalt 65-aastane	14.8	28 844	32 647	27 923
paar, kellest vähemalt üks alla 65-aastane	9.5	69 169	78 823	52 658
üle 65-aastane paar	7.1	42 338	42 286	42 437
ühe või enama lapsega üksikvanem	6.1	32 624	(30 759)	32 764
ühe lapsega paar	8.7	69 756	77 017	56 939
kahe lapsega paar	6.2	53 726	56 977	46 646
vähemalt kolme lapsega paar	2.2	44 560	47 311	38 239
ala- ja täisealiste lastega paar	3.6	49 219	49 259	49 143
muu	25.1	51 234	56 921	45 639
Leibkonna töö intensiivsus				
tööealiste liikmeteta leibkond	20.4	31 046	35 545	28 927
minimaalne	13.6	18 516	18 301	18 667
mõningane	27.3	48 310	54 648	40 714
maksimaalne	37.4	71 502	80 214	61 190
madal, kuid mitte minimaalne	16.3	38 923	43 835	33 935
kõrge, kuid mitte maksimaalne	11.0	62 209	67 955	53 362
Leibkonna hinnang toimetulekule				
on raskusi	46.9	36 951	45 470	30 618
ei ole raskusi	52.9	61 207	68 790	52 708

Mediaan			
kokku	mees	naine	
<i>Median</i>			
<i>total</i>	<i>male</i>	<i>female</i>	
35 419	43 225	29 244	TOTAL
			Type of the settlement
36 889	45 854	30 476	urban
31 607	37 247	27 222	rural
			County
44 935	56 325	36 120	Harju
32 104	39 940	27 000	Hiiu
28 146	34 533	24 435	Ida-Viru
26 350	33 515	23 598	Jõgeva
39 900	45 768	35 193	Järva
29 219	35 916	27 615	Lääne
37 882	46 145	26 846	Lääne-Viru
30 520	36 600	28 392	Põlva
34 099	41 246	28 680	Pärnu
34 453	34 611	31 000	Rapla
34 229	34 229	34 657	Saare
31 855	35 192	28 980	Tartu
28 291	35 802	25 000	Valga
32 219	36 546	29 078	Viljandi
31 879	39 125	28 067	Võru
			Age of head of the household
38 839	48 200	24 024	16–24
48 813	55 471	40 220	25–34
41 478	48 473	33 532	35–44
38 425	42 944	35 507	45–54
36 577	39 075	35 422	55–64
26 868	32 727	25 680	65 and older
			Region
44 935	56 325	36 120	Northern Estonia
36 453	43 578	29 077	Central Estonia
28 146	34 533	24 435	North-Eastern Estonia
32 370	37 620	28 770	Western Estonia
30 976	35 860	28 176	Southern Estonia
			Level of education of head of the household
25 700	31 067	24 248	below upper secondary education
36 345	42 718	29 812	upper secondary education
51 032	64 000	41 328	tertiary education
			Ethnic composition of household
36 700	44 472	30 964	Estonian
39 443	44 986	35 231	mixed
30 327	38 764	26 012	non-Estonian
			Main labour status of head of the household during the income reference period
47 993	53 952	41 328	employed
25 700	29 300	24 900	retired
11 707	10 533	11 965	other
			Household type
35 419	35 600	32 908	single person aged under 65
25 300	27 600	25 100	single person aged over 65
49 235	54 947	39 093	couple in which at least one partner is aged under 65
35 192	35 860	34 099	couple aged over 65
28 187	(28 600)	28 187	single parent with child(ren)
49 149	56 806	39 000	couple with one child
45 426	48 844	40 551	couple with two children
36 005	37 482	28 394	couple with at least three children
38 764	40 136	33 403	couple with minor and adult children
41 500	49 091	35 422	other
			Work intensity of household
26 890	32 727	25 716	household without working age members
17 733	17 733	17 652	minimal
36 585	42 551	31 647	partial
53 100	59 169	46 800	maximal
30 467	35 972	24 936	low, but not minimal
48 102	52 402	43 087	high, but not maximal
			Household's ability to make ends meet
27 985	34 123	25 700	with difficulties
46 800	54 450	39 634	without difficulties

Tabel 4. Keskmine aasta ekvivalentnetosissetulek leibkonnapea haridustaseme järgi, 2003

Table 4. Mean equalised yearly disposable income by level of education of head of the household, 2003
(krooni — kroons)

	Kokku <i>Total</i>	Esimene või madalam tase <i>Below upper secondary education</i>	Teine tase <i>Upper secondary education</i>	Kolmas tase <i>Tertiary education</i>	
Asula tüüp					<i>Type of the settlement</i>
linn	52 598	30 320	47 709	71 833	<i>urban</i>
maa	42 996	29 038	44 243	62 208	<i>rural</i>
Leibkonnapea vanus					<i>Age of head of the household</i>
16–24	55 511	29 283	54 655	(84 087)	<i>16–24</i>
25–34	68 769	36 371	54 557	108 990	<i>25–34</i>
35–44	52 953	27 601	48 820	65 581	<i>35–44</i>
45–54	48 674	31 742	45 224	59 428	<i>45–54</i>
55–64	50 560	33 800	43 883	70 286	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	31 611	27 504	31 895	40 744	<i>65 and older</i>
Piirkond					<i>Region</i>
Põhja-Eesti	63 636	33 197	54 551	85 469	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	44 587	32 059	44 227	61 336	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	34 877	27 503	37 106	38 670	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	46 280	32 944	50 898	54 113	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	41 386	25 585	40 371	57 742	<i>Southern Estonia</i>
Leibkonna etniline koosseis					<i>Ethnic composition of household</i>
eesti	52 949	30 708	47 900	79 115	<i>Estonian</i>
sega	48 225	33 803	47 371	58 461	<i>mixed</i>
mitte-eesti	42 315	26 143	43 042	52 660	<i>non-Estonian</i>
Leibkonnapea peamine hõiveseisund sissetuleku viiteperioodil					<i>Main labour status of head of the household during the income reference period</i>
hõivatud	63 606	42 987	55 719	82 042	<i>employed</i>
vanaduspensionär	27 230	26 348	26 868	30 342	<i>retired</i>
muu	16 671	9 958	16 579	22 968	<i>other</i>
Leibkonnatüüp					<i>Household type</i>
üksik alla 65-aastane	53 853	25 027	42 915	85 515	<i>single person aged under 65</i>
üksik vähemalt 65-aastane	28 844	25 124	30 011	35 456	<i>single person aged over 65</i>
paar, kellest vähemalt üks alla 65-aastane	69 169	37 653	54 936	105 494	<i>couple in which at least one partner is aged under 65</i>
üle 65-aastane paar	42 338	34 111	38 218	64 353	<i>couple aged over 65</i>
ühe või enama lapsega	32 624	(22 787)	31 173	41 296	<i>single parent with child(ren)</i>
üksikvanem					
ühe lapsega paar	69 756	(27 601)	62 685	91 561	<i>couple with one child</i>
vähemalt kahe lapsega paar	51 302	(26 143)	46 989	65 734	<i>couple with at least two children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	49 219	(26 281)	49 935	55 542	<i>couple with minor and adult children</i>
muu	51 234	25 027	50 465	61 475	<i>other</i>
Leibkonna töö intensiivsus tööealiste liikmeteta leibkond					<i>Work intensity of household household without working age members</i>
minimaalne	18 516	18 505	17 394	21 998	<i>minimal</i>
mõningane	48 310	34 544	45 195	61 699	<i>partial</i>
maksimaalne	71 502	52 890	60 765	90 968	<i>maximal</i>
madal, kuid mitte minimaalne	38 923	30 059	38 169	45 037	<i>low, but not minimal</i>
kõrge, kuid mitte maksimaalne	62 209	40 874	56 373	83 218	<i>high but not maximal</i>
Leibkonna hinnang toimetulekule					<i>Household's ability to make ends meet</i>
raskustega	36 951	26 793	36 582	50 473	<i>with difficulties</i>
raskusteta	61 207	34 061	56 259	80 699	<i>without difficulties</i>

Tabel 5. Keskmise aasta ekvivalentnetosissetulek piirkonna järgi, 2003

Table 5. Mean equalised yearly disposable income by region, 2003

(krooni — kroons)

	Põhja-Eesti <i>Northern Estonia</i>	Kesk-Eesti <i>Central Estonia</i>	Kirde-Eesti <i>North-Eastern Estonia</i>	Lääne-Eesti <i>Western Estonia</i>	Lõuna-Eesti <i>Southern Estonia</i>	
Asula tüüp						<i>Type of the settlement</i>
linn	64 157	50 889	35 359	47 955	44 521	<i>urban</i>
maa	60 465	39 923	30 882	44 546	36 659	<i>rural</i>
Leibkonnapea vanus						<i>Age of head of the household</i>
16–24	64 975	(38 502)	(43 242)	(73 268)	45 991	<i>16–24</i>
25–34	99 659	48 657	42 205	52 460	50 513	<i>25–34</i>
35–44	65 977	46 415	37 297	50 027	45 683	<i>35–44</i>
45–54	58 177	50 038	35 642	50 269	41 391	<i>45–54</i>
55–64	58 422	50 403	38 593	48 405	43 655	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	36 525	29 437	26 533	32 611	29 260	<i>65 and older</i>
Leibkonna etniline koosseis						<i>Ethnic composition of household</i>
eesti	73 380	45 786	35 384	46 923	41 615	<i>Estonian</i>
sega	54 568	(42 831)	38 294	47 736	40 099	<i>mixed</i>
mitte-eesti	50 597	(27 406)	34 192	(32 190)	40 073	<i>non-Estonian</i>
Leibkonnapea peamine hõiveseisund sissetuleku viiteperioodil						<i>Main labour status of head of the household during the income reference period</i>
hõivatud	77 617	54 527	43 563	60 445	53 839	<i>employed</i>
vanaduspensionär	27 630	26 669	25 979	28 821	26 934	<i>retired</i>
muu	19 273	15 906	(17 298)	(17 831)	14 164	<i>other</i>
Leibkonnatüüp						<i>Household type</i>
üksik alla 65-aastane	74 477	48 648	(40 527)	48 176	39 585	<i>single person aged under 65</i>
üksik 65-aastane ja vanem	33 864	(25 153)	27 608	29 649	26 695	<i>single person aged over 65</i>
paar, kellest vähemalt üks alla 65-aastane	98 306	55 006	(23 748)	51 192	51 121	<i>couple in which at least one partner is aged under 65</i>
üle 65-aastane paar	49 631	(37 534)	45 122	38 862	39 476	<i>couple aged over 65</i>
ühe või enama lapsega üksikvanem	41 853	(30 330)	(37 959)	30 206	32 591	<i>single parent with child(ren)</i>
ühe lapsega paar	91 534	57 514	(25 024)	66 396	54 836	<i>couple with one child</i>
vähemalt kahe lapsega paar	65 952	40 527	(46 810)	43 926	46 256	<i>couple with at least two children</i>
ala- ja täisealiste lastega paar	60 409	(40 784)	(50 192)	45 189	45 880	<i>couple with minor and adult children</i>
muu	56 225	49 432	34 593	57 664	45 200	<i>other</i>
Leibkonna tööintensiivsus						<i>Work intensity of household</i>
tööealiste liikmeteta leibkond	35 186	30 006	26 449	31 958	28 917	<i>household without working age members</i>
minimaalne	17 229	18 543	17 918	20 631	18 983	<i>minimal</i>
mõningane	57 021	47 120	35 384	46 542	42 714	<i>partial</i>
maksimaalne	89 473	57 420	48 661	67 678	58 855	<i>maximal</i>
madal, kuid mitte minimaalne	39 925	46 758	29 477	38 029	40 096	<i>low, but not minimal</i>
kõrge, kuid mitte maksimaalne	78 032	47 723	45 636	57 343	47 667	<i>high, but not maximal</i>
Leibkonna hinnang toimetulekule						<i>Household's ability to make ends meet</i>
on raskusi	47 176	33 579	29 204	31 435	32 287	<i>with difficulties</i>
ei ole raskusi	76 805	50 403	52 825	57 576	47 732	<i>without difficulties</i>

Tabel 6. Aasta ekvivalentnetosissetulek peamise tuluallika järgi, 2003

Table 6. Equalised yearly disposable income by main source of income, 2003

(krooni — kroons)

	Peamine tuluallikas				
	tõine tegevus		muud allikad		
	keskmine	mediaan	keskmine	mediaan	
	<i>Main source of income</i>				
	<i>employment</i>		<i>other sources</i>		
	<i>mean</i>	<i>median</i>	<i>mean</i>	<i>median</i>	
Asula tüüp					<i>Type of the settlement</i>
linn	68 184	51 525	27 259	25 500	<i>urban</i>
maa	57 525	45 216	24 390	24 342	<i>rural</i>
Leibkonnapea sugu					<i>Gender of head of the household</i>
mees	72 343	55 320	27 320	27 600	<i>male</i>
naine	56 381	41 976	25 781	24 600	<i>female</i>
Maakond					<i>County</i>
Harju	80 280	60 000	28 549	26 300	<i>Harju</i>
Hiiumaa	48 415	43 558	27 697	24 440	<i>Hiiumaa</i>
Ida-Viru	44 029	35 231	25 222	23 652	<i>Ida-Viru</i>
Jõgeva	46 354	36 740	22 562	21 780	<i>Jõgeva</i>
Järva	61 724	56 340	27 966	27 105	<i>Järva</i>
Lääne	48 290	36 915	29 616	25 682	<i>Lääne</i>
Lääne-Viru	57 999	48 956	21 261	22 808	<i>Lääne-Viru</i>
Põlva	53 293	42 159	24 014	25 400	<i>Põlva</i>
Pärnu	72 548	51 200	25 507	25 987	<i>Pärnu</i>
Rapla	50 086	39 192	26 501	26 890	<i>Rapla</i>
Saaremaa	51 303	41 346	24 680	26 004	<i>Saaremaa</i>
Tartu	60 366	45 284	26 089	25 111	<i>Tartu</i>
Valga	45 545	41 177	23 959	23 725	<i>Valga</i>
Viljandi	47 961	39 930	25 634	26 995	<i>Viljandi</i>
Võrumaa	54 660	44 752	26 667	25 488	<i>Võrumaa</i>
Leibkonnapea vanus					<i>Age of head of the household</i>
16–24	76 451	54 803	18 452	14 500	<i>16–24</i>
25–34	76 969	55 571	19 562	15 462	<i>25–34</i>
35–44	58 114	44 743	18 293	18 605	<i>35–44</i>
45–54	54 597	42 683	15 014	14 040	<i>45–54</i>
55–64	67 953	55 708	29 230	26 012	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	(86 868)	(65 398)	28 876	26 360	<i>65 and older</i>
Piirkond					<i>Region</i>
Põhja-Eesti	80 280	60 000	28 549	26 300	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	56 855	48 455	24 486	25 100	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	44 029	35 231	25 222	23 652	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	61 922	45 714	26 218	25 716	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	54 624	41 624	25 360	24 996	<i>Southern Estonia</i>
Leibkonnapea haridustase					<i>Level of education of head of the household</i>
esimene või madalam tase	43 609	39 422	25 470	24 432	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	56 744	44 248	25 288	25 200	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	85 279	64 000	30 111	26 400	<i>tertiary education</i>
Leibkonna etniline koosseis					<i>Ethnic composition of household</i>
eesti	70 319	54 092	26 485	25 475	<i>Estonian</i>
sega	54 362	44 291	31 460	30 380	<i>mixed</i>
mitte-eesti	56 758	42 286	24 708	24 164	<i>non-Estonian</i>
Leibkonnapea peamine hõiveseisund sissetuleku viiteperioodil					<i>Main labour status of head of the household during the income reference period</i>
hõivatud	66 465	49 588	36 124	35 608	<i>employed</i>
vanaduspensionär	26 633	25 627	<i>retired</i>
muu	32 015	19 167	13 681	10 968	<i>other</i>

Tabel 7. Leibkonna netosissetulek ja toimetulek, 2004

Table 7. Household disposable income and subsistence, 2004

(protsenti — percentage)

	Tulevad suurte või väga suurte raskustega toime	Tulevad raskustega toime	Tulevad tavaliselt või väga hästi toime	Kokku	
	<i>We cope with great or very great difficulties</i>	<i>We cope with difficulties</i>	<i>We usually cope or cope very well</i>	<i>Total</i>	
Leibkonnapea vanus					<i>Age of head of the household</i>
16–24	(14.0)	26.9	59.1	100.0	16–24
25–34	12.1	25.5	62.5	100.0	25–34
35–44	15.6	28.7	55.7	100.0	35–44
45–54	20.9	30.6	48.5	100.0	45–54
55–64	17.2	28.8	54.0	100.0	55–64
65 ja vanemad	22.1	33.0	44.8	100.0	65 and older
Leibkonnapea sugu					<i>Gender of head of the household</i>
mees	14.6	27.0	58.3	100.0	male
naine	20.3	31.5	48.1	100.0	female
Leibkonnatüüp rahvuse alusel					<i>Ethnic nationality of household</i>
eesti	11.3	25.5	63.2	100.0	Estonian
sega	23.3	32.0	44.7	100.0	mixed
mitte-eesti	31.7	38.5	29.9	100.0	non-Estonian
Leibkonnapea haridustase					<i>Level of education of head of the household</i>
esimene või madalam tase	24.4	34.5	41.2	100.0	below upper secondary education
teine tase	18.6	30.4	51.0	100.0	upper secondary education
kolmas tase	10.9	23.9	65.3	100.0	tertiary education
Leibkonnapea hõiveseisund					<i>Labour status of head of the household</i>
töötav	11.5	27.5	61.0	100.0	working
vanaduspensionär	26.4	34.3	39.3	100.0	retired
muu	36.2	27.6	36.2	100.0	other
Leibkonna tulukvintii					<i>Quintile of the household income</i>
madalaim kvintii	35.4	29.7	34.8	100.0	the lowest quintile
teine kvintii	24.5	39.7	35.8	100.0	the second quintile
kolmas kvintii	15.7	37.1	47.3	100.0	the third quintile
neljas kvintii	9.6	27.7	62.7	100.0	the fourth quintile
kõrgeim kvintii	(2.8)	12.7	84.5	100.0	the highest quintile
Omandisuhe eluruumi					<i>Tenure status of household</i>
omanik ja tasuta kasutaja	16.4	29.2	54.4	100.0	owner or rent free
üürnik	32.0	31.3	36.7	100.0	tenant
Elukoht					<i>Place of residence</i>
linn	19.6	30.7	49.7	100.0	urban
maa	12.7	26.2	61.2	100.0	rural
KOKKU	17.6	29.4	53.0	100.0	TOTAL

Tabel 8. Erilise luksuseta elada võimaldav netokuusissetulek liikme kohta leibkonna hinnangul, 2004

Table 8. Household's assessment of monthly disposable income per household member needed to live without excessive luxury, 2004
(protsenti — percentage)

	Alla 3000 <i>Under 3,000</i>	3000–4499 <i>3,000 –4,499</i>	4500–5999 <i>4,500 –5,999</i>	Üle 6000 <i>Over 6,000</i>	Kokku <i>Total</i>	
Leibkonnapea vanus						<i>Age of head of the household</i>
16–24	15.6	24.6	28.8	31.0	100.0	<i>16–24</i>
25–34	17.7	28.2	26.4	27.7	100.0	<i>25–34</i>
35–44	24.7	28.1	24.8	22.4	100.0	<i>35–44</i>
45–54	12.9	29.2	32.6	25.3	100.0	<i>45–54</i>
55–64	9.6	33.5	32.8	24.1	100.0	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	12.2	50.7	29.0	8.1	100.0	<i>65 and older</i>
Leibkonnapea sugu						<i>Gender of head of the household</i>
mees	15.5	31.6	27.9	25.1	100.0	<i>male</i>
naine	15.5	36.7	29.9	17.9	100.0	<i>female</i>
Leibkonnatüüp rahvuse alusel						<i>Ethnic nationality of the household</i>
eesti	16.4	33.3	28.3	22.0	100.0	<i>Estonian</i>
sega	18.1	34.5	29.8	17.6	100.0	<i>mixed</i>
mitte-eesti	12.1	36.5	30.2	21.2	100.0	<i>non-Estonian</i>
Leibkonnapea haridustase						<i>Level of education of head of the household</i>
esimene või madalam tase	18.5	48.9	25.2	7.4	100.0	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	17.8	34.7	28.1	19.4	100.0	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	9.1	22.8	33.2	35.0	100.0	<i>tertiary education</i>
Leibkonnapea hõiveseisund						<i>Labour status of head of the household</i>
töötav	14.4	26.1	30.5	29.0	100.0	<i>working</i>
vanaduspensionär	13.4	52.4	28.4	5.7	100.0	<i>retired</i>
muu	30.9	37.7	18.3	(13.1)	100.0	<i>other</i>
Leibkonna tulukvintil						<i>Quintile of the household income</i>
madalaim kvintil	29.0	38.8	20.8	11.4	100.0	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	15.2	47.4	32.2	(5.3)	100.0	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	19.0	38.1	29.2	13.7	100.0	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	9.3	31.3	32.1	27.3	100.0	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	5.0	15.6	30.4	48.9	100.0	<i>the highest quintile</i>
Omandisuhe eluruumi						<i>Tenure status of household</i>
omanik ja tasuta kasutaja	15.1	34.2	29.3	21.3	100.0	<i>owner or rent free</i>
üürnik	19.5	34.4	24.1	(21.9)	100.0	<i>tenant</i>
Elukoht						<i>Place of residence</i>
linn	11.9	32.4	31.2	24.5	100.0	<i>urban</i>
maa	24.2	38.8	23.4	13.5	100.0	<i>rural</i>
KOKKU	15.5	34.2	28.9	21.3	100.0	<i>TOTAL</i>

Tabel 9. Vaesusriski määr pärast sirded piirkonna järgi, 2003

Table 9. At-risk-of-poverty rate after transfers by region, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku Total	Mehed Males	Naised Females	
Põhja-Eesti	15.8	14.8	16.6	Northern Estonia
Kesk-Eesti	21.5	20.8	22.1	Central Estonia
Kirde-Eesti	29.7	28.5	30.6	North-Eastern Estonia
Lääne-Eesti	20.8	21.2	20.5	Western Estonia
Lõuna-Eesti	26.9	27.9	26.0	Southern Estonia
Eesti	21.6	21.3	21.9	Estonia

Tabel 10. Vaesusriski määr enne sirded (v.a pensionid) piirkonna järgi, 2003

Table 10. At-risk-of-poverty rate before transfers (excl. pensions) by region, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku Total	Mehed Males	Naised Females	
Põhja-Eesti	18.4	17.2	19.4	Northern Estonia
Kesk-Eesti	30.0	29.3	30.5	Central Estonia
Kirde-Eesti	35.7	34.9	36.2	North-Eastern Estonia
Lääne-Eesti	27.7	28.1	27.4	Western Estonia
Lõuna-Eesti	36.1	36.7	35.5	Southern Estonia
Eesti	27.5	27.1	27.9	Estonia

Tabel 11. Vaesusriski määr enne sirded (k.a pensionid) piirkonna järgi, 2003

Table 11. At-risk-of-poverty rate before transfers (incl. pensions) by region, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku Total	Mehed Males	Naised Females	
Põhja-Eesti	30.6	27.3	33.4	Northern Estonia
Kesk-Eesti	41.5	38.7	44.1	Central Estonia
Kirde-Eesti	54.4	51.4	56.7	North-Eastern Estonia
Lääne-Eesti	46.2	43.2	48.9	Western Estonia
Lõuna-Eesti	51.0	49.3	52.5	Southern Estonia
Eesti	42.0	39.2	44.4	Estonia

Tabel 12. Vaesusriski määr vanuserühma ja soo järgi, 2003

Table 12. At-risk-of-poverty rate by age group and gender, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku Total	Mehed Males	Naised Females	
Kokku	21.6	21.2	21.9	Total
0–15	24.3	24.3	24.2	0–15
16–24	23.2	20.3	26.3	16–24
25–34	19.1	19.6	18.6	25–34
35–44	20.7	20.2	21.2	35–44
45–54	23.8	26.4	21.6	45–54
55–64	19.2	21.9	17.1	55–64
65 ja vanemad	19.9	14.1	22.8	65 and older

Tabel 13. Vaesusriski määr sissetuleku viiteperioodi peamise hõiveseisundi ja soo järgi, 16-aastased ja vanemad, 2003

Table 13. At-risk-of-poverty rate by main labour status during income reference period and by gender, people aged 16 and older, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku <i>Total</i>	Mehed <i>Males</i>	Naised <i>Females</i>	
Töötav	9.4	8.4	10.4	<i>Employed</i>
Mittetöötav	29.6	29.7	29.6	<i>Not employed</i>
töötu	56.8	57.8	54.9	<i>unemployed</i>
pensionär	23.4	21.8	24.2	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	30.9	24.7	34.4	<i>other inactive</i>

Tabel 14. Vaesusriski määr eluruumi omandisuhte ja soo järgi, 2003

Table 14. At-risk-of-poverty rate by tenure status of the dwelling and by gender, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku <i>Total</i>	Mehed <i>Males</i>	Naised <i>Females</i>	
Omanik või tasuta kasutaja	20.5	20.1	20.8	<i>Owner or rent-free</i>
Rentnik	40.1	40.1	40.1	<i>Tenant</i>

Tabel 15. Vaesussüvik vanuse ja soo järgi, 2003

Table 15. Relative median at-risk-of-poverty gap by age and gender, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku <i>Total</i>	Mehed <i>Males</i>	Naised <i>Females</i>	
Kokku	32.2	36.5	29.0	<i>Total</i>
0–15	38.1	40.0	36.6	<i>0–15</i>
16–24	44.5	44.7	43.8	<i>16–24</i>
25–34	38.6	38.6	38.1	<i>25–34</i>
35–44	34.8	35.9	31.7	<i>35–44</i>
45–54	39.2	39.2	39.1	<i>45–54</i>
55–64	30.1	32.3	27.8	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	13.5	17.3	13.1	<i>65 and older</i>

Tabel 16. Vaesusriski määr hariduse ja soo järgi, 16-aastased ja vanemad, 2003

Table 16. At-risk-of-poverty rate by education and gender, population aged 16 and older, 2003
(protsenti — percentage)

	Kokku <i>Total</i>	Mehed <i>Males</i>	Naised <i>Females</i>	
Esimene või madalam tase	26.6	23.9	28.8	<i>Below upper secondary education</i>
Teine tase	18.4	17.0	19.7	<i>Upper secondary education</i>
Kolmas tase	11.5	8.4	13.2	<i>Tertiary education</i>

Tabel 17. Vaesusriski määr leibkonnapea vanuse, soo, hariduse ja rahvuse järgi, 2003

Table 17. At-risk-of-poverty rate by age, gender, education and ethnic nationality of head of the household, 2003
(protsenti — percentage)

	16–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65 või vanem	
	16–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65 or older	
Kokku	32.7	19.2	20.0	24.4	23.1	26.2	Total
mehed	(19.3)	13.6	12.7	22.8	24.1	17.3	males
naised	49.6	27.7	28.0	25.9	22.2	30.8	females
Hariduse järgi							By education
esimene või	(53.0)	(37.0)	(42.9)	(47.5)	33.7	34.6	below upper secondary
madalam tase							education
teine või kõrgem	27.6	16.9	18.7	22.2	20.4	18.3	upper secondary
tase							education or above
Rahvuse järgi							By ethnic nationality
eesti	32.9	15.4	16.9	23.7	23.5	24.9	Estonian
muu	(32.4)	(28.0)	26.3	25.2	(22.4)	28.8	other

Tabel 18. Allpool vaesusriski piiri elavad inimesed, 2003

Table 18. People living below at-risk-of-poverty threshold, 2003
(tuhat inimest — thousands of people)

	Kokku	Mehed	Naised	
	Total	Males	Females	
Põhja-Eesti	81.8	34.9	46.9	Northern Estonia
Kesk-Eesti	30.2	14.1	16.1	Central Estonia
Kirde-Eesti	51.4	21.1	30.3	North-Eastern Estonia
Lääne-Eesti	33.5	16.0	17.6	Western Estonia
Lõuna-Eesti	93.1	45.3	47.8	Southern Estonia

Tabel 19. Allpool vaesusriski piiri elavad inimesed vanuserühma ja soo järgi, 2003

Table 19. People living below at-risk-of-poverty threshold by age group and gender, 2003
(tuhat inimest — thousands of people)

	Kokku	Mehed	Naised	
	Total	Males	Females	
Kokku	288.0	130.0	158.0	Total
0–15	55.9	28.6	27.3	0–15
16–24	42.8	18.9	23.9	16–24
25–34	35.5	18.1	17.4	25–34
35–44	38.2	17.8	20.4	35–44
45–54	44.4	22.6	21.7	45–54
55–64	28.3	13.9	14.4	55–64
65 ja vanemad	42.9	10.1	32.9	65 and older

Tabel 20. Allpool vaesusriski piiri elavad 16-aastased ja vanemad sissetuleku viiteperioodi peamise hõiveseisundi ja soo järgi, 2003

Table 20. People aged 16 and older living below at-risk-of-poverty threshold by main labour status during income reference period and by gender, 2003
(tuhat inimest — thousands of people)

	Kokku	Mehed	Naised	
	Total	Males	Females	
Töötav	52.3	22.5	29.8	Working
Mittetöötav	140.9	54.7	86.3	Not working
töötu	32.0	20.9	11.1	unemployed
pensionär	63.9	20.9	43.0	retired
muu mitteaktiivne	45.0	12.9	32.1	other inactive

Tabel 21. Elamistingimused ja tervis, 2004

Table 21. Living conditions and general assessment of health, 2004

(protsenti — percentage)

	Hea <i>Good</i>	Ei hea ega halb <i>Neither good nor bad</i>	Halb <i>Bad</i>	
Elamu tüüp				<i>Type of dwelling</i>
ühepereelamu	27.1	26.7	34.7	<i>one-family dwelling</i>
mitmepereelamu	4.8	3.7	4.3	<i>semi-family dwelling</i>
korterelamu	67.1	68.7	60.9	<i>block of flats</i>
muu	0.1	<i>other</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
Elamu ehitusaeg				<i>Time of construction of the dwelling</i>
enne 1946	16.2	18.8	26.3	<i>before 1946</i>
1946–1960	9.0	10.6	13.7	<i>1946–1960</i>
1961–1970	15.7	19.5	20.0	<i>1961–1970</i>
1971–1980	25.0	24.1	21.3	<i>1971–1980</i>
1981–1990	21.3	21.4	13.7	<i>1981–1990</i>
1991 või hiljem	8.5	2.9	(2.2)	<i>1991 or later</i>
teadmata	4.3	2.7	(2.8)	<i>unknown</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
Eluruumi kasulik pind (isiku kohta)				<i>Useful floor area of the dwelling (per capita)</i>
kuni 15 m ²	25.0	18.6	12.8	<i>up to 15 m²</i>
15–30 m ²	52.6	50.2	47.1	<i>15–30 m²</i>
üle 30 m ²	22.4	31.2	40.1	<i>more than 30 m²</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
Eluruum				<i>Amenities of the dwelling</i>
veevärgiga	92.2	85.3	76.1	<i>with water supply system</i>
veevärgita	7.8	14.7	23.9	<i>without water supply system</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
kanalisatsiooniga	91.3	83.7	74.2	<i>with sewage disposal system</i>
kanalisatsioonita	8.7	16.3	25.8	<i>without sewage disposal system</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
soe vesi	81.9	72.6	57.9	<i>with hot water</i>
sooja veeta	18.1	27.4	42.1	<i>without hot water</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
keskküttega	67.8	65.2	53.8	<i>with central heating</i>
keskkütteta	32.2	34.8	46.2	<i>without central heating</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
gaasi- või elektripliidiga	93.1	87.9	78.4	<i>with gas or electric stove</i>
gaasi või elektripliitita	6.9	12.1	21.6	<i>without gas or electric stove</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
telefoniga	57.5	49.3	40.6	<i>with telephone</i>
(v.a mobiiltelefon)				<i>(excl. mobile phone)</i>
telefonita	42.5	50.7	59.4	<i>without telephone</i>
(v.a mobiiltelefon)				<i>(excl. mobile phone)</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>

Tabel 22. Elamistingimused ja pikaajaline krooniline haigus, 2004

Table 22. Living conditions and long-term (chronic) illness, 2004

(protsenti — percentage)

	Pikaajalised terviseprobleemid <i>Long-term illnesses occur</i>	Pikaajalisi terviseprobleeme ei ole <i>No long-term illnesses</i>	
Elamu tüüp			<i>Type of dwelling</i>
ühepereelamu	29.5	27.0	<i>one-family dwelling</i>
mitmepereelamu	4.3	4.4	<i>semi-family dwelling</i>
korterelamu	65.8	67.5	<i>block of flats</i>
muu	...	(1.1)	<i>other</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
Elamu ehitusaeg			<i>Time of construction of the dwelling</i>
enne 1946	20.7	17.1	<i>before 1946</i>
1946–1960	11.5	9.4	<i>1946–1960</i>
1961–1970	19.2	16.5	<i>1961–1970</i>
1971–1980	23.8	24.3	<i>1971–1980</i>
1981–1990	18.3	21.6	<i>1981–1990</i>
1991 või hiljem	3.4	7.1	<i>1991 or later</i>
teadmata	3.0	3.9	<i>unknown</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
Eluruumi kasulik pind (isiku kohta)			<i>Useful floor area of the dwelling (per capita)</i>
kuni 15 m ²	16.2	24.0	<i>up to 15 m²</i>
15–30 m ²	48.3	52.8	<i>15–30 m²</i>
üle 30 m ²	35.5	23.2	<i>more than 30 m²</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
Eluruum			<i>Amenities of the dwelling</i>
veevärgiga	82.7	90.4	<i>with water supply system</i>
veevärgita	17.3	9.6	<i>without water supply system</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
kanalisatsiooniga	81.1	89.3	<i>with sewage disposal system</i>
kanalisatsioonita	18.9	10.7	<i>without sewage disposal system</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
soe vesi	68.6	79.0	<i>with hot water</i>
sooja veeta	31.4	21.0	<i>without hot water</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
keskküttega	61.7	66.7	<i>with central heating</i>
keskkütteta	38.3	33.3	<i>without central heating</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
gaasi- või elektripliidiga	85.0	91.7	<i>with gas or electric stove</i>
gaasi või elektripliitita	15.0	8.3	<i>without gas or electric stove</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>
telefoniga	48.3	54.1	<i>with telephone</i>
(v.a mobiiltelefon)			<i>(excl. mobile phone)</i>
telefonita	51.7	45.9	<i>without telephone</i>
(v.a mobiiltelefon)			<i>(excl. mobile phone)</i>
kokku	100.0	100.0	<i>total</i>

Tabel 23. Elanike tervis peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 23. State of health of population by main social-demographic characteristics, 2004

(protsenti — percentage)

	Hea <i>Good</i>	Ei hea ega halb <i>Neither good nor bad</i>	Halb <i>Bad</i>	
Sugu				<i>Gender</i>
mehed	53.8	33.7	12.4	<i>males</i>
naised	46.9	35.9	17.2	<i>females</i>
Vanuserühm				<i>Age group</i>
16–24	85.1	12.3	2.6	<i>16–24</i>
25–34	75.5	22.0	(2.6)	<i>25–34</i>
35–44	59.1	35.5	5.5	<i>35–44</i>
45–54	42.2	45.7	12.1	<i>45–54</i>
55–64	27.5	51.0	21.5	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	12.6	44.7	42.8	<i>65 and older</i>
Rahvus				<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	52.5	31.3	16.2	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	45.1	42.2	12.7	<i>non-Estonian</i>
Elukoht				<i>Place of residence</i>
linn	51.2	35.2	13.6	<i>urban</i>
maa	47.3	34.4	18.4	<i>rural</i>
Hõiveseisund				<i>Labour status</i>
töötav	61.7	34.5	3.8	<i>working</i>
töötu	50.1	42.1	7.7	<i>unemployed</i>
pensionär	12.5	45.7	41.8	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	64.2	18.7	17.1	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil				<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	42.7	38.8	18.5	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	34.2	38.6	27.2	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	43.8	39.7	16.6	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	59.0	31.4	9.6	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	68.7	27.1	4.2	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek				<i>Household subsistence</i>
vaesusriski piirist ülalpool	52.0	34.1	14.0	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusriski piirist allpool	41.7	38.7	19.7	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	50.0	34.9	15.0	<i>TOTAL</i>

Tabel 24. Pikaajalise (kroonilise) haiguse esinemine peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 24. Occurrence of long-term (chronic) illness by main social-demographic characteristics, 2004
(protsenti — percentage)

	Pikaajaline haigus on <i>Long-term illnesses occur</i>	Pikaajalist haigust ei ole <i>No long-term illnesses</i>	
Sugu			<i>Gender</i>
mehed	35.6	63.7	<i>males</i>
naised	45.2	54.1	<i>females</i>
Vanuserühm			<i>Age group</i>
16–24	16.4	83.4	<i>16–24</i>
25–34	21.7	78.0	<i>25–34</i>
35–44	28.7	70.9	<i>35–44</i>
45–54	41.3	58.1	<i>45–54</i>
55–64	56.9	41.9	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	77.6	21.1	<i>65 and older</i>
Rahvus			<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	41.4	57.9	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	40.0	59.4	<i>non-Estonian</i>
Elukoht			<i>Place of residence</i>
linn	39.1	60.3	<i>urban</i>
maa	45.1	54.1	<i>rural</i>
Hõiveseisund			<i>Labour status</i>
töötav	28.2	71.2	<i>working</i>
töötu	33.8	65.9	<i>unemployed</i>
pensionär	76.1	22.8	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	36.2	63.4	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil			<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	45.9	53.5	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	54.5	44.7	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	46.2	53.1	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	32.6	67.1	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	26.6	72.5	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek			<i>Household subsistence</i>
vaesusrisi piirist ülalpool	39.4	59.9	<i>above at-risk-of-poverty</i>
vaesusrisi piirist allpool	47.5	51.9	<i>below at-risk-of-poverty</i>
KOKKU	40.9	58.4	TOTAL

Tabel 25. Piiratud igapäevategevus terviseprobleemide tõttu peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 25. Limitations of everyday activities due to health problems by main social-demographic characteristics, 2004 (protsenti — percentage)

	Igapäevategevuse piiratus			
	suurel määral	mõningal määral	ei ole piiratud	
	<i>Performance of everyday activities restricted very much</i>	<i>to some extent</i>	<i>not at all</i>	
Sugu				<i>Gender</i>
mehed	10.8	18.6	68.6	<i>males</i>
naised	14.3	22.2	61.2	<i>females</i>
Vanuserühm				<i>Age group</i>
16–24	2.7	9.2	86.5	<i>16–24</i>
25–34	3.8	12.7	81.1	<i>25–34</i>
35–44	5.6	14.8	77.9	<i>35–44</i>
45–54	9.2	23.0	66.2	<i>45–54</i>
55–64	15.1	32.7	49.7	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	36.5	31.6	28.5	<i>65 and older</i>
Rahvus				<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	12.7	21.1	64.4	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	12.7	19.4	64.7	<i>non-Estonian</i>
Elukoht				<i>Place of residence</i>
linn	11.3	19.7	66.6	<i>urban</i>
maa	16.0	22.6	59.6	<i>rural</i>
Hõiveseisund				<i>Labour status</i>
töötav	8.5	16.7	74.0	<i>working</i>
töötu	(11.7)	23.9	61.4	<i>unemployed</i>
pensionär	13.3	23.7	56.5	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	13.8	23.8	61.2	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintii				<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintii	19.0	22.1	56.7	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintii	2.6	17.0	78.8	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintii	6.9	19.5	71.3	<i>the third quintile</i>
neljas kvintii	34.5	34.2	27.7	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintii	17.8	13.9	66.5	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek				<i>Household subsistence</i>
vaesusrisi piirist ülalpool	17.3	22.0	58.5	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisi piirist allpool	23.1	26.1	48.8	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	13.4	22.4	60.9	<i>TOTAL</i>

Tabel 26. Perearsti abi kättesaadavus peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 26. Accessibility of help or consultation of general practitioner by main social-demographic characteristics, 2004

(protsenti — percentage)

	Ei saanud vajadusel arstiabi <i>Did not get the help or consultation</i>	Probleeme ei olnud <i>Did not have a problem</i>	
Sugu			<i>Gender</i>
mehed	6.6	93.2	<i>males</i>
naised	6.7	93.2	<i>females</i>
Vanuserühm			<i>Age group</i>
16–24	4.2	95.7	<i>16–24</i>
25–34	7.6	92.2	<i>25–34</i>
35–44	7.5	92.5	<i>35–44</i>
45–54	9.1	90.7	<i>45–54</i>
55–64	7.4	92.4	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	4.5	95.5	<i>65 and older</i>
Rahvus			<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	5.6	94.2	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	8.6	91.2	<i>non-Estonian</i>
Elukoht			<i>Place of residence</i>
linn	6.8	93.0	<i>urban</i>
maa	6.2	93.7	<i>rural</i>
Hõiveseisund			<i>Labour status</i>
töötav	5.5	94.3	<i>working</i>
töötu	23.0	76.9	<i>unemployed</i>
pensionär	5.1	94.8	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	5.7	94.2	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil			<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	12.3	87.5	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	6.0	93.9	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	5.2	94.8	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	6.0	93.6	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	4.7	95.3	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek			<i>Household subsistence</i>
vaesusrisiki piirist ülalpool	5.5	94.3	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisiki piirist allpool	11.3	88.6	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	6.6	93.2	<i>TOTAL</i>

Tabel 27. Eriarsti abi kättesaadavus peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 27. Accessibility of help or consultation of specialised doctor by main social-demographic characteristics, 2004

(protsenti — percentage)

	Ei saanud vajadusel arstiabi <i>Did not get the help or consultation</i>	Probleeme ei olnud <i>Did not have a problem</i>	
Sugu			<i>Gender</i>
mehed	6.9	92.7	<i>males</i>
naised	9.2	90.7	<i>females</i>
Vanuserühm			<i>Age group</i>
16–24	4.1	95.7	<i>16–24</i>
25–34	7.6	92.0	<i>25–34</i>
35–44	7.8	92.0	<i>35–44</i>
45–54	10.7	89.0	<i>45–54</i>
55–64	11.0	88.7	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	8.2	91.7	<i>65 and older</i>
Rahvus			<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	7.0	92.8	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	10.6	89.2	<i>non-Estonian</i>
Elukoht			<i>Place of residence</i>
linn	8.4	91.4	<i>urban</i>
maa	7.7	92.0	<i>rural</i>
Hõiveseisund			<i>Labour status</i>
töötav	6.5	93.2	<i>working</i>
töötu	19.1	80.8	<i>unemployed</i>
pensionär	9.9	89.9	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	6.6	93.1	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil			<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	13.9	85.9	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	9.4	90.4	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	6.8	93.1	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	6.3	93.2	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	5.5	94.4	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek			<i>Household subsistence</i>
vaesusrisiki piirist ülalpool	6.9	92.8	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisiki piirist allpool	13.5	86.3	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	8.2	91.6	<i>TOTAL</i>

Tabel 28. Hambaarsti abi kättesaadavus peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 28. Accessibility of help or consultation of dentist by main social-demographic characteristics, 2004

(protsenti — percentage)

	Ei saanud vajadusel arstiabi <i>Did not get the help or consultation</i>	Probleeme ei olnud <i>Did not have problem</i>	
Sugu			<i>Gender</i>
mehed	15.1	84.6	<i>males</i>
naised	15.8	84.1	<i>females</i>
Vanuserühm			<i>Age group</i>
16–24	8.7	91.1	16–24
25–34	15.4	84.4	25–34
35–44	17.5	82.3	35–44
45–54	21.3	78.4	45–54
55–64	18.5	81.3	55–64
65 ja vanemad	12.4	87.4	65 and older
Rahvus			<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	12.7	87.1	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	21.1	78.7	<i>non-Estonian</i>
Elukoht			<i>Place of residence</i>
linn	15.8	84.0	<i>urban</i>
maa	14.8	85.0	<i>rural</i>
Hõiveseisund			<i>Labour status</i>
töötav	14.2	85.5	<i>working</i>
töötu	32.4	67.5	<i>unemployed</i>
pensionär	15.3	84.6	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	12.7	87.0	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil			<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	22.8	77.0	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	17.3	82.5	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	14.2	85.7	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	15.7	83.8	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	8.7	91.2	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek			<i>Household subsistence</i>
vaesusriski piirist ülalpool	13.9	85.9	<i>above at-risk-of-poverty</i>
			<i>threshold</i>
vaesusriski piirist allpool	22.4	77.4	<i>below at-risk-of-poverty</i>
			<i>threshold</i>
KOKKU	15.5	84.3	TOTAL

Tabel 29. Perearsti abi kättesaadavuse probleemide põhjused peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 29. Reasons of problems with access to general practitioner by main social-demographic characteristics, 2004 (protsenti — percentage)

	Probleemide põhjused		
	majandusraskused	muud põhjused	
	<i>Reasons of problems</i>		
	<i>economic reasons</i>	<i>other reasons</i>	
Sugu			<i>Gender</i>
mehed	43.9	51.3	<i>males</i>
naised	21.2	72.2	<i>females</i>
Vanuserühm			<i>Age group</i>
16–34	30.2	65.5	<i>16–34</i>
35–54	43.5	50.5	<i>35–54</i>
55 ja vanemad	...	78.8	<i>55 and older</i>
Rahvus			<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	27.1	67.1	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	36.7	57.4	<i>non-Estonian</i>
Elukoht			<i>Place of residence</i>
linn	29.8	63.2	<i>urban</i>
maa	35.0	62.2	<i>rural</i>
Leibkonna toimetulek			<i>Household subsistence</i>
vaesusrisi piirist ülalpool	18.3	73.9	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisi piirist allpool	58.9	39.5	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	31.3	62.9	<i>TOTAL</i>

Tabel 30. Eriarsti abi kättesaadavuse probleemide põhjused peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 30. Reasons of problems with access to specialised doctor by main social-demographic characteristics, 2004 (protsenti — percentage)

	Probleemide põhjused			
	majandusraskused	liiga pikk ootejärjekord	muud põhjused	
	<i>Reasons of problems</i>			
	<i>economic reasons</i>	<i>too long waiting list</i>	<i>other reasons</i>	
Sugu				<i>Gender</i>
mehed	47.1	21.8	25.0	<i>males</i>
naised	33.9	29.8	34.0	<i>females</i>
Vanuserühm				<i>Age group</i>
16–34	40.9	27.8	24.7	<i>16–34</i>
35–54	49.1	23.1	24.8	<i>35–54</i>
55 ja vanemad	27.4	29.7	40.2	<i>55 and older</i>
Rahvus				<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	29.6	33.8	30.8	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	51.3	(17.3)	30.3	<i>non-Estonian</i>
Elukoht				<i>Place of residence</i>
linn	39.5	26.5	30.8	<i>urban</i>
maa	37.4	27.3	30.2	<i>rural</i>
Leibkonna toimetulek				<i>Household subsistence</i>
vaesusrisi piirist ülalpool	30.3	32.3	32.6	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisi piirist allpool	58.0	(14.3)	26.2	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	38.9	26.7	30.6	<i>TOTAL</i>

Tabel 31. Hambaarsti abi kättesaadavuse probleemide põhjused peamiste sotsiaal-demograafiliste näitajate järgi, 2004

Table 31. Reasons of problems with access to dentist by main social-demographic characteristics, 2004
(protsenti — percentage)

	Probleemide põhjused		
	majandusraskused <i>Reasons of problems economic reasons</i>	muud põhjused <i>other reasons</i>	
Sugu			<i>Gender</i>
mehed	77.3	18.5	<i>males</i>
naised	83.4	12.8	<i>females</i>
Vanuserühm			<i>Age group</i>
16–34	77.6	17.1	<i>16–34</i>
35–54	82.8	13.5	<i>35–54</i>
55 ja vanemad	80.7	16.2	<i>55 and older</i>
Rahvus			<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	75.9	18.3	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	86.6	11.6	<i>non-Estonian</i>
Elukoht			<i>Place of residence</i>
linn	82.4	14.0	<i>urban</i>
maa	76.8	18.6	<i>rural</i>
Leibkonna toimetulek			<i>Household subsistence</i>
vaesusrisi piirist ülalpool	78.7	16.9	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisi piirist allpool	86.4	(10.9)	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	80.8	15.3	<i>TOTAL</i>

Tabel 32. Leibkonnaliikmete elamistingimused ja sissetulek, 2004

Table 32. Living conditions and income of household members, 2004
(protsenti — percentage)

	Madalaim kvintil <i>The lowest quintile</i>	Teine kvintil <i>The second quintile</i>	Kolmas kvintil <i>The third quintile</i>	Neljas kvintil <i>The fourth quintile</i>	Kõrgeim kvintil <i>The highest quintile</i>	
Elamu tüüp						<i>Type of dwelling</i>
ühepereelamu	29.3	28.7	28.5	27.2	27.5	<i>one-family dwelling</i>
mitmepereelamu	5.4	2.8	4.8	4.5	5.4	<i>semi-family dwelling</i>
korterelamu	63.7	67.8	66.4	67.7	66.7	<i>block of flats</i>
muu	<i>other</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
Elamu ehitusaeg						<i>Time of construction of the dwelling</i>
enne 1946	24.6	21.0	18.6	13.3	13.4	<i>before 1946</i>
1946–1960	11.8	12.1	10.3	9.4	7.0	<i>1946–1960</i>
1961–1970	13.9	20.0	21.4	18.3	13.2	<i>1961–1970</i>
1971–1980	19.3	22.7	19.6	28.7	29.8	<i>1971–1980</i>
1981–1990	21.2	17.2	22.9	23.3	19.6	<i>1981–1990</i>
1991 või hiljem	4.3	3.8	3.5	4.8	13.2	<i>1991 or later</i>
teadmata	5.0	3.2	3.7	2.2	3.9	<i>unknown</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
Eluruumi tubade arv (isiku kohta)						<i>Number of rooms in the dwelling (per capita)</i>
vähem kui 1 tuba	43.7	34.6	43.5	44.6	33.8	<i>less than 1 room</i>
1 tuba	30.5	30.9	30.1	29.6	30.6	<i>1 room</i>
rohkem kui 1 tuba	25.8	34.5	26.4	25.8	35.5	<i>more than 1 room</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>
Eluruumi kasulik pind (isiku kohta)						<i>Useful floor space of the dwelling (per capita)</i>
kuni 15 m ²	26.0	16.9	20.9	23.8	14.2	<i>up to 15 m²</i>
15–30 m ²	46.5	44.5	56.4	54.8	51.0	<i>15–30 m²</i>
üle 30 m ²	27.5	38.6	22.7	21.4	34.9	<i>more than 30 m²</i>
kokku	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	<i>total</i>

Tabel 33. Leibkonnaliikmete hügieenivõimalused ja sissetulek, 2004

Table 33. Possibilities of hygiene and income of household members, 2004
(protsenti — percentage)

	Madalaim kvintiiil <i>The lowest quintile</i>	Teine kvintiiil <i>The second quintile</i>	Kolmas kvintiiil <i>The third quintile</i>	Neljas kvintiiil <i>The fourth quintile</i>	Kõrgeim kvintiiil <i>The highest quintile</i>	
Tualettruumi tüüp eluruumis on veeklosett	69.6	75.9	79.0	85.1	93.0	<i>Type of the toilet there is a flush toilet in the dwelling</i>
eluruumis ei ole veeklosetti kokku	30.4	24.1	21.0	14.9	7.0	<i>there is no flush toilet in the dwelling total</i>
Pesemisvõimalused omaette vann või dušš	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	<i>Washing facilities separate bath or shower</i>
omaette vanni või dušši ei ole kokku	66.1	72.4	77.4	82.5	92.6	<i>there is no separate bath or shower in the dwelling total</i>
Saun eluruumis omaette saun	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	<i>Sauna in the dwelling separate sauna</i>
omaette sauna ei ole kokku	22.0	21.7	23.7	24.6	25.6	<i>there is no separate sauna total</i>
	78.0	78.3	76.3	75.4	74.4	
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Tabel 34. Leibkonnaliikmete eluruumiga seotud probleemid ja sissetulek, 2004

Table 34. Problems of household members concerning the dwelling and income, 2004
(protsenti — percentage)

	Madalaim kvintiiil <i>The lowest quintile</i>	Teine kvintiiil <i>The second quintile</i>	Kolmas kvintiiil <i>The third quintile</i>	Neljas kvintiiil <i>The fourth quintile</i>	Kõrgeim kvintiiil <i>The highest quintile</i>	
Eluruumiga seotud probleemid						<i>Problems concerning the dwelling</i>
lagi laseb läbi rõsked seinad, põrand või vundament	12.5	9.5	7.4	6.0	5.1	<i>the ceiling leaks damp walls, floor or basement</i>
pehkinud aknaraamid või põrand	20.6	15.1	16.1	14.2	7.2	<i>rotten window frames or floor</i>
liiga hämar, ei ole piisavalt valgust	30.1	26.4	22.6	18.8	8.5	<i>too dark, not enough light</i>
kuritegevus, vägivald või vandalism eluaseme läheduses	12.2	8.6	9.2	9.5	4.9	<i>problems with crime, violence or vandalism in the vicinity of the dwelling</i>
Müraallikad (kas tavaliselt kostub?)	28.1	24.3	28.0	28.8	30.5	<i>Sources of noise (do you usually hear?)</i>
müra kõrvalkorteritest, trepikojust, veetorustikust	34.0	29.5	31.7	33.7	29.6	<i>noise from neighbouring apartments, water pipes</i>
tänav- või maanteemüra	35.1	37.3	33.2	34.4	28.4	<i>street or road noise</i>
lennuki- või raudteemüra	14.2	12.2	12.0	12.8	13.4	<i>noise created by planes or railway</i>
Saaste (kas eluaseme läheduses on?)						<i>Pollution (is there in the vicinity of the dwelling?)</i>
maanteetolmu, sõidukite heitgaase	34.5	35.0	36.3	34.7	30.4	<i>road dust, exhaust gases of vehicles</i>
suitsu, tolmu või ebameeldivat lõhna tehastest	12.2	8.0	11.8	10.5	6.3	<i>smoke, dust or unpleasant smell from factories</i>
ebameeldivat jäätmete või kanalisatsiooni lõhna	10.6	7.1	9.7	8.1	5.4	<i>unpleasant smell of wastes or sewerage</i>

Tabel 35. Leibkonna eluruumi kogukulu aastas, 2004

Table 35. Total yearly housing cost, 2004

(protsenti — percentage)

	Alla 4000 <i>Below</i> 4,000	4000 – 11 999 <i>4,000 –</i> 11,999	12 000 – 20 000 <i>12,000 –</i> 20,000	Üle 20 000 <i>Over</i> 20,000	Kokku <i>Total</i>	
Leibkonnapea vanus						<i>Age of head of the household</i>
16–24	(13.8)	44.0	32.7	(9.5)	100.0	16–24
25–34	10.7	36.8	34.1	18.4	100.0	25–34
35–44	10.6	34.2	38.4	16.7	100.0	35–44
45–54	10.5	36.5	37.3	15.7	100.0	45–54
55–64	15.7	38.1	35.2	11.0	100.0	55–64
65 ja vanemad	17.3	55.6	23.4	(3.7)	100.0	65 and older
Leibkonnapea sugu						<i>Gender of head of the household</i>
mees	13.6	40.5	31.2	14.8	100.0	male
naine	12.8	42.3	34.7	10.2	100.0	female
Leibkonnatüüp rahvuse alusel						<i>Ethnic nationality of the household</i>
eesti	16.9	42.1	29.6	11.4	100.0	Estonian
sega	(5.4)	30.3	44.7	19.7	100.0	mixed
mitte-eesti	6.5	44.1	37.3	12.2	100.0	non-Estonian
Leibkonnapea haridustase						<i>Level of education of head of the household</i>
esimene või madalam tase	25.3	51.4	18.6	4.8	100.0	below upper secondary education
teine tase	11.7	42.7	34.7	11.0	100.0	upper secondary education
kolmas tase	7.0	32.0	40.4	20.5	100.0	tertiary education
Leibkonnapea hõiveseisund						<i>Labour status of head of the household</i>
töötav	8.1	35.7	38.8	17.3	100.0	working
vanaduspensionär	20.8	55.2	20.9	(3.0)	100.0	retired
muu	27.5	40.4	27.1	(5.0)	100.0	other
Leibkonna tulukvintii						<i>Household income quintile</i>
madalaim kvintii	23.9	44.7	25.8	5.7	100.0	the lowest quintile
teine kvintii	18.2	51.2	25.2	5.4	100.0	the second quintile
kolmas kvintii	10.2	47.7	33.0	9.1	100.0	the third quintile
neljas kvintii	7.2	38.9	39.2	14.7	100.0	the fourth quintile
kõrgeim kvintii	6.5	24.7	41.7	27.1	100.0	the highest quintile
Omandisuhe eluruumi						<i>Tenure status of household</i>
omanik või tasuta kasutaja	11.8	41.4	34.3	12.6	100.0	owner or rent free
üürnik	30.1	41.8	17.7	...	100.0	tenant
Elukoht						<i>Place of residence</i>
linn	6.7	39.6	38.6	15.2	100.0	urban
maa	29.2	46.0	19.2	5.5	100.0	rural
KOKKU	13.2	41.4	33.0	12.4	100.0	TOTAL

Tabel 36. Leibkonna rahaliste võimaluste sõltuvus eluruumi kogukuludest, 2004

Table 36. The dependence of financial possibilities on total housing cost, 2004

(protsenti — percentage)

	Kuivõrd piiravad eluruumi kogukulud leibkonna rahalisi võimalusi				
	piiravad väga	piiravad mõningal määral	ei piira üldse	kokku	
	<i>To what extent the total housing costs restrict the financial possibilities</i>				
	<i>restrict a lot</i>	<i>restrict to a certain extent</i>	<i>do not restrict at all</i>	<i>total</i>	
Leibkonnapea vanus					<i>Age of head of the household</i>
16–24	31.6	50.5	(16.6)	100.0	16–24
25–34	27.9	52.5	18.3	100.0	25–34
35–44	31.1	52.0	15.1	100.0	35–44
45–54	35.9	50.9	11.2	100.0	45–54
55–64	32.8	51.3	14.7	100.0	55–64
65 ja vanemad	43.7	42.7	12.5	100.0	65 and older
Leibkonnapea sugu					<i>Gender of head of the household</i>
mees	28.1	53.1	16.7	100.0	male
naine	40.7	46.1	12.3	100.0	female
Leibkonnatüüp rahvuse alusel					<i>Ethnic nationality of household</i>
eesti	25.9	53.3	19.4	100.0	Estonian
sega	46.0	44.9	(8.2)	100.0	mixed
mitte-eesti	53.0	41.5	(4.0)	100.0	non-Estonian
Leibkonnapea haridustase					<i>Level of education of head of the household</i>
esimene või madalam tase	44.5	42.0	12.0	100.0	below upper secondary education
teine tase	33.7	51.3	13.4	100.0	upper secondary education
kolmas tase	29.2	51.8	18.0	100.0	tertiary education
Leibkonnapea hõiveseisund					<i>Labour status of head of the household</i>
töötav	28.0	54.2	16.3	100.0	working
vanaduspensionär	47.1	40.5	11.5	100.0	retired
muu	45.7	42.1	(9.2)	100.0	other
Leibkonna tulukvintiiil					<i>Quintile of the household income</i>
madalaim kvintiiil	45.6	40.9	11.3	100.0	the lowest quintile
teine kvintiiil	48.8	41.4	8.2	100.0	the second quintile
kolmas kvintiiil	37.4	50.3	11.4	100.0	the third quintile
neljas kvintiiil	28.4	55.5	14.9	100.0	the fourth quintile
kõrgeim kvintiiil	13.1	59.2	26.3	100.0	the highest quintile
Omandisuhe eluruumi					<i>Tenure status of household</i>
omanik ja tasuta kasutaja	33.7	50.1	14.7	100.0	owner or rent free
üürnik	46.5	41.6	10.8	100.0	tenant
Elukoht					<i>Place of residence</i>
linn	39.1	48.9	10.7	100.0	urban
maa	23.8	50.9	23.5	100.0	rural
Eluruumi kogukulud aastas					<i>Total expenditure on the dwelling during the last year</i>
alla 4000 krooni	18.6	46.2	32.3	100.0	below 4,000 kroons
4000–11 999 krooni	35.1	50.4	12.9	100.0	4,000–1,999 kroons
12 000–20 000	40.7	48.0	10.3	100.0	12,000–20,000
20 000 ja rohkem	34.0	53.9	11.5	100.0	over 20,000
KOKKU	34.7	49.5	14.4	100.0	TOTAL

Tabel 37. 16-aastaste ja vanemate kokkupuuted kuritegevuse ja/või vägivalllaga 12 viimase kuu jooksul, 2004

Table 37. Persons aged 16 or over by experiences with crime and/or violence in the last 12 months, 2004
(protsenti — percentage)

	On langenud kuriteo ohvriks <i>Have fallen a victim to a crime</i>	Ei ole langenud kuriteo ohvriks <i>Have not fallen a victim to a crime</i>	Kokku <i>Total</i>	
Sugu				<i>Gender</i>
mehed	15.3	84.7	100.0	<i>males</i>
naised	11.2	88.8	100.0	<i>females</i>
Vanus				<i>Age</i>
16–24	15.1	84.9	100.0	<i>16–24</i>
25–34	15.4	84.6	100.0	<i>25–34</i>
35–44	15.7	84.3	100.0	<i>35–44</i>
45–54	13.4	86.6	100.0	<i>45–54</i>
55–64	12.2	87.8	100.0	<i>55–64</i>
65 ja vanemad				<i>65 and older</i>
Rahvus				<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	12.8	87.2	100.0	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	13.4	86.6	100.0	<i>non-Estonian</i>
Elukoht				<i>Place of residence</i>
linn	13.9	86.1	100.0	<i>urban</i>
maa	10.9	89.1	100.0	<i>rural</i>
Haridustase				<i>Level of education</i>
esimene või madalam tase	9.8	90.2	100.0	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	13.6	86.4	100.0	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	15.1	84.9	100.0	<i>tertiary education</i>
Piirkond				<i>Region</i>
Põhja-Eesti	14.3	85.7	100.0	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	10.8	89.2	100.0	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	15.3	84.7	100.0	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	9.5	90.5	100.0	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	12.3	87.7	100.0	<i>Southern Estonia</i>
Hõiveseisund				<i>Labour status</i>
töötav	15.2	84.8	100.0	<i>working</i>
töötu	16.3	83.7	100.0	<i>unemployed</i>
pensionär	7.5	92.5	100.0	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	12.2	87.8	100.0	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintii				<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintii	12.6	87.4	100.0	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintii	10.0	90.0	100.0	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintii	13.6	86.4	100.0	<i>the third quintile</i>
neljas kvintii	14.2	85.8	100.0	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintii	14.6	85.4	100.0	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek				<i>Household subsistence</i>
vaesusrisiki piirist ülalpool	13.2	86.8	100.0	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusrisiki piirist allpool	12.1	87.9	100.0	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	13.0	87.0	100.0	<i>TOTAL</i>

Tabel 38. 16-aastaste ja vanemate hinnang turvalisusele tänavatel, 2004

Table 38. Persons aged 16 or over by assessment to the safety on the streets, 2004

(protsenti — percentage)

	Kardan langeda tänaval vägivalga või ähvarduste ohvriks			
	jah	teatud määral	ei	
	<i>I am afraid to become a victim of violence and threats on the street</i>			
	yes	to a certain extent	no	
Sugu				<i>Gender</i>
mehed	4.6	25.5	69.7	<i>males</i>
naised	11.9	39.4	48.3	<i>females</i>
Vanus				<i>Age</i>
16–24	5.1	33.8	60.9	<i>16–24</i>
25–34	6.5	34.3	59.1	<i>25–34</i>
35–44	8.1	30.2	61.6	<i>35–44</i>
45–54	9.5	33.0	57.5	<i>45–54</i>
55–64	10.4	33.7	55.9	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	12.1	34.1	52.7	<i>65 and older</i>
Rahvus				<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	8.1	34.1	57.5	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	9.8	31.3	58.7	<i>non-Estonian</i>
Elukoht				<i>Place of residence</i>
linn	9.7	33.8	56.3	<i>urban</i>
maa	6.2	31.8	61.7	<i>rural</i>
Haridustase				<i>Level of education</i>
esimene tase või madalam	9.0	31.6	58.6	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	7.8	31.4	60.7	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	10.1	38.5	51.4	<i>tertiary education</i>
Piirkond				<i>Region</i>
Põhja-Eesti	10.5	35.9	53.6	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	6.1	28.1	65.0	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	12.4	31.4	55.8	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	3.4	27.7	68.6	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	7.4	34.4	57.8	<i>Southern Estonia</i>
Hõiveseisund				<i>Labour status</i>
töötav	7.7	33.1	59.3	<i>working</i>
töötu	(7.0)	29.0	64.0	<i>unemployed</i>
pensionär	11.8	33.7	53.6	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	8.3	34.5	56.8	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil				<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	9.7	33.3	56.8	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	8.7	32.7	58.1	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	10.2	29.8	59.6	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	7.1	34.2	58.5	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	7.8	35.8	56.3	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek				<i>Household subsistence</i>
vaesusriski piirist ülalpool	8.4	33.2	58.2	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusriski piirist allpool	10.0	33.1	56.5	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	8.7	33.2	57.9	<i>TOTAL</i>

Tabel 39. 16-aastaste ja vanemate hinnang turvalisusele avalikes kohtades ja kodus, 2004

Table 39. Persons aged 16 or over by assessment to the safety in public places and at home, 2004

(protsenti — percentage)

	Kardan langeda avalikes kohtades vägivalla või ähvarduste ohvriks			Kardan langeda kodus vägivalla või ähvarduste ohvriks		
	jah	teatud määral	ei	jah või teatud määral	ei	
	<i>I am afraid of falling a victim to violence or threats in public places</i>			<i>I am afraid of falling a victim to violence or threats at home</i>		
	yes	to a certain extent	no	yes or to a certain extent	no	
Sugu						<i>Gender</i>
mehed	3.5	22.1	74.2	8.2	91.8	<i>males</i>
naised	8.6	34.3	56.7	16.7	83.3	<i>females</i>
Vanus						<i>Age</i>
16–24	3.7	28.2	67.9	6.1	93.9	<i>16–24</i>
25–34	4.4	29.1	66.5	10.2	89.8	<i>25–34</i>
35–44	5.2	25.7	68.9	12.3	87.7	<i>35–44</i>
45–54	7.3	28.6	64.0	13.8	86.2	<i>45–54</i>
55–64	7.1	30.6	62.2	13.6	86.4	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	9.8	30.8	58.3	20.1	79.9	<i>65 and older</i>
Rahvus						<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	6.0	29.9	63.8	13.5	86.5	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	6.9	26.8	66.1	11.5	88.5	<i>non-Estonian</i>
Elukoht						<i>Place of residence</i>
linn	6.9	29.1	63.6	12.5	87.5	<i>urban</i>
maa	4.8	28.2	66.7	13.8	86.2	<i>rural</i>
Haridustase						<i>Level of education</i>
esimene või madalam tase	7.5	26.2	65.5	14.5	85.5	<i>below upper secondary education</i>
teine tase	5.5	27.1	67.1	11.2	88.8	<i>upper secondary education</i>
kolmas tase	6.8	35.1	58.2	14.7	85.3	<i>tertiary education</i>
Piirkond						<i>Region</i>
Põhja-Eesti	7.0	32.2	60.7	12.4	87.6	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	4.9	24.9	69.4	11.4	88.6	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	9.0	23.4	67.1	15.7	84.3	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	2.4	20.9	76.2	6.7	93.3	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	6.1	31.7	61.7	15.6	84.4	<i>Southern Estonia</i>
Hõiveseisund						<i>Labour status</i>
töötav	5.2	28.8	65.9	10.7	89.3	<i>working</i>
töotu	4.6	23.6	71.7	14.0	86.0	<i>unemployed</i>
pensionär	9.4	30.3	59.3	19.2	80.8	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	6.3	29.0	64.3	10.5	89.5	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil						<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	7.0	27.7	65.1	15.7	84.3	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	7.0	27.6	64.8	15.6	84.4	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	7.8	27.2	64.6	13.3	86.7	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	4.9	29.4	65.4	10.2	89.8	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	5.0	32.1	62.9	10.1	89.9	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek						<i>Household subsistence</i>
vaesusriski piirist ülalpool	6.0	29.3	64.4	12.1	87.9	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusriski piirist allpool	7.5	27.0	65.1	16.2	83.8	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	6.3	28.8	64.5	12.9	87.1	<i>TOTAL</i>

Tabel 40. 16-aastaste ja vanemate turvameetmete kasutamine, 2004

Table 40. Persons aged 16 or over by usage of the security measures, 2004

(protsenti — percentage)

	Olen ettevaatlik		Mul on kaitsevahendeid või koer		
	jah	ei	jah	ei	
	<i>I am careful</i>		<i>I have an appliance or a dog for the protection</i>		
	yes	no	yes	no	
Sugu					<i>Gender</i>
mehed	54.2	45.8	16.0	84.0	<i>males</i>
naised	83.6	16.4	17.5	82.5	<i>females</i>
Vanus					<i>Age</i>
16–24	68.9	31.1	14.8	85.2	<i>16–24</i>
25–34	68.5	31.5	14.8	85.2	<i>25–34</i>
35–44	65.8	34.2	17.8	82.2	<i>35–44</i>
45–54	69.1	30.9	19.6	80.4	<i>45–54</i>
55–64	71.8	28.2	20.3	79.7	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	77.6	22.4	14.6	85.4	<i>65 and older</i>
Rahvus					<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	68.1	31.9	18.9	81.1	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	75.2	24.8	12.6	87.4	<i>non-Estonian</i>
Elukoht					<i>Place of residence</i>
linn	75.0	25.0	14.0	86.0	<i>urban</i>
maa	59.8	40.2	23.5	76.5	<i>rural</i>
Piirkond					<i>Region</i>
Põhja-Eesti	78.3	21.7	19.6	80.4	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	63.0	37.0	14.4	85.6	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	77.1	22.9	11.5	88.5	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	46.4	53.6	16.5	83.5	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	69.0	31.0	16.5	83.5	<i>Southern Estonia</i>
Hõiveseisund					<i>Labour status</i>
töötav	68.7	31.3	18.0	82.0	<i>working</i>
töötu	58.3	41.7	14.6	85.4	<i>unemployed</i>
pensionär	77.2	22.8	15.4	84.6	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	71.7	28.3	15.7	84.3	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintil					<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintil	68.0	32.0	15.4	84.6	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintil	73.8	26.2	15.1	84.9	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintil	70.1	29.9	15.2	84.8	<i>the third quintile</i>
neljas kvintil	67.8	32.2	19.1	80.9	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintil	72.0	28.0	18.9	81.1	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek					<i>Household subsistence</i>
vaesusriski piirist ülalpool	70.8	29.2	17.2	82.8	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusriski piirist allpool	68.9	31.1	15.4	84.6	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	70.4	29.6	16.8	83.2	<i>TOTAL</i>

Tabel 41. 16-aastaste ja vanemate turvameetmed, 2004

Table 41. Persons aged 16 or over by the security measures of inhabitants, 2004
(protsenti — percentage)

	Kasutab turva- teenuseid	Ei kasuta turva- teenuseid	Kasutab vähemalt üht meetet	Ei kasuta ühtegi meetet	
	<i>Uses security services</i>	<i>Does not use security services</i>	<i>Uses at least one of the measures</i>	<i>Uses no measures</i>	
Sugu					<i>Gender</i>
mehed	28.4	71.6	67.1	32.9	<i>males</i>
naised	29.8	70.2	87.7	12.3	<i>females</i>
Vanus					<i>Age</i>
16–24	30.7	69.3	77.4	22.6	<i>16–24</i>
25–34	33.9	66.1	77.5	22.5	<i>25–34</i>
35–44	31.3	68.7	74.5	25.5	<i>35–44</i>
45–54	30.5	69.5	77.6	22.4	<i>45–54</i>
55–64	29.8	70.2	80.3	19.7	<i>55–64</i>
65 ja vanemad	20.4	79.6	83.0	17.0	<i>65 and older</i>
Rahvus					<i>Ethnic nationality</i>
eestlased	25.8	74.2	76.1	23.9	<i>Estonian</i>
mitte-eestlased	36.0	64.0	83.2	16.8	<i>non-Estonian</i>
Elukoht					<i>Place of residence</i>
linn	36.3	63.7	82.9	17.1	<i>urban</i>
maa	12.4	87.6	68.1	31.9	<i>rural</i>
Piirkond					<i>Region</i>
Põhja-Eesti	51.9	48.1	89.5	10.5	<i>Northern Estonia</i>
Kesk-Eesti	9.5	90.5	68.4	31.6	<i>Central Estonia</i>
Kirde-Eesti	22.4	77.6	81.5	18.5	<i>North-Eastern Estonia</i>
Lääne-Eesti	10.1	89.9	55.6	44.4	<i>Western Estonia</i>
Lõuna-Eesti	14.2	85.8	74.4	25.6	<i>Southern Estonia</i>
Hõiveseisund					<i>Labour status</i>
töötav	34.8	65.2	78.5	21.5	<i>working</i>
töötu	23.3	76.7	67.5	32.5	<i>unemployed</i>
pensionär	20.3	79.7	82.4	17.6	<i>retired</i>
muu mitteaktiivne	25.9	74.1	77.5	22.5	<i>other inactive</i>
Isiku tulukvintii					<i>Person's income quintile</i>
madalaim kvintii	20.5	79.5	73.4	26.6	<i>the lowest quintile</i>
teine kvintii	18.4	81.6	78.6	21.4	<i>the second quintile</i>
kolmas kvintii	25.0	75.0	77.0	23.0	<i>the third quintile</i>
neljas kvintii	29.9	70.1	77.7	22.3	<i>the fourth quintile</i>
kõrgeim kvintii	50.1	49.9	84.4	15.6	<i>the highest quintile</i>
Leibkonna toimetulek					<i>Household subsistence</i>
vaesusriski piirist ülalpool	31.3	68.7	79.4	20.6	<i>above at-risk-of-poverty threshold</i>
vaesusriski piirist allpool	20.0	80.0	74.2	25.8	<i>below at-risk-of-poverty threshold</i>
KOKKU	29.2	70.8	78.4	21.6	<i>TOTAL</i>

METOODIKA

Uuringu eesmärk

EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) on isiku-uuring, mille eesmärk on usaldusväärset hinnata leibkondade ja isikute sissetulekute jaotust, elamistingimusi ning sotsiaalset tõrjutust. Uuringu tulemusi kasutatakse ühiskonna sotsiaalse ja majandusliku arengu ning muutuste kajastamiseks ning seeläbi ka sotsiaalpoliitiliste meetmete kavandamiseks ning nende mõju jälgimiseks.

Uuringusse on kaasatud kõik Euroopa Liidu liikmesriigid ning mõned liitu mittekuuluvad riigid. Uuringu aluseks on riiklikul tasemel esinduslikud valimid, mis võimaldavad usaldusväärset analüüsi nii riigi kui ka Euroopa Liidu tasemel.

Kuigi uuring põhineb ühistel alustel (Euroopa Komisjoni määrused uuringute võrreldavuse tagamiseks), on liikmesriikidel võimalik valida oma uuringule sobiv disain ja korraldus. Uuringu eesmärkidest lähtuvalt on analüüsi jaoks vaja andmeid nii hetkeseisu (ristläbilõikelise analüüsi) kui ka aastate jooksul toimuvate muutuste kajastamiseks. Seetõttu küsitletakse valimisse kaasatud leibkondi ning nende liikmeid kokku nelja järjestikuse aasta jooksul.

Statistikaamet korraldab sotsiaaluuringut alates 2004. aastast, aastatel 2002–2003 toimusid pilootuuringud. Käesolev kogumik on kokkuvõtte 2004. aastal uuringuga kogutud andmetest.

Kõik kogumikus esitatud hinnangud on arvatud vastava piirkonna koguelanikkonna jaoks. Vastavad mahud isikute üldkogumi ja osakogumite jaoks on leitud Statistikaametis arvatud arvestusliku rahvaarvu baasil.

Ümardamise tõttu ei võrdu tabelites veergude summad alati summaarse näitarvuga, erinevus võib olla kuni paar viimase koha ühikut.

Üldkogum ja valim

Uuritava üldkogumi moodustasid kõik Eestis alaliselt elavad leibkonnad. Üldkogumisse ei kuulu institutsioonilistes asutustes (lastekodud, hooldekodud, kloostrid jms) viibijad.

Valimimahu arvutamisel olid aluseks Euroopa Komisjoni määrused, mille eesmärk oli tagada teatav hinnangute täpsuse nivoo. Sellest johtuvalt on igale riigile ette antud minimaalne efektiivne valimimaht nii hetkeseisu kui ka muutuste hindamiseks. Nende määramisel on arvesse võetud hinnatavat mittevastamise määra, uuringu disaini ja teisi hinnangu kvaliteeti puudutavaid tegureid.

Eurostati analüüside jaoks määratud minimaalne efektiivne valimimaht Eesti jaoks oli

- 3500 leibkonda ja 7750 vähemalt 16-aastast isikut ristläbilõikelise analüüsi jaoks;
- 2750 leibkonda ja 5750 vähemalt 16-aastast isikut ajas toimuvate muutuste jälgimiseks.

Tegelik kasutatav valimimaht peab ettenähtud määrast olema suurem, et arvestada mitmesuguste hinnangu täpsust vähendavate tegurite mõju.

Valimi mahuks valiti eelnenud analüüsi põhjal 6000 leibkonda.

Uuringu disain

Aadressisikute valimi võtmisel oli aluseks *kihitatud süstemaatiline* valikuskeem, s.t sõltumatud osavalimid leiti eraldi üldkogumi mittekatuvatest osadest ehk *kihtidest* süstemaatilise valiku teel. Leibkondade tasemel on tegemist kihitatud ebavõrdse tõenäosusega valikuga, mille puhul suuremad leibkonnad on suurema esindatuse tõttu freimis ja valimis esindatud suurema arvuga kui väikesed.

Sotsiaaluuringu disain sarnaneb põhimõtteliselt leibkonna eelarve uuringu disainiga. Valimi moodustamisel kasutati isikuloendina AS Andmevara rahvastiku andmebaasi ning rahvaloenduse andmebaasi kuuluvaid vähemalt 14-aastasi isikuid. Kasutatavat loendit tähistatakse PR14+.

Eelkihitamist on vaja selleks, et rakendada kihtides erinevaid kaasamistöenäosusi ning tagada nii maakondade kaupa piisavalt täpsed hinnangud. Kihitamiseks jaotati maakonnad suuruse järgi kolme rühma (*kihti*): suured maakonnad, väikesed maakonnad ja Hiiu maakond (väikseim maakond). Kihtidest valiti isikuid valimisse erineva valikusuhtega (väiksemate maakondade puhul oli valikusuhe suurem).

Isikut, kes valiti loendist ning kes määrab ühtlasi valimisse kaasatava leibkonna, nimetatakse *aadressisikuks*. Valiku tulemusena saadakse isikuvalim, mis on aluseks küsitletavate leibkondade valimile. Uuringusse kaasati aadressisik ja tema leibkond juhul, kui nad elasid püsivalt Eestis ning aadressisik ei olnud surnud ega siirdunud pikemaks ajaks (enam kui kuueks kuuks) elama institutsioonilisse asutusse või välismaale (olenemata põhjusest).

Tabel A **Eelkihitamine maakonniti, 2004**

Kiht h	Maakonnad	R_h	n_h	n_h/R_h %
Suur	Tallinn, Harju, Ida-Viru, Lääne-Viru, Pärnu, Tartu	862 786	3 600	0,42
Väike	Jõgeva, Järva, Lääne, Põlva, Rapla, Saare, Valga, Viljandi, Võru	285 106	22 200	0,77
Hiiu	Hiiumaa	8 550	200	2,34

R_h tähistab vastavas kihis h elavate vähemalt 14-aastaste isikute arvu seisuga 01.01.2004, n_h kihi h valimimahtu ning n_h/R_h (%) valikusuhet protsentides vastavas kihis. Et rahvastiku-register on järjestatud maakondade järgi, jaotub valim kihi sees maakondadesse proportsionaalselt maakonna elanike arvuga (tabel B).

Tabel B **Prognoositav valimimaht maakonniti, 2004**

Piirkond	Vähemalt 14-aastaste elanike arv 2004. a alguse seisuga	Valimimaht
1. Suurte kiht		
Tallinn	347 115	1 448
Harju	105 413	440
Ida-Viru	152 593	637
Lääne-Viru	55 906	233
Pärnu	75 977	317
Tartu	125 782	525
Kokku	862 786	3 600
2. Väikeste kiht		
Jõgeva	31 426	242
Järva	32 194	248
Lääne	23 689	183
Põlva	26 908	208
Rapla	30 955	239
Saare	29 861	230
Valga	29 370	227
Viljandi	47 904	370
Võru	32 799	253
Kokku	285 106	2 200
3. Hiiu	8 550	200
Kõik kokku	1 156 442	6 000

Uuringumetoodika ei näinud ette asendusleibkondade kasutamist.

Iga leibkonda küsitatakse kokku neli korda, rotatsiooniperioodiks on 12 kuud. Niisiis on aasta jooksul küsitlus ristläbilõikeline — ühe aasta valimi lõikes ei ole korduvaid leibkondi. See tagab aastahinnangute suurema täpsuse sama valimimahu puhul. Leibkondade korduv küsitamine järjestikustel aastatel võimaldab aga täpsemalt hinnata aasta jooksul üldkeskmiste tasemel toimunud muutusi.

Küsitluse korraldamine

Leibkonna sissetuleku ja elamistingimuste uurimiseks kasutas Statistikaamet oma küsitlejaid. Uuringuga oli pidevalt seotud 57 küsitajat, kes olid saanud erikoolituse.

Küsitaja on isik, kes

- võtab leibkonnaga ühendust,
- motiveerib leibkonda uuringus osalema,
- teeb leibkonnaga silmast-silma-intervjuu leibkonna üldandmete ja koosseisu kohta,
- teeb kõigi vähemalt 16-aastaste leibkonnaliikmetega silmast-silma-intervjuu.

Küsitaja täidab ka vormikohase tööaruande, kuhu märgib kõik külastused leibkonnadesse, mittevastamise põhjused ja muu olulise teabe.

Küsitlustulemus

Vastavalt valimiskeemile valiti 2004. aasta leibkondade valimi määramiseks 6000 aadressisikut.

Üldistused, mis tehakse saadud vastuste põhjal üldkogumi kohta, sisaldavad teatud *süsteematilist viga* ehk *nihet*. Mida suurem on mittevastamine, seda ebatäpsemad on leitud hinnangud. Hinnangute leidmisel pole ju teada, kuidas oleksid vastanud need, kes vastamata jätsid. Selletõttu ongi uuringu korraldamisel olulisemaid eesmäärke saavutada võimalikult kõrge vastamistase.

Mittevastamine jagunes sisult kaheks: *loendiviga* ja *kadu*. Loendiviga tulenes AS Andmevara rahvastiku andmebaasi ebatäpsusest. Tegemist oli loendiveaga, kui loendist valitud aadressisik...

- oli surnud;
- oli Eestist alaliselt lahkunud vähemalt pooleks aastaks;
- oli elanud pikemat aega institutsioonilises asutuses;
- ükski tema leibkonnaliige polnud 16-aastane või vanem;
- kuulus leibkonda, kes juba oli uuringu valimis.

2004. aastal oli loendiveaga 200 leibkonda, mis teeb loendivea osatähtsuseks valimis 3,3%. Järgnev tabel näitab loendivea jaotust põhjuse järgi.

Tabel C **Loendivea põhjused, 2004**

Loendiviga	Leibkondade arv	Osatähtsus loendiveas, %
Aadressisik surnud	67	33.5
Aadressisik Eestist lahkunud	72	36.0
Aadressisik viibib Institutsioonilises asutuses	57	28.5
Muu loendiviga	4	2.0
Loendiviga kokku	200	100.0

Loendivead ja vastavad leibkonnad jäeti uuringust välja. Loendivead on niisuguse loendi puhul paratamatud ja nende vähendamine ei ole loendit muutmata võimalik.

Küsitluse korraldust ja vastajate hoiakuid iseloomustab *kadu*. Kaoks nimetatakse valimi osa, mille puhul ei leitud aadressisikut ning tema tegelikku aadressi polnud võimalik kohalike allikate (naabrid, kohalik omavalitsus, telefoniraamat jne) abil selgeks teha. Samuti on kadu valimi osa, mille aadress on välja selgitatud, kuid mis mingil muul põhjusel jääb uuringust kõrvale — osa objekte ei saada kätte, teine osa keeldub vastamast, on haige või võimetu vastama jms). Kao vähendamine nõuab küsitajatelt ja küsitluse korraldajatelt lisajõupingutusi.

Tabel D **Kao põhjused, 2004**

Kao põhjus	Leibkondade arv	Osatähtsus kaos, %
Aadressisik tundmatu või pole kättesaadav	826	47.7
Aadressisik pole ligipääsetav	34	2.0
Keeldumine	682	39.4
Ajutine eemalviibimine	86	5.0
Ei ole võimeline vastama/täitma	102	5.9
Muu põhjus	3	0.2
Kokku	1 733	100

Kokkuvõttes jäid mitmesugustel põhjustel laekumata 1733 leibkonna andmed. Neile lisandus veel 74 leibkonda, kes küll täitsid leibkonnaküsitluse, kuid ükski vähemalt 16-aastane liige polnud isikuküsitlusele nõus vastama.

Kokkuvõttes on analüüsid kasutatud 3993 leibkonna andmeid. See teeb täidetud intervjuude määraks 80,8% (kontakteerunutest). Arvestades nii kontakteerumismäära — 85,7% — kui ka intervjuude täitmise määra — 80,8% —, on üldine leibkondade vastamismäär 68,8%. Isikutasemel lisandus veel täiendav mittevastamine vastanud leibkondade sees — 5,6%. Seda arvestades on lõplik vastamismäär 64,9%.

Hinnangute kaalumise

Uuringu andmete põhjal erinevate hinnangute leidmiseks on vaja igale valimi objektile leida tema *kaal* ehk määrata, kui paljusid üldkogumi elemente objekt valimis esindab.

Kaalude olulisimaks komponendiks on *kaasamistõenäosused*, mis arvutatakse lähtudes aadresside esinemise sageduse ja leibkondade suuruse järgi. Eespool kirjeldatud valikuviisi puhul on iga isiku valimisse kaasamise tõenäosus kihis h

$$\pi_h = \frac{n_h}{R_h}, h = 1, 2, 3.$$

Et iga valitud isik toob valimisse kogu oma leibkonna, on ka leibkonna üksikliikmete kaasamistõenäosused võrdsed. Leibkonna ja selle liikmete kaasamise tõenäosus on aadressisiku valikutõenäosusega võrdeline. Täiendav võrdetegur oleneb leibkonda kuuluvate vähemalt 14-aastaste isikute arvust.

Leibkonnal, kus on p vähemalt 14-aastast liiget, on valimisse sattumise tõenäosus p korda suurem kui ühe liikmega leibkonnal. Vastavalt kihile h on leibkonna i kaasamistõenäosus esitav kujul

$$\pi_{hi} = \pi_h p_i = \frac{n_h p_i}{R_h},$$

kus p_i on vähemalt 14-aastaste isikute arv i -nda aadressisiku aadressil.

Esmased valikukaalud on pöördvõrdelised kaasamistõenäosustega. Kao kompenseerimiseks ning teatavate hinnangute vastavusse viimiseks teiste andmeallikatega korrigeeriti kaalusid enne lõplikku hinnangute leidmist.

Kao kompenseerimine

Lõplike hinnangute arvutamisel kasutatakse kaalusid, mida on enne korrigeeritud, et vähendada madalast vastamismäärast tingitud nihet.

Uuringus kasutatakse kaost ja loendiveast tingitud mittevastamise kompenseerimiseks järgmisi meetodeid:

- puuduvate väärtuste imputeerimine;
- järelkihitamine;
- kalibreerimine demograafiliste andmete põhjal.

Puuduvate väärtuste imputeerimine

Viimast meetodit kasutatakse peaausjalikult ka mõnede oluliste hinnangute vastavusse viimiseks teiste andmeallikate tulemustega.

Vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele tuleb imputeerida kõik sissetulekute seotud tunnuste puuduvad väärtused. Puuduvad väärtused esinevad peaausjalikult juhul, kui küsitav ei tea (ei mäleta, pole aega kontrollida vms) või ei taha öelda küsitud suurust. Üksikjuhtudel imputeeritakse ka erindväärtused.

Enamiku tunnuste puhul kasutati järjestikust regressioon-imputeerimise meetodit (*Sequential Regression Imputation Method*). Selle meetodi puhul ei vaadata tunnuseid imputeerimisel eraldiseisvana ning neid ei imputeerita üksteise järel, vaid ühtse süsteemina. Imputeeritakse järjestikuste mitmeste regressioonanalüüside kaudu, varieerides kasutatavaid regressioonmudeleid lähtuvalt imputeeritava väärtuse tüübist. Sellest johtuvalt kasutatakse tunnuse tüübi järgi lineaarset, logistilist, Poissoni, üldistatud logistilist või segamudelit.

Imputeerimiseks kasutatakse imputeerimise ja hajuvuse hindamiseks kasutatavat tarkvara *IVEware*, mis on loodud Michigani Ülikooli uuringukeskuses. Tarkvara on loodud statistikapaketi SAS makrokeele baasil ning on käivitav SAS keskkonnas.

Imputeeritavate väärtuste piirid erijuhtude jaoks määratakse eelneva analüüsi käigus.

Järelkihitamine

Järelkihitamist kasutatakse analüüsimise etapil nii loendist kui ka kaost põhjustatud nihke vähendamiseks.

Järelkihitamiseks jagati maakonnad rühmadeks, mis on homogeenised üldkogumi eeldatavasti mõõdetavate tunnuste suhtes s.t ühes rühmas (nn *järelkihis*) on suhteliselt sarnased leibkonnad.

Tabel E

Järelkihid

Rühm	Maakonnad
1	Tallinn
2	Ida-Viru, Lääne-Viru
3	Harju, Pärnu, Tartu
4	Jõgeva, Põlva, Valga, Viljandi, Võru
5	Järva, Lääne, Rapla, Saare
6	Hiiu

Seejärel arvutati leibkondadele järelkihitamise kaalud kujul:

$$w_i = \frac{R_g}{v_g p_i}, \quad g = 1, \dots, 6$$

kus gruppide mahud R_g üldkogumis antakse andmebaasi PR14+ põhjal. Vastanud leibkondade arvu rühmas g tähistab v_g .

Saadud kaalud peaks mõningal määral kompenseerima maakonniti mitmesugust mittelaekumist, mille tulemusena peaks suurenema ka sissetuleku hindamise täpsus.

Kalibreerimine

Rahvastiku üldkooslust puudutavate andmete ühtlustamiseks korrigeeriti kaale nii, et valimist hinnatud rahvaarv ühtiks ametliku rahvaarvuga (Statistikaameti avaldatud arvestusliku rahvaarvuga). Et vastamisaktiivsus erineb ka lähtuvalt soo-vanusjaotusest ning piirkonnast, siis valimi põhjal hinnatud soo-vanuskoosseisud ei ühti päris üldkogumi vastavate jaotustega. Sellest tingitud nihke korrigeerimiseks täpsustati kalibreerimis-meetodil rahvastikustatistikas antud soo- ja vanuserühmade arvukusest lähtudes iga leibkonna varasemaid kaale. Kalibreerimisel kasutati integreeritud soo- ja vanuserühmasid, kasutades vanusjaotuse puhul analüüsi vajadusest tingitud vahemikke. Lisaks vaadati kalibreerimisel leibkondade jaotust maakonniti ning linnasuse järgi (linn/maa). Kokkuvõttes kasutati kalibreerimisel järgmistest tunnustest lähtuvaid kalibreerimisgrupe:

- sugu (mees, naine),
- vanuserühm (0–12, 13–14, 15, 16–19, 20–24, ..., 70–74, 75+),
- maakond (+Tallinn),
- linnasus (maa/linn).

Kalibreerimiseks kasutati programmi *Bascula* ning meetodit *linear consistent weighting*. Realiseeruvad kaalud peaks võimaldama hinnata rahvaarvu esitatud kaibreerimisgruppides nii, et nad erineks võimalikult vähe vastavatest rahvastikustatistika näitajatest.

Parameetrite hindamine

Üldkogumi parameetrite hindamisel kasutatakse Horvitz-Thompsoni hinnangut.

Allpool on esitatud mõned näited erinevate uuringus kasutatavate hinnangute kohta.

Kasutusel olevad tähised:

- N — leibkondade koguarv üldkogumis,
- L — isikute arv üldkogumis,
- L_d — isikute arv d -ndas osakogumis,
- m_i — liikmete arv i -ndas leibkonnas,
- w_i — kaalud (üldjuhul kalibreerimisega korrigeeritud kaal w_i''),
- y_i — uuritava tunnuse väärtus i -nda leibkonna puhul.

Kasutatavad hinnangufunktsioonid:

1. Leibkondade koguarv

$$\hat{N} = \sum_r w_i .$$

2. Isikute arv üldkogumis

$$\hat{L} = \sum_r w_i m_i .$$

3. Uuritava tunnuse keskmine ühe leibkonna liikme kohta

$$\hat{Y} = \frac{\hat{Y}}{\hat{L}} = \frac{\sum_r w_i y_i}{\sum_r w_i m_i} .$$

4. Uuritava tunnuse keskmine ühe leibkonna liikme kohta osakogumis d

$$\hat{Y}_d = \frac{\hat{Y}_d}{\hat{L}_d} = \frac{\sum_{r_d} w_i y_i}{\sum_{r_d} w_i m_i} .$$

Hinnangute usaldusväärsus

Sotsiaaluuring on ulatuslik statistiline uuring, mis koosneb paljudest etappidest. Valesti või hooletult tehtud töö mis tahes etapil mõjutab lõpptulemuste kvaliteeti.

Valikuuringu andmetel baseeruvad hinnangud sisaldavad mitut tüüpi vigu. Juba vaadeldud mittevastamisest põhjustatud *loendivea* ja *kao* kõrval võivad valikuuringus esineda veel *mõõtmisviga* ja *töötlusviga*. Neid vigu püütakse uuringu korraldamisel igati vältida.

Mõõtmisvigade vähendamiseks täpsustati vajaduse korral uuringus kasutatavaid mõisteid, juhendmaterjale ja korraldati küsitlejatele koolitust lähtuvalt pilootuuringute tulemustest. *Töötlusvigade* minimeerimiseks on kasutusel sisestusprogramm *Blaise*. Mõõtmis- ja töötlusvigade avastamiseks ja ennetamiseks rakendatakse andmete sisestusetapil mitmesuguseid loogilisi kontrolle.

Paratamatu on aga *juhusliku vea* esinemine, mille põhjuseks on valikuuringus ainult ühe osa uurimine üldkogumist. Seetõttu erinevad valimi põhjal arvutatud näitajad — *hinnangud* — vastavatest tegelikest näitajatest. Seda erinevust nimetatakse hinnangu *juhuslikuks veaks* ehk *valikuveaks*.

Valimi põhjal pole võimalik valikuviga täpselt määrata, kuid seda saab arvuliselt hinnata. Hinnangu valikuvea suurus sõltub valimi suurusest ja valimi võtmise viisist. Mida suurem on valim, seda väiksem on tavaliselt valikuviga. Valikuvea tõttu ei saa valimi näitajate põhjal üldkogumi kohta vahetult järeldusi teha.

Üks näitaja, millega uuringu kvaliteeti hinnata, on hinnangu *suhteline viga* (standardviga jagatud hinnangu endaga):

$$sv = \frac{\sqrt{\hat{V}(\hat{\theta})}}{\hat{\theta}},$$

kus $\hat{\theta}$ tähistab uuritava parameetri hinnangut. Suhteline viga näitab, kui suure osa hõlmab hinnangu standardviga hinnangust endast. Üldjuhul esitatakse ta protsentides. See on ühikuvaba suurus ja võimaldab seetõttu võrrelda erinevate parameetrite hinnanguid nii sellesama kui ka varasemate uuringute tulemustega, olenemata mõõtühikutest. Sõltuvalt kontekstist võib 2–3% suurust suhtelist viga pidada üldjuhul vastuvõetavaks.

Kõigile leitud hinnangutele arvutatakse valikuvigade hinnangud, kuid need publitseeritakse vaid osaliselt, peamistele hinnangutele.

Andmete sisestamine ja töötlemine

Andmed kodeeritakse ja sisestatakse tsentraalselt, seda teeb osäühing Ansis. Andmesisestuses kasutatakse programmi *Blaise* ja see hõlmab ka esmase loogilise kontrolli. Andmetöötlusprogramm on tehtud SAS-is. Enne tabeltöötlust kontrollitakse sisestatud andmebaasi täiendavalt.

Valikuvigade arvutamiseks kasutatakse statistiliste andmete töötlemise süsteemi SAS.

MÕISTED

Leibkond	Ühises põhieluruumis (ühisel aadressil) elavate isikute rühm, kes kasutab ühiseid raha- ja/või toiduressursse ja kelle liikmed ka ise tunnistavad end ühes leibkonnas olevaks. Leibkonna võib moodustada ka üksikisik.
Linn	Linn ja alev.
Maa	Alevik ja küla.
Leibkonnapea	Täisealine leibkonnaliige, kes on pikema aja jooksul toonud leibkonda suurima sissetuleku.
Täiskasvanu	18-aastane või vanem leibkonnaliige (uuringuaasta 1. jaanuari seisuga).
Laps	0–17-aastane leibkonnaliige (uuringuaasta 1. jaanuari seisuga).
Üksiku 65-aastase ja vanema leibkond	Üheliikmeline leibkond, mille liige on vähemalt 65-aastane.
Üksiku alla 65-aastase leibkond	Üheliikmeline leibkond, mille liige on alla 65-aastane.
Lasteta üle 65-aastane paar	Kahe pensionäri leibkond, s.t mõlemad abikaasad/elukaaslased on vähemalt 65-aastased.
Lasteta paar, vähemalt üks alla 65-aastane	Tööealine leibkond, kus vähemalt üks liige (abikaasa/elukaaslane) on vastavas vanuses.
Ühe või enama lapsega üksikvanem	Vähemalt ühe täisealise ja ühe lapsega leibkond, kus ühe täiskasvanu ja ülejäänud liikmete vahel on (kasu)lapse-(kasu)vanema suhe.
Ühe lapsega paar	Ühe lapsega abielu- või vabaabielupaar, kus lapse ja täiskasvanute vahel on (kasu)lapse-(kasu)vanema suhe.
Kahe lapsega paar	Kahe lapsega abielu- või vabaabielupaar, kus laste ja täiskasvanute vahel on (kasu)lapse-(kasu)vanema suhe.
Kolme või enama lapsega paar	Vähemalt kolme lapsega abielu- või vabaabielupaar, kus laste ja täiskasvanute vahel on (kasu)lapse-(kasu)vanema suhe.
Ala- ja täisealiste lastega paar	Abielu- või vabaabielupaar vähemalt ühe lapsega ja ühe täisealise liikmega, kelle ema või isa kuulub sellesse leibkonda.
Muu leibkond	Leibkonnatüüp, mis ei kuulu eelloetletute hulka.
Netosissetulek	Palgatöö eest ja individuaalsest teisest tegevusest saadud sissetuleku, omanditulu, sotsiaalsete siirete, teistelt leibkondadelt saadud regulaarsete rahaliste maksete ja enamakstud tulumaksu tagastuse summa, kust on maha arvatud leibkonna poolt tehtud regulaarsed rahalised maksed teistele leibkondadele, varalt tasutud maksud ja tulumaksu juurdemaksed.
Sissetulek teisest tegevusest	Sissetulek palgatööst ja individuaalsest teisest tegevusest.
Sissetulek palgatööst	Tööandja poolt töötajale tema töö eest makstud rahalised maksed (sh töötasu, preemiad, lisatasud jne) ning ametiauto oma tarbeks kasutamise hinnanguline väärtus.
Sissetulek individuaalsest teisest tegevusest	Rahaline kasum või kahjum ettevõtlusest. Ettevõtlus võib olla nii registreeritud kui ka registreerimata.
Siirded	Kollektiivsete sotsiaalkaitse skeemide, riigi või kohaliku omavalitsuse poolt leibkonnale makstud hüvitised, mille eesmärk on leevendada mitmesuguseid riske.
Põhja-Eesti	Harju maakond.
Kesk-Eesti	Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond.
Kirde-Eesti	Ida-Viru maakond.
Lääne-Eesti	Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond.
Lõuna-Eesti	Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond.

Tööintensiivsus leibkonnas	Leibkonna tööealiste (16–64-aastaste) liikmete poolt sissetuleku viiteperioodil töötatud kuude arv suhestatuna kuude arvu, mida leibkonnal oli maksimaalselt võimalik töötamisele kulutada. Näitaja varieerub nullist (ükski tööealine liige ei töötanud) kuni üheni (kõik tööealised liikmed töötasid kogu sissetuleku viiteperioodi jooksul). Tööealiseks liikmeks ei loeta sõltuvaid lapsi.
Minimaalne tööintensiivsus	Leibkonna tööintensiivsus on 0.
Maksimaalne tööintensiivsus	Leibkonna tööintensiivsus on 1.
Mõningane tööintensiivsus	Leibkonna tööintensiivsus on suurem kui 0, kuid väiksem kui 1.
Madal, kuid mitte minimaalne tööintensiivsus	Leibkonna tööintensiivsus on suurem kui 0 ja väiksem või võrdne 0,5.
Kõrge, kuid mitte maksimaalne tööintensiivsus	Leibkonna tööintensiivsus on suurem kui 0,5 ja väiksem kui 1.
Esimene haridustase	Põhiharidus või sellest madalam haridustase.
Teine haridustase	Kutseharidus, kutsekeskharidus (põhi- ja keskhariduse baasil), keskeriharidus peale põhihariduse omandamist, üldkeskharidus.
Kolmas haridustase	Keskeriharidus peale keskhariduse omandamist, rakenduskõrghariduslik õpe, diplomiõpe, bakalaureuseõpe, magistri- ja doktoriõpe.
Eesti leibkond	Leibkond, mille kõik liikmed on eestlased.
Mitte-eesti leibkond	Leibkond, mille kõik liikmed on mitte-eestlased.
Segaleibkond	Leibkond, milles on vähemalt üks eestlane ja üks mitte-eestlane.
Ekvivalentsissetulek	Leibkonna sissetulek, mis on jagatud leibkonnaliikmete tarbimiskaalude summaga.
Tarbimiskaal	Leibkonnaliikmele sõltuvalt tema vanusest määratud kaal, mis võtab arvesse leibkonna ühist tarbimist.
Sissetuleku viiteperiood	Periood, mille kohta sissetuleku andmeid kogutakse (siin 2003. aasta).
Leibkonnapea peamine hõiveseisund	Hõiveseisund, mis iseloomustas leibkonnapead sissetuleku viiteperioodil enam kui kuus kuud. Kui ükski seisund ei kestnud üle kuue kuu, on hõiveseisundiks “muu”. Hõiveseisund (hõivatud, töötu, vanaduspensionär jne) on leibkonnapea enda määratud.

Methodology

Purpose of the survey

EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) is a sample survey designed to obtain comparative and reliable statistics on income distribution, living conditions and social exclusion at European level. The survey results are used to study the social and economic development of the society and to plan and evaluate socio-political decisions.

All Member States and a few countries not belonging to the EU are involved in the survey. The survey data is based on nationally representative probability samples to permit detailed analysis by population subgroups.

Regulations to ensure the overall comparability of national surveys are declared by European Commission. Still the Member States have some flexibility in the design of EU-SILC. The data are required in both cross-sectional (pertaining to a given time in a certain time period) and longitudinal (pertaining to individual-level changes over time) dimensions. Therefore households and their members are surveyed on an annual basis, maximally during 4 consecutive years.

The Statistical Office of Estonia runs the survey since the year 2004, pilot surveys were organized in the period 2002–2003. The present publication summarises the data collected by the survey in 2004.

All published estimates have been calculated for the total population (or for the population of a respective region). The sample sizes have been determined on the basis of the estimated total population provided by the Statistical Office. Due to rounding, the column sums are not always equal with the total, the difference may be up to some last decimal places.

Population and sample

All households living permanently in Estonia are considered as the surveyed population. Persons living in institutional households (children's homes, care homes, convents) are excluded.

Required sampling precision is specified by Eurostat and it is an essential component of the data quality standards in EU-SILC. Draft EU-SILC Regulation stipulates the minimum effective sample size in country level both for cross-sectional and longitudinal parts of the surveys. The minimum sample size requirements are specified taking into account the diversity of data sources and survey designs.

The minimum effective sample sizes fixed for Estonia are:

3,500 households and 7,750 persons aged 16 and over in the cross-sectional survey;

2,750 households and 5,750 persons aged 16 and over in the longitudinal survey.

The actual sample sizes will have to be larger to the extent that the design effects exceed 1.0 and to be able to compensate for all kinds of non-response. The actual sample sizes are to be calculated by the national statistical offices.

The final sample was set to 6,000 address persons and their households.

Survey design

The sampling of address persons was carried out by stratified systematic sampling procedure, i.e. independent sub-samples were drawn separately from the non-overlapping subpopulations called strata. Within each stratum systematic sampling procedure was used. On household level the survey design is stratified unequal probability sampling of households as bigger households have bigger probabilities due their bigger coverage in the frame.

The design is basically the same that is used for the Estonian Household Budget Survey. Sampling is carried through among the records of the Population Register, whereas the sampling frame consists of people 14 years old and older (14+). In 2004, the sample was drawn from a joint database of the Population Register and Population Census. Since 2005 the data for Census is no longer available for use. The frame was denoted as PR14+.

Pre-stratification is necessary to apply different inclusion probabilities in the defined strata. This way sufficient data can be collected to produce good estimates for various levels of the population and get comparable estimates also on county level.

Pre-strata are formed geographically by grouping Estonian counties (and the capital city Tallinn) into three strata by the population size. Hiiu county forms a separate stratum as the smallest county with the population size times smaller of the next smallest. The rest of the regions are divided into two strata — big counties and small counties.

From different strata, the persons were included with different probabilities (in the case of smaller counties the sampling rate was higher to guarantee the necessary sample size for estimating important parameters).

Within each stratum systematic sampling procedure of persons is used with different sampling fractions in the defined strata. Each selected person brought its household into the sample if the household resided in Estonia and the address-person had not died or moved to an institution or abroad for more than 6 months (no matter what the reason was). All members aged 16+ of selected households were interviewed.

Table A Stratification by counties, 2004

Stratum h	Counties	R_h	n_h	n_h/R_h %
Large	Tallinn, Harju, Ida-Viru, Lääne-Viru, Pärnu, Tartu	862 786	3 600	0.42
Small	Jõgeva, Järva, Lääne, Põlva, Rapla, Saare, Valga, Viljandi, Võru	285 106	2 200	0.77
Hiiu	Hiiu county	8 550	200	2.34

R_h stands for the number of persons aged 14 and over living in stratum h as at 01.01.2004, n_h is the sample size of the stratum h and n_h/R_h (%) is the sampling fraction in the corresponding stratum.

Since in the Population Register, counties have been arranged in a certain order, the systematic sampling procedure inside strata results in the proportional allocation of the sample for its counties (Table B).

Table B Sample by counties and strata, 2004

Region	Population aged 14+ according to January 2004	Sample size
1. Large		
Tallinn	347 115	1 448
Harju	105 413	440
Ida-Viru	152 593	637
Lääne-Viru	55 906	233
Pärnu	75 977	317
Tartu	125 782	525
Total	862 786	3 600
2. Small		
Jõgeva	31 426	242
Järva	32 194	248
Lääne	23 689	183
Põlva	26 908	208
Rapla	30 955	239
Saare	29 861	230
Valga	29 370	227
Viljandi	47 904	370
Võru	32 799	253
Total	285 106	2 200
3. Hiiu	8 550	200
Grand total	1 156 442	6 000

The methodology of the survey did not provide for the use of replacement households. Each household is to be interviewed four times, the rotation period is 12 months. Thus, during the year the survey is cross-sectional which guarantees higher accuracy of estimates while using the given sample size. The interviews made with households in four consecutive years will allow to get more precise estimates of changes occurred over the years.

Data collection

The data were collected from households by face-to-face interviews.

The Statistical Office of Estonia used its own interviewers to carry out the EU-SILC Survey. About 57 interviewers who had specially been trained for interviewing households were permanently involved in the survey.

The interviewer is a person who:

- *contacts the household;*
- *motivates the household to take part in the survey;*
- *makes a face-to-face introductory interview with the household;*
- *makes a face-to-face interview with the household members aged 16 years and older.*

Each interviewer also fills in the report form on the work done, where he/she records all his/her visits to the households, as well as the reasons for non-response and other important information about the surveying process.

Survey results

According to the sample design, 6,000 persons were selected to identify the household sample for the year 2004.

The estimates of parameters of the population contain a certain bias, i.e. systematic error. The bigger the non-response is, the less reliable are the results, as the opinions of those who have not answered the questionnaires are not known at the estimation stage. For that reason it is always important to gain as high response rate as possible.

The reasons for non-interview were divided into two groups: frame error and non-response. The frame error contained the inaccuracies of the population database of the Andmevara Ltd. The frame errors occurred if the selected person...

- *... was dead;*
- *... had moved to another county;*
- *... stayed in an institution permanently (had been there over half a year);*
- *... none of his/her household was of age 16 or older;*
- *... is surveyed through one of his/her household members.*

The size of the frame error in 2004 was 200 households, which makes the proportion of the frame error in the sample 3.3%.

Table C shows the distribution of the frame error by reasons given.

Table C Reasons for frame error, 2004

Frame error	Number of households	Proportion in the frame error (%)
Address person is dead	67	33.5
Address person has left Estonia	72	36.0
Address person is staying in an institution	57	28.5
Other	4	2.0
Total	200	100.0

Frame errors and corresponding households were excluded from the sample. The frame errors are unavoidable in the case of a given frame and it is impossible to reduce them without changing the frame.

The organisation of data-collection (interviewing) and attitudes of respondents are characterised by non-response. Non-response occurs if the address persons could not be located and his/her new address could not be found out using the local sources of information (neighbours, local municipality, phone register, etc.). Situations when the address of the selected person is located but desired data is still not obtained, are also considered non-response. Reduction of non-response needs additional efforts from interviewers and organisers of the survey.

Table D The reasons for non-response, 2004

Reason for non-response	Number of households	Proportion of non-response (%)
Address cannot be found located	826	47.7
Address unable to access	34	2.0
Refusal to co-operate	682	39.4
Entire household temporarily away	86	5.0
Household unable to respond	102	5.9
Other reasons	3	0.2
Total	1 733	100

In conclusion, for several reasons a total of 1,773 interviews were not conducted. To this should be added 74 households which were contacted, answered the household interview but refused to answer the personal interviews.

In conclusion, the data for 3,993 households were accepted for the database and used in analysis. That makes the portion of complete household interviews accepted for the database 80.8% (of contacted households). In respect to the contact rate 85.7% the household response rate was 68.8%. On personal level the portion of complete personal interviews within the households accepted for the database was 94.4. That makes the overall personal response rate 64.9%.

Sampling weights

Weights for all units in the sample are needed to calculate estimates based on the survey data. That means the number of population units represented by the household has to be determined for each household in the sample.

Inclusion probabilities are the most important components in the weights used to produce estimates from the survey data. They are calculated taking the representation frequencies of the addresses and household sizes into account.

When the sampling procedure described is used, the inclusion probability for each person from stratum h is

$$\pi_h = \frac{n_h}{R_h}, \quad h = 1, 2, 3.$$

Since each selected person brings all its eligible members into sample then the sampling weights for all these members of household i are equal.

The inclusion probability of the household and its members is proportional to the inclusion probability of the address person, whereas the additional factor depends on the number of household members aged 14 or over.

The household having p members aged 14 and over has the inclusion probability p times higher than the household having only one person in that age group. The inclusion probability of the household i in the stratum h selected by person-rule

$$\text{is } \pi_{hi} = \pi_h p_i = \frac{n_h p_i}{R_h},$$

where p_i is the number of persons aged 14 and over in this household, given by the household.

Sampling weights are inverses of inclusion probabilities. The initial weights were corrected before final use to compensate for non-response and frame errors and to balance some important estimates with the ones from different data sources.

Compensation of non-response

The final estimates were not calculated using the initial weights. The weights were corrected beforehand to compensate the low response rate and also frame errors.

The following techniques are used to compensate the presence of frame errors and non-response:

- imputation of missing values;
- post-stratification;
- calibration on demographic data.

The last method is mainly used to balance the results with other data sources.

Imputation of missing values

According to European Commission regulations, all of the income components are imputed if the variables are not filled. It is the case when respondents have refused to answer or they do not know the correct answer (do not remember, have no time to check, etc.).

The imputation for most variables is made using the Sequential Regression Imputation Method described by Raghunathan, Lepkowski, Van Hoewyk and Solenberger. The approach is not to consider imputation on a variable-by-variable basis but to condition on all observed variables. The imputations are created through sequence of multiple regressions, varying the type of regression model by the type of variable being imputed. The types of regression models used are linear, logistic, Poisson, generalized logistic or mixed logistic/linear, depending on the type of variable being imputed.

In practice, the imputation is carried out with the imputation and variance estimation software IVEware, developed by the Survey Research Centre at the University of Michigan. The software is built on SAS macro language.

In case of some variables the imputation is based on analytical considerations. i.e. for different social benefits the bounds are calculated for different groups of households/persons. Then the imputation method described is used to impute the actual values using the bounds found.

Post-stratification

Post-stratification in the analysis stage is used to reduce the bias in estimates caused by frame errors and non-response.

For post-stratification the counties were divided into groups that are expected to be homogeneous in respect to the measured variables of the population, i.e. in any group (post-stratum) the households are relatively similar by the measured variables and the response activity, as well.

Table E Post-strata

Group	Counties
1	Tallinn
2	Ida-Viru, Lääne-Viru
3	Harju, Pärnu, Tartu
4	Jõgeva, Põlva, Valga, Viljandi, Võru
5	Järva, Lääne, Rapla, Saare
6	Hiiumaa

After that the post-stratification weights were calculated using the following formulae:

$$w_i = \frac{R_g}{v_g P_i}, \quad g = 1, \dots, 6$$

where population counts R_g are received from PR14+. The number of responding households in group g is denoted by v_g .

Consequently, chosen post-stratification and derived weights help to some extent compensate non-response, by means of which income estimators should be improved.

Calibration

The initial weights were corrected so that the population size estimated by the data of this survey would coincide with the official population number published by the Statistical Office. As the participation activity also differs depending on the age, the sex-age structure and location, the population numbers estimated by the collected data also differ from the demographic information. To correct the bias caused by this feature the weights were corrected for each household using the calibration method with integrated groups defined by sex, age, resident area and urbanity indicator (urban/rural area). The age-groups were chosen depending on the need for analysis

In conclusion the following variables were used in calibration:

- sex (female, male)
- age group (0–12, 13–14, 15, 16–19, 20–24, ..., 70–74, 75+)
- county (+Tallinn)
- rural/urban area

The programme *Bascula* using linear consistent weighting method was used for calibration. This way the estimated totals of people in defined groups should be as close as possible to the actual number of people in these calibration groups.

Estimation of parameters

To estimate the parameters of population, the Horvitz-Thompson estimator is used.

Below, some special estimates are given as examples. The following notations are used in the formulae:

N – total number of households in the population;

L – number of people in the population;

L_d – number of people in the population domain d ,

m_i – number of members in the household i ,

y_i – study variable value of the household i .

w_i – weight for household i (in general case the calibrated weights w_i^*).

Some estimators in use:

Number of households

$$\hat{N} = \sum_r w_i .$$

Number of people in the population

$$\hat{L} = \sum_r w_i m_i .$$

Average of a study variable per household member

$$\hat{Y} = \frac{\hat{Y}}{\hat{L}} = \frac{\sum_r w_i y_i}{\sum_r w_i m_i} .$$

Average of a study variable per household member in the domain d

$$\hat{Y}_d = \frac{\hat{Y}_d}{\hat{L}_d} = \frac{\sum_{r_d} w_i y_i}{\sum_{r_d} w_i m_i} .$$

Reliability of estimates

EU-SLC survey is a huge theoretical and practical process consisting of many phases. Errors or careless work on some of the phases affects the quality of the final results.

In general, the estimates made on the basis of sampling data may contain several errors. In addition to frame error and non-response also measurement error and processing error may occur. These errors can be avoided by good organisation of survey work.

To reduce the measurement errors the concepts and definitions used in the survey were adjusted after pilot surveys, and the interviewers received additional training. To minimise the processing errors the data-entering program Blaise was used. To discover and forestall measurement and processing errors, logical checks were used in the data-entry stage.

For sampling surveys random error is unavoidable. It is caused by the randomness of the sample; each possible sample may result in different estimates calculated on its data. As a result the measures calculated by the sample — the estimates — are somewhat different from the real population values of the characteristics. This difference is measured by sampling error or random error.

It is in principle impossible to calculate the exact value of random error using the sample data, but it can be estimated. It is defined as the indicator of variability of the studied statistics under the sample design used. The size of sampling error depends on the size and design of the sample. The bigger the sample, the smaller is, in general, the sampling error. Due to sampling error it is impossible to make immediate conclusions about a population knowing just the sample characteristics.

One of the quality indicators, by means of which to estimate the quality of the produced statistics, is relative error or coefficient of variation of the estimate (standard error divided by the estimate):

$$sv = \frac{\sqrt{\hat{V}(\hat{\theta})}}{\hat{\theta}} ,$$

where $\hat{\theta}$ stands for the estimate of the parameter under study. The relative error shows, how big is the standard error compared to the estimate itself. It is often computed and expressed as a percentage. It is a dimensionless quantity and allows comparing the quality of estimates with the results of other surveys, regardless of the unit of measurement used. The relative error is convenient and widely used simple indicator of the precision attained in the survey. Depending on the context the relative error of 2–3% is considered to be quite good.

Relative errors of EU-SILC are calculated for all estimates, but just part of them are published.

Data entry and processing

The data are coded and entered centrally by Ansis Ltd. In data entering the system Blaise data entering also includes primary logical check. The program for data processing is programmed in SAS. Before processing of tables, the database is additionally checked in the Social Statistics Department.

To calculate the weights and sampling errors the system SAS is used.

Definitions

Household	<i>is a group of persons living in the common main dwelling (at the same address), who share joint financial and/or food resources and whose members consider themselves to belong to the same household. Household can also consist of one member only.</i>
Urban	<i>area includes cities and towns.</i>
Rural	<i>area includes small towns and villages.</i>
Adult	<i>is a household member aged 18 or more (as at 1 January of the reference year).</i>
Child	<i>is a household member aged 0–17 (as at 1 January of the reference year).</i>
Head of the household	<i>is an adult household member with the largest income (long-term contribution to the household).</i>
Single pensioner's household	<i>is a household consisting of one at least 65 year-old member.</i>
Household of a single working-age member	<i>is a household consisting of one under 65 year-old member.</i>
Couple aged 65 and more without children	<i>is a household of two pensioners, where spouses are at least 65 years old.</i>
Couple without children whereas at least one partner is aged under 65	<i>is a household of two persons, where at least one member (partner) is in the respective age.</i>
Single parent with child(ren)	<i>is a household consisting of at least one adult and one child, where the relationship between one adult and all other members is that of (step)child-(step)parent.</i>
Couple with one child	<i>is legally married or cohabiting couple with one child, where the relationship between the adults and the child is that of (step)child-(step)parent.</i>
Couple with two children	<i>is legally married or cohabiting couple with two children, where the relationship between the adults and the children is that of (step)child-(step)parent.</i>
Couple with three or more children	<i>is legally married or cohabiting couple with at least three children, where the relationship between the adults and the children is that of (step)child-(step)parent.</i>
Couple with minor and adult children	<i>is legally married or cohabiting couple with at least one minor and one adult child.</i>
Other household	<i>is a household, which does not belong to any of the aforementioned categories.</i>
Disposable (net) income	<i>is a sum of income from wage labour, benefits and losses from self-employment, property income, social transfers, regular inter-household cash transfers received and receipts for tax adjustment of which inter-household cash transfers paid, taxes on wealth and repayments for tax adjustment have been subtracted.</i>
Income from employment	<i>includes income from wage labour and self-employment.</i>
Income from wage labour	<i>is the total remuneration in cash, payable by an employer to an employee in return for the work done by the latter, as well as the estimated value of company car used for private purposes.</i>
Income from self-employment	<i>defined as cash benefits or losses from self-employment, regardless whether self-employment is registered or not.</i>
Transfers	<i>are payments made by collectively organised schemes, government or local authorities with the intention to relieve the households or persons from the financial burden of a number of risks.</i>
Northern Estonia	<i>includes Harju county.</i>
Central Estonia	<i>includes Järva, Lääne-Viru and Rapla counties.</i>
North-Eastern Estonia	<i>includes Ida-Viru county.</i>

Western Estonia	<i>includes Hiiu, Lääne, Pärnu, and Saare counties.</i>
Southern Estonia	<i>includes Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi and Võru counties.</i>
Work intensity in a household	<i>is defined as the total number of months spent by working age household members (aged 16–64) in employment or self-employment during income reference period relative to the maximum number of months the household members could have spent in employment or self-employment. The indicator ranges from zero (no working age member worked) to one (all working age members worked throughout the income reference period). Dependent children are not counted as working age household members.</i>
Minimal work intensity in a household	<i>designates a situation where the work intensity of a household is 0.</i>
Maximal work intensity in a household	<i>designates a situation where the work intensity of a household is 1.</i>
Partial work intensity in a household	<i>designates a situation where the work intensity of a household is greater than 0 but lower than 1.</i>
Low but not minimal work intensity in a household	<i>designates a situation where the work intensity of a household is greater than 0 but lower or equal to 0.5.</i>
High but not maximal work intensity in a household	<i>designates a situation where the work intensity of a household is greater than 0.5 but lower than 1.</i>
Below upper secondary education	<i>encompasses lower secondary education and levels lower than that.</i>
Upper secondary education	<i>encompasses vocational education, vocational secondary education (both after lower secondary and after upper secondary education), secondary specialised education after lower secondary education and general upper secondary education.</i>
Tertiary education	<i>encompasses secondary specialised education after upper secondary education, professional higher education, applied higher education, bachelor's, master's and doctor's degrees.</i>
Estonian household	<i>is defined as a household, which comprises of Estonians only.</i>
Non-Estonian household	<i>is defined as a household, which comprises of non-Estonians only.</i>
Mixed household	<i>is defined as a household, which comprises of at least one Estonian and one non-Estonian.</i>
Equalised income	<i>is total household income, which is divided by a sum of equivalence scales of all household members.</i>
Equivalence scale	<i>is a weight designated to a household member depending on his/her age to reflect the joint consumption of a household.</i>
Income reference period	<i>is a period of which the income data is collected. Here 2003.</i>
Main labour status of the head of the household	<i>is a labour status, which characterised the head of the household for more than six months during income reference period. If no status lasted at least six months, the person is designated to 'other' category. Labour status (employed, unemployed, retired, etc.) is self-defined by the head of the household.</i>